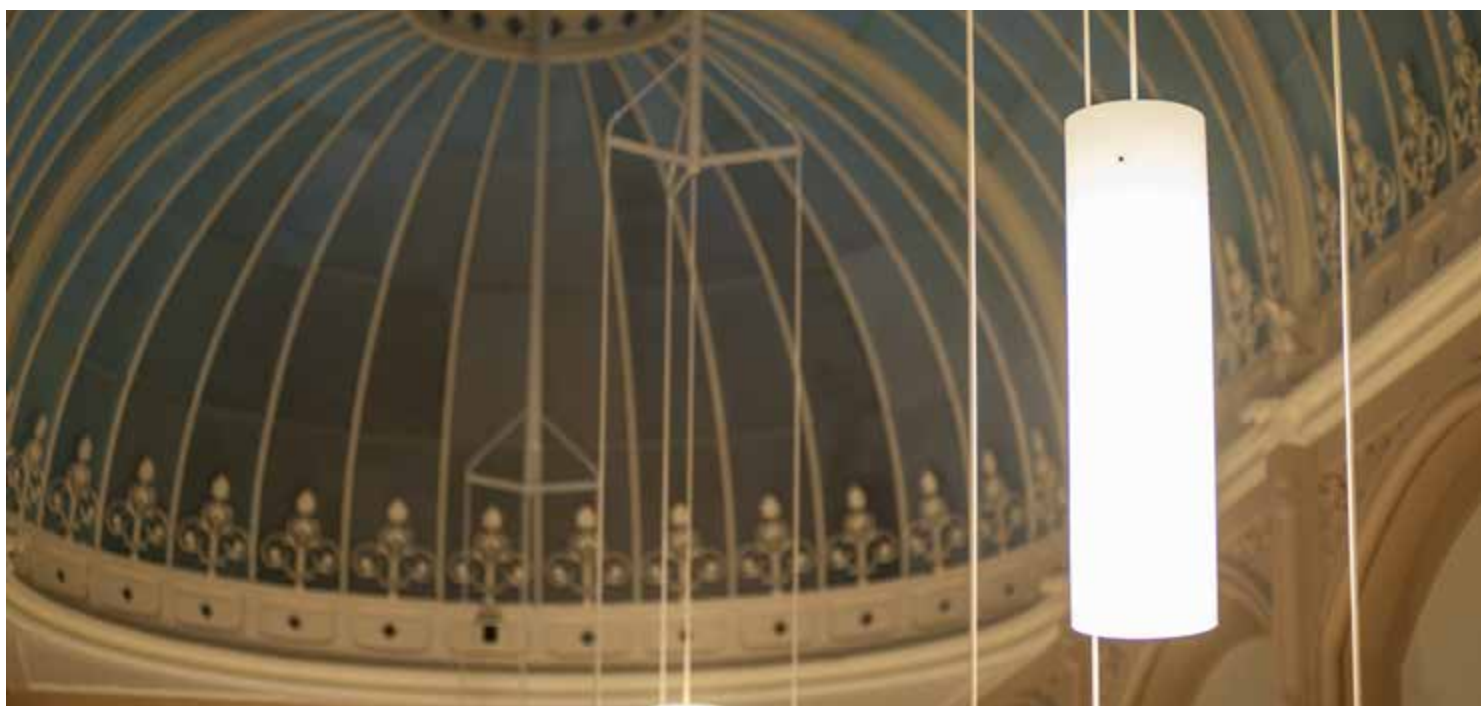
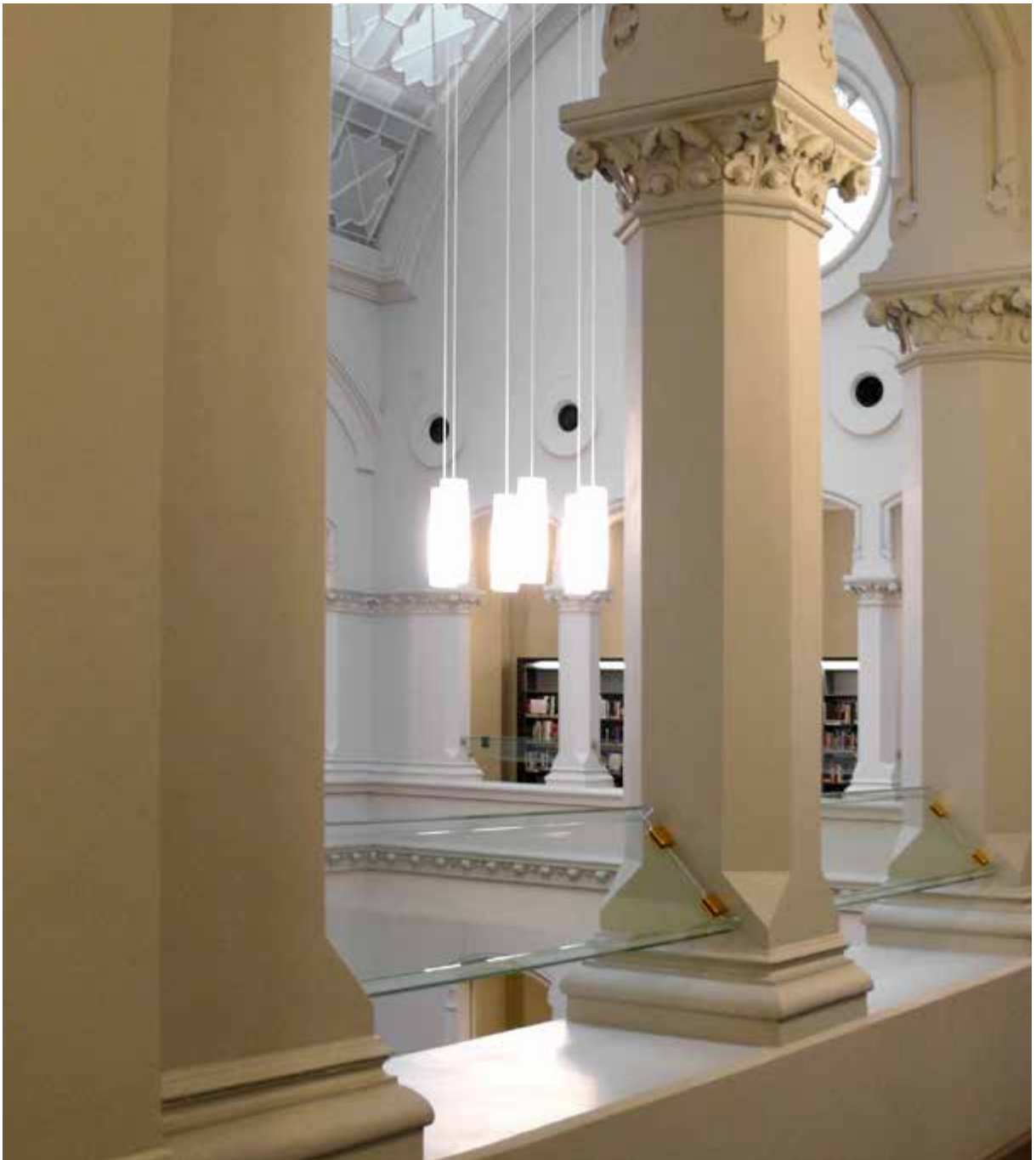

Verslag 2013

Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht

A. Nieuw Europees en Belgisch
toezichtskader

1. Inleiding

In het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag wordt met 'nieuwe bankwet' bedoeld het grote project van hervorming van de regelgeving in de banksector in het kader van de omzetting van de Europese CRD IV-richtlijn en CRR-verordening. Dat project omvat ook andere belangrijke elementen, zoals de structurele hervormingen en bepaalde aspecten van de Europese richtlijn betreffende het herstel en de afwikkeling van kredietinstellingen. Voor de eenvoud wordt de term 'bankwet' gebruikt, ook al gaat het op de afsluitdatum van dit Verslag nog maar om een ontwerp dat nog in bespreking is in het Parlement. Sommige van de bepalingen die in dit Verslag zijn opgenomen, kunnen dus nog gewijzigd worden.

In de nasleep van de financiële crisis hebben de autoriteiten het regelgevingskader voor het financieel stelsel fundamenteel hervormd; dat gebeurde zowel op internationaal als op nationaal niveau. Met deze hervorming beogen zij een structuur tot stand te brengen waarin de financiële stabiliteit beter kan worden gevrijwaard. Daarnaast moeten de wijzigingen de governance in de financiële sector helpen verbeteren. De G20 had een aanzienlijk aandeel in het uitzetten van de grote lijnen van deze hervormingen, die nadien verder zijn uitgewerkt door internationale instellingen zoals het IMF, het Comité voor financiële stabiliteit, de BIB of de OESO. Deze coördinatie op internationaal niveau is van groot belang om het prudentiële kader te kunnen integreren en aldus, tegen de achtergrond van de financiële globalisering, regelgevingsarbitrage te voorkomen.

Naast de grondige aanpassingen die de afgelopen vijf jaar in de regelgeving zijn doorgevoerd, en waarvan de implementatie op Europees en nationaal niveau uitgebreider beschreven wordt in hoofdstuk B van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag, werd ook beslist de toezichtsarchitectuur te hervormen om zowel de macro- als de microprudentiële aspecten te versterken en de convergentie van de toezichtspraktijken

te verzekeren. Dit komt aan bod in hoofdstuk C. Zoals in het Verslag 2011 uitvoerig uiteengezet is, heeft de invoering van het Europees systeem voor financieel toezicht (European System of Financial Supervision, ESFS) nu reeds helpen bijdragen tot een geleidelijke verbetering van de samenwerking tussen de nationale toezichthoudende autoriteiten maar ook tot de opstelling van een geheel van geharmoniseerde prudentiële procedures. De samenwerking tussen de nationale toezichthoudende autoriteiten en de harmonisering van de toezichtspraktijken hebben ook een concrete invulling gekregen in het kader van de werking van de colleges van nationale toezichthouders die belast zijn met het toezicht op de voornaamste entiteiten van grensoverschrijdende groepen.

In het eurogebied heeft het uitdijen van de crisis naar de markten van de overheidsschuld in bepaalde landen aangetoond dat een monetaire unie, naast een versterkte coördinatie van het economisch en begrotingsbeleid, een eengemaakt toezicht vereist en, meer in het algemeen, een geïntegreerd financieel kader. Een dergelijke structuur, de zogenoemde 'bankenunie', is onontbeerlijk om de negatieve interferenties tussen de overheidssector en de banksector en ook de fragmentering van de markten te beperken. Overigens reikt het toezicht op de banken

in het algemeen over de landsgrenzen heen, gelet op de grensoverschrijdende groepen en de meer algemene integratie van de markten. In dit opzicht vormt de bankenunie een hoeksteen voor de verdere opbouw van de EMU, en het is tegen die achtergrond dat de staatshoofden en regeringsleiders in december 2012 een akkoord hebben gesloten over de concrete uitvoering van een eerste pijler van de bankenunie, namelijk het gemeenschappelijk toezichtsmechanisme (GTM), waarvan de voornaamste kenmerken worden besproken in paragraaf 2 van dit hoofdstuk.

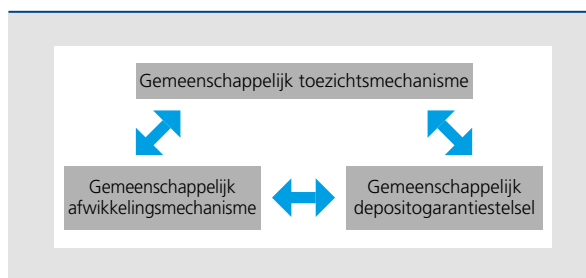
In de loop van het verslagjaar werd grote vooruitgang geboekt met de voorbereiding van het GTM, zowel op wetgevend vlak, waarbij het voorstel van verordening betreffende het GTM⁽¹⁾ op 12 september door het Europees Parlement en op 15 oktober door de Raad werd goedgekeurd, als op het vlak van de operationele implementatie van het GTM.

Wat de tweede pijler betreft, namelijk een gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme, werd in december van het verslagjaar een akkoord bereikt in de Raad. Daarenboven werd de wil geuit om tegen 1 maart 2014 een intergouvernementeel akkoord te sluiten dat de werking zal regelen van het gemeenschappelijk afwikkelingsfonds. De grote lijnen van het akkoord worden behandeld in paragraaf 3 van dit hoofdstuk. Er zij opgemerkt dat de nieuwe bankwet voorziet in de oprichting van een afwikkelingsautoriteit binnen de Bank, die over ruime afwikkelingsbevoegdheden zal beschikken voor instellingen die zich in grote financiële moeilijkheden bevinden.

De vorderingen inzake de derde pijler, met name het gemeenschappelijk depositogarantiestelsel, bleven tot dusver beperkt tot een harmonisatie van de nationale stelsels.

Op nationaal niveau heeft de invoering van het Twin Peaks-model op 1 april 2011⁽²⁾ de toezichtsarchitectuur fundamenteel gewijzigd. Dit nieuwe kader heeft tot een

GRAFIEK 1 DE DRIE PIJLERS VAN DE BANKENUNIE

verbetering van de coördinatie en de integratie van het micro- en macroprudentieel beleid geleid. In 2013 werd verdere vooruitgang geboekt met het wetsontwerp tot oprichting van een macroprudentiële autoriteit in België; de regering stelt voor dat de Bank deze taak op zich zal nemen. Zij zal moeten samenwerken met de ECB, die eveneens bepaalde bevoegdheden op het vlak van macroprudentieel beleid zal hebben. Paragraaf 4 van dit hoofdstuk behandelt het kader voor de uitvoering van het macroprudentieel beleid.

Het Twin Peaks-model werd ook versterkt door de ondertekening van samenwerkingsovereenkomsten tussen de Bank en de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten (Financial Services and Markets Authority, FSMA), ter verbetering van de informatie-uitwisseling tussen deze twee instellingen. Op basis van de verslagen die deze twee instellingen respectievelijk hebben ingediend, bestudeert de regering momenteel de mogelijkheid van een verdere hervorming, waarbij het toezicht op de pensioenfondsen zou worden overgedragen van de FSMA naar de Bank. Die ontwikkelingen worden beschreven in paragraaf 5 van dit hoofdstuk.

In de loop van het verslagjaar kreeg deze algemene hervorming van de Belgische toezichtsarchitectuur en van het bijbehorende regelgevingskader een positieve beoordeling van het IMF, in het kader van zijn Financial Sector Assessment Programme (FSAP).

(1) Verordening (EU) Nr. 1024/2013 van de Raad van 15 oktober 2013 waarbij aan de Europese Centrale Bank specifieke taken worden opgedragen betreffende het beleid inzake het prudentieel toezicht op kredietinstellingen.

(2) Koninklijk besluit van 3 maart 2011 betreffende de evolutie van de toezichtsarchitectuur voor de financiële sector.

2. Gemeenschappelijk toezichtsmechanisme

2.1 Context en voorbereiding

De overheidsschuldencrisis in het eurogebied had ernstige lacunes aan het licht gebracht in de structuur van de EMU. Dankzij de opeenvolgende reacties van de Europese autoriteiten sinds nagenoeg twee jaar konden de schadelijke interacties die waren ontstaan tussen de overheidssector en de banksector geleidelijk worden ingeperkt, en kon de terugtrekking van de marktdeelnemers binnen hun landsgrenzen worden afgeremd. In dit opzicht is gebleken dat de verklaringen en maatregelen van de ECB, de mededeling⁽¹⁾ van de Voorzitter van de Raad in juni 2012, waarin hij de noodzaak benadrukte van een nauwe coördinatie op zowel economisch, budgettair als financieel vlak, de conclusies van de Raad van 29 juni 2012 over de noodzaak van een bankenunie en, ten slotte, de goedkeuring door de Raad en het Parlement, tijdens de tweede helft van het verslagjaar, van de verordening tot oprichting van het GTM, van doorslaggevend belang zijn geweest voor het geleidelijke herstel van het vertrouwen van de actoren in het Europese bankwezen en, meer in het algemeen, in de EMU. In grafiek 2 zijn de datums van de aankondiging door de Raad van Bestuur van de ECB van de outright monetaire transacties alsook van de bankenunie opgenomen. De ECB-beslissing, versterkt door het project van de bankenunie, heeft er niet enkel toe geleid dat de prijzen van de credit default swaps voor soevereine schuld en Europese financiële instellingen verder werden teruggedrongen, maar is tevens gepaard gegaan met een duurzame inversie van de hiërarchie tussen de twee categorieën van debiteuren, waarbij de index van credit default swaps voor soevereine schuld opnieuw onder die voor financiële instellingen is gezakt, en tevens met een geringere volatiliteit.

De effectieve inwerkingtreding van het GTM, dat voornamelijk tot doel heeft om de soliditeit en de instandhouding

van de Europese banken te verzekeren en de integratie en financiële stabiliteit in Europa te versterken, is gepland op 4 november 2014. De tenuitvoerlegging van deze hervorming van de architectuur van het financieel toezicht in Europa vormt een belangrijke uitdaging, te meer omdat de voorbereidende werkzaamheden binnen een uiterst korte termijn moeten worden afgerond.

Tijdens het verslagjaar zijn reeds verscheidene projecten en werkzaamheden in de steigers gezet en werden vorderingen gemaakt op verschillende gebieden, met name op organisatorisch vlak, inzake toezichtstechnieken en op wetgevend gebied. De ECB en de nationale bevoegde autoriteiten hebben in de loop van 2013 intensief samengewerkt aan de voorbereiding van het GTM. Deze samenwerking werd gestuurd door een High Level Group met vertegenwoordigers van elk van de betrokken nationale toezichthouders en van de ECB, alsook door een Project Team met een meer beperkte samenstelling. De High Level Group werd ondersteund door een Task Force die wordt bijgestaan door vijf Work Streams.

De procedures inzake de werking van het GTM werden uitgewerkt in een ontwerp van kaderverordening en een toezichtshandleiding. Bovendien is de ECB, in overeenstemming met de verordening tot oprichting van het GTM, in nauwe samenwerking met de bevoegde nationale autoriteiten, gestart met het proces van uitgebreide beoordeling (comprehensive assessment) van de kredietinstellingen die rechtstreeks onder het toezicht van de ECB zullen vallen vanaf 4 november 2014. Deze oefening, waarvan de componenten worden beschreven in Kader 1, is erop gericht het risicoprofiel te bepalen en de eventuele structurele tekortkomingen van deze instellingen te identificeren, teneinde de transparantie en de sanering van de Europese banksector te bevorderen, om het herstel van

(1) Naar een echte economische en monetaire unie, 26 juni 2012.

GRAFIEK 2

IMPACT VAN DE BANKENUNIE OP HET VERBAND TUSSEN DE BANKSECTOR EN DE OVERHEID

(indexen van credit default swaps, daggegevens, basispunten)

Bronnen: Bloomberg, Thomson Reuters Datastream.

(1) Deze index meet het gemiddelde niveau van de premies op de credit default swaps op vijf jaar met betrekking tot de overheidsschuld van negentien West-Europese landen.

(2) Deze index meet het gemiddelde niveau van de premies op de credit default swaps op vijf jaar met betrekking tot de senior debt van vijftieng grote Europese financiële instellingen.

het vertrouwen van de markten in het Europese bankwezen te bestendigen.

2.2 Opdrachten

De GTM-verordening vertrouwt aan de ECB belangrijke opdrachten toe die verband houden met het prudentieel beleid, zonder afbreuk te doen aan het Unierecht. De verantwoordelijkheden van de ECB hebben betrekking op de instellingen die als belangrijk worden beschouwd, dit betekent dat voldaan wordt aan een van volgende criteria: (1) de totale waarde van de activa bedraagt meer dan € 30 miljard, (2) het aandeel van de totale activa in verhouding tot het bbp van het land van vestiging is meer dan 20% (tenzij de totale waarde van de activa minder dan € 5 miljard bedraagt), (3) de bevoegde nationale toezichthouder oordeelt dat de instelling van groot belang is voor de binnenlandse economie, wat bevestigd wordt door de ECB en (4) de instelling heeft steun gevraagd of gekregen van de EFFS of van het ESM. Voor de instellingen die als minder belangrijk worden beschouwd, behouden de nationale toezichthouders de toezichtsverantwoordelijkheid. De ECB zal evenwel een horizontaal toezicht

uitoefenen, zodat mogelijke kwetsbaarheden kunnen worden opgespoord. Zij zal tevens beschikken over de mogelijkheid om het rechtstreekse toezicht op deze instellingen over te nemen indien dit noodzakelijk blijkt om een coherente en strikte toepassing van de toezichtsnormen te verzekeren. Er is evenwel voorzien in een uitzondering voor de zogenaamde gemeenschappelijke procedures (common procedures). Voor het verlenen en intrekken van de vergunning van kredietinstellingen, alsook voor beslissingen met betrekking tot de gekwalificeerde deelnemingen, zal de ECB immers verantwoordelijk zijn voor alle banken, ongeacht hun belang. De nationale autoriteiten zullen echter bevoegd blijven voor het voorbereiden van de beslissingen ter zake.

De ECB zal erop moeten toezien dat de kredietinstellingen de door CRD IV en CRR⁽¹⁾ vastgelegde minimale prudentiële vereisten naleven, met name inzake kapitaal,

(1) Richtlijn 2013/36/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 betreffende toegang tot het bedrijf van kredietinstellingen en het prudentieel toezicht op kredietinstellingen en beleggingsondernemingen, tot wijziging van Richtlijn 2002/87/EG en tot intrekking van de Richtlijnen 2006/48/EG en 2006/49/EG en Verordening (EU) Nr. 575/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 betreffende prudentiële vereisten voor kredietinstellingen en beleggingsondernemingen en tot wijziging van Verordening (EU) nr. 648/2012.

liquiditeit, governance of grote risico's. Zo zal zij erover moeten waken dat de instellingen voldoende eigen vermogen aanhouden in overeenstemming met de minimale prudentiële regels, maar ook in het licht van hun intrinsieke risicoprofiel. In dit verband zal de ECB tevens verantwoordelijk zijn voor de geïndividualiseerde beoordeling van de risico's in het kader van pijler 2.

De ECB zal tevens tot taak hebben de kwalitatieve vereisten toe te passen die moeten garanderen dat de kredietinstellingen beschikken over degelijke governancestructuren, -processen en -mechanismen. Dit omvat met name de procedures voor het verifiëren van de vereisten inzake betrouwbaarheid en deskundigheid die gelden voor de personen die verantwoordelijk zijn voor het beheer van de kredietinstellingen, maar tevens het toetsen van de internecontrolemechanismen of de beleidslijnen en praktijken inzake beloning.

Gelet op het belang van de grote financiële groepen, zal de ECB toezicht moeten uitoefenen zowel op niet-geconsolideerde als op geconsolideerde basis. Zo zal de ECB deelnemen aan de colleges, zonder afbreuk te doen aan het recht van de nationale autoriteiten om als waarnemer deel te nemen. Indien het bancaire onderdeel dominant is in de activiteiten van een conglomeraat, zal het aanvullend toezicht op de financiële conglomeraten bovendien onder de verantwoordelijkheid vallen van de ECB, die aldus als coördinator zal optreden.

De kaderverordening en de toezichtshandleiding bepalen dat er voor elke belangrijke bank of bankengroep een Joint Supervisory Team (JST) zal worden opgericht, dat het toezicht over die bank of bankengroep zal uitoefenen.

De ECB zal de Europese wetgevingen en de nationale wetgevingen die voortvloeien uit Europese reglementeringen moeten toepassen. Bepaalde toezichtsoopdrachten worden niet aan de ECB toevertrouwd en blijven onder de bevoegdheid van de nationale autoriteiten. Het betreft met name de consumentenbescherming en de bestrijding van het witwassen van geld. Daarbij komt nog dat, zoals uiteengezet in paragraaf 4 van dit hoofdstuk, de macroprudentiële bevoegdheden verdeeld zijn tussen de ECB en de bevoegde nationale autoriteiten. Gezien het belang van deze beleidslijnen voor de stabiliteit van het financiële stelsel als geheel, zal een efficiënte coördinatie met alle betrokken autoriteiten moeten worden opgezet.

Indien de ECB tekortkomingen of inbreuken vaststelt, zal zij gepaste maatregelen of sancties kunnen opleggen, zoals bepaald in de kaderverordening. Deze verordening verduidelijkt de respectievelijke rol van de ECB en van de nationale toezichthouders. De verdeling van de bevoegdheid

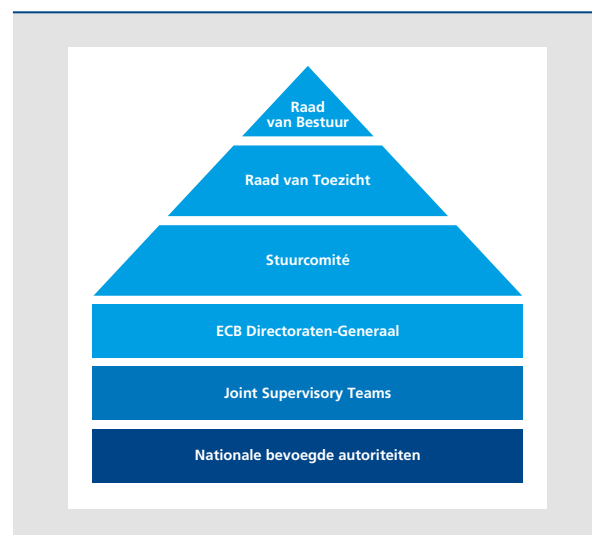
om sancties op te leggen volgt verder zoveel mogelijk de verdeling van de bevoegdheid om toezicht uit te oefenen, en houdt dus rekening met het onderscheid tussen de belangrijke en de minder belangrijke instellingen. Zoals bepaald in de GTM-verordening, is de sanctiebevoegdheid van de ECB beperkt tot het opleggen van geldboetes en dwangsommen. De ECB kan de nationale bevoegde autoriteiten vragen bijkomende sancties op te leggen. Wanneer een ernstige verslechtering van de financiële positie van een kredietinstelling wordt vastgesteld, zal de ECB daarnaast ook over de mogelijkheid beschikken om vroegtijdige-interventiemaatregelen te treffen, zoals bepaald door het Unierecht. Deze acties moeten het voorwerp uitmaken van een coördinatie met de bevoegde afwikkelingsautoriteiten.

2.3 Governance

De Raad van Bestuur (Governing Council) is het hoogste beslissingsorgaan binnen de ECB, ook voor de uitvoering van de nieuwe taken in het GTM. Voor de voorbereiding en de uitvoering van de taken van de ECB onder het GTM wordt binnen de ECB een nieuw orgaan opgericht, de Raad van Toezicht (Supervisory Board). De volledige ontwerpbesluiten van de Raad van Toezicht worden ter goedkeuring voorgelegd aan de Raad van Bestuur.

De beslissingen voor de uitvoering van de prudentiële taken kunnen de vorm aannemen zowel van individuele beslissingen als van richtsnoeren, aanbevelingen of besluiten. De ECB kan tevens verordeningen uitvaardigen, zij het uitsluitend voor zover noodzakelijk ter bepaling

GRAFIEK 3 GOVERNANCE VAN HET GEMEENSCHAPPELIJK TOEZICHTSMECHANISME

of specificering van de uitvoeringsregelingen voor de GTM-taken.

De vergaderingen van de Raad van Toezicht zullen worden voorbereid door een Stuurcomité. De samenstelling van dit Stuurcomité zal worden vastgelegd in het procedurereglement van de Raad van Toezicht, maar moet in elk geval een billijk evenwicht garanderen tussen de nationale bevoegde autoriteiten, volgens een billijke toerbeurtregeling.

Rekening houdend met zijn verantwoordelijkheid voor de stabiliteit van het financiële stelsel, kan verwacht worden dat de Raad van Toezicht nauw zal samenwerken met de Raad van Bestuur, in het bijzonder bij het bepalen van het macroprudentieel beleid. De Raad van Bestuur en de Raad van Toezicht kunnen gezamenlijke vergaderingen organiseren, om te zorgen voor een efficiënte combinatie van het micro- en het macroperspectief. Dergelijke gezamenlijke vergaderingen dienen ertoe bij te dragen dat de ontwerpbesluiten die de Raad van Toezicht zal voorbereiden voor de activering van macroprudentiële instrumenten, in de meeste gevallen, zonder aanpassing zullen kunnen worden goedgekeurd door de Raad van Bestuur (zie hiervoor paragraaf 4 van dit hoofdstuk).

Het Comité voor financiële stabiliteit van het ESCB zal ook in GTM-samenstelling samenkomen. Aangezien de macroprudentiële instrumenten grotendeels in handen blijven van de nationale autoriteiten, zullen de leden van dit comité met hun nationale ervaring een belangrijke bijdrage leveren aan de evaluatie van macroprudentiële risico's. Op dit vlak zal de ECB ook samenwerken met het Europees Comité voor Systeemrisico's (European Systemic Risk Board, ESRB) die een belangrijke taak uitoefent

inzake de coördinatie van het macroprudentiële beleid (zie paragraaf 4 van dit hoofdstuk).

De inwerkingtreding van het GTM heeft tevens gevolgen voor de Europese Bankautoriteit (EBA), waarvoor de modaliteiten inzake governance en stemprocedures aangepast werden om de goede werking van de interne markt en de cohesie van de Europese Unie te verzekeren. Zo werd de regel van de eenvoudige meerderheid voor bepaalde beslissingen van de Raad van Toezicht gewijzigd in een dubbele regel van gewone meerderheid, zowel voor de leden afkomstig van de bevoegde autoriteiten van staten die deelnemen aan het GTM, als voor de leden die bevoegde autoriteiten vertegenwoordigen van staten die niet deelnemen aan het GTM.

Bovendien werden de verschillende bevoegdheden van de EBA verduidelijkt. Behalve aan de convergentie van de prudentiële regels en normen, moet de EBA ook bijdragen aan het bevorderen van de beste praktijken inzake het toezicht op de interne markt, door in overleg met de bevoegde autoriteiten een Europees toezichtshandboek te ontwikkelen dat de beste toezichtstechnieken en -procedures zal bundelen. Dit handboek zal handelen over zowel de prudentiële aspecten, die bijvoorbeeld verband houden met de krediet- of liquiditeitsrisico's, als de dimensies inzake consumentenbescherming en bestrijding van het witwassen van geld. Daarnaast wordt de EBA, in het kader van haar bevoegdheden inzake de coördinatie van de crisisbeheersing, ook uitgenodigd om als waarnemer deel te nemen aan de vergaderingen van de betrokken autoriteiten, in het bijzonder de afwikkelingsautoriteiten. De taken van de EBA worden daarnaast uitgebreid tot het beoordelen van de wenselijkheid om bepaalde soorten financiële activiteiten al dan niet te verbieden of te

Kader 1 – Proces van uitgebreide beoordeling van de kredietinstellingen in het kader van de voorbereiding op het GTM

In overeenstemming met de GTM-verordening zijn de ECB en de bevoegde autoriteiten in de loop van de maand november van het verslagjaar begonnen met de uitgebreide beoordeling van de banken waarop de nieuwe Europese toezichthoudende autoriteit vanaf 4 november 2014 toezicht zal uitoefenen. Deze oefening heeft betrekking op de 128 kredietinstellingen in de 18 deelnemende landen van het eurogebied, waarvan de waarde van de activa meer dan € 30 miljard bedraagt, en die nagenoeg 85 % van de bancaire activa van het eurogebied vertegenwoordigen.

Deze oefening, die afgerond zou moeten zijn vóór de inwerkingtreding van het GTM, heeft twee doelstellingen: enerzijds, de transparantie bevorderen door het verbeteren van de kwaliteit van de informatie die beschikbaar is over de situatie van de banken en, anderzijds, de balanssanering bij de kredietinstellingen voortzetten door een

uitgebreide beoordeling van hun risicoprofiel uit te voeren en, in voorkomend geval, corrigerende maatregelen te identificeren en ten uitvoer te leggen.

Deze beoordeling, die moet bijdragen tot het versterken van het vertrouwen in het Europese bankwezen, omvat drie grote complementaire componenten, waarvan de resultaten na afloop van het proces zullen worden meegedeeld per land en per instelling, vooraleer het toezicht op die instellingen aan het GTM zal worden overgedragen:

- **Risicobeoordelingssysteem (Risk Assessment System, RAS)**: op basis van diverse indicatoren en retrospectieve en prospectieve informatie zal een uitgebreide kwantitatieve en kwalitatieve beoordeling van het intrinsieke risicoprofiel van de instellingen worden uitgevoerd. Die beoordeling zal betrekking hebben op het bedrijfsmodel, de liquiditeits- en kredietrisico's, of nog de governanceaspecten. De beoordeling zal worden uitgevoerd aan de hand van een geharmoniseerde methodologie die door de ECB wordt ontwikkeld in overleg met de nationale autoriteiten. In een eerste fase zal dit nieuwe toezichtsinstrument parallel met de nationale systemen worden gebruikt om te kunnen beschikken over vergelijkingsbases en om de methodologie te verbeteren. Dankzij deze dubbele toetsing, die vrij zwaar is op operationeel niveau, zal het overgangsproces naar het nieuwe toezichtskader kunnen worden vergemakkelijkt.
- **Activakwaliteitsbeoordeling**: deze beoordeling is erop gericht de kwaliteit van de tegoeden van de banken uitvoerig te analyseren, hoofdzakelijk door hun waardering in de rekeningen van de instellingen op 31 december 2013 te verifiëren, rekening houdend met het niveau van de waarborgen en voorzieningen. De analyse zal worden uitgebreid tot de risicoblootstellingen van het banking en trading book, tot de posities op en buiten de balans, en tot de blootstellingen aan binnenlandse of buitenlandse risico's door criteria inzake minimale dekking te hanteren. Alle categorieën van risicoblootstellingen zijn hierbij betrokken, ongeacht of ze zich voordoen ten aanzien van de overheid, financiële instellingen, ondernemingen of particulieren. Speciale aandacht zal worden besteed aan de waardering van de meer complexe instrumenten en de minder liquide of meer risicovolle activa, die bijdragen tot de ondoorzichtigheid van de balansen van de banken. Voor deze oefening zal een voorzichtige interpretatie van de internationale boekhoudnormen (IFRS) worden toegepast, en zal een geharmoniseerde definitie van de dubieuze vorderingen en van forbearance door de EBA worden opgesteld teneinde een uniforme behandeling tussen de landen en instellingen te verzekeren.
- **Stresstest**: na afloop van de risicobeoordeling en de kwaliteitsbeoordeling zal een stresstest worden uitgevoerd, in samenspraak met de EBA, teneinde het vermogen van de banken te controleren om verschillende soorten macro-economische en financiële schokken op te vangen.

Teneinde de eventuele kapitaaltekorten te bepalen, zal de beoordeling gebaseerd zijn op een referentiewaarde van 8% van het common equity Tier 1 (CET 1), in overeenstemming met de definitie van CRD IV en CRR, rekening houdend met het overgangsd dispositief, zowel voor de activakwaliteitsbeoordeling als voor het basisscenario van de stresstest. Voor de ongunstige scenario's zullen lagere eigenvermogensdrempels worden meegedeeld, samen met de details van de oefening.

Rekening houdend met de omvang van deze oefening, zullen de ECB en de nationale autoriteiten nauw en doorlopend samenwerken, waarbij ook een beroep zal worden gedaan op onafhankelijke derden. Om de coherentie van de oefening tussen de lidstaten en de banken te verzekeren, zal de ECB de verantwoordelijkheid op zich nemen voor de ontwikkeling en uitwerking van een eenvormige methodologie en een globale aanpak, terwijl de nationale autoriteiten verantwoordelijk zullen zijn voor de uitvoering onder het toezicht van de ECB, die zal toezien op de kwaliteit van de oefening.

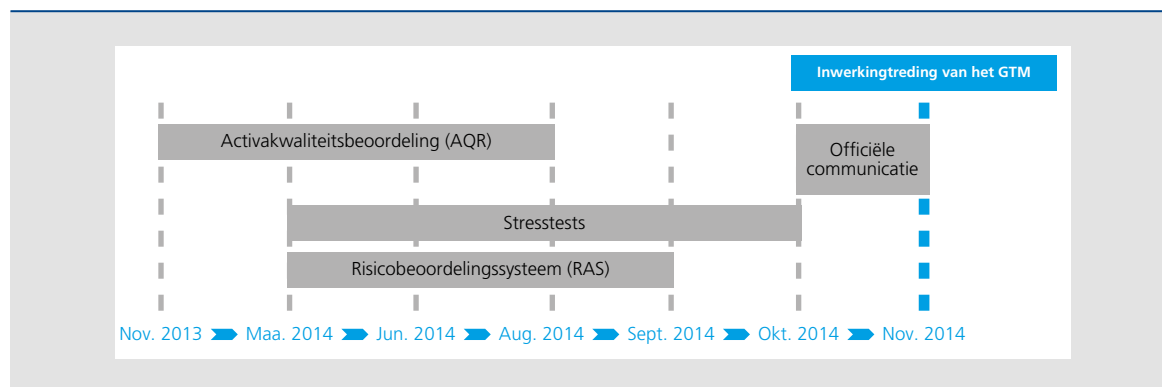
Verscheidene kredietinstellingen naar Belgisch recht zullen worden onderworpen aan deze uitgebreide beoordeling. Het betreft Belfius, KBC Group, Investar (Argenta), Axa, Bank of New York Mellon en Dexia. Voor deze laatste instelling zal een specifieke behandeling worden ontwikkeld teneinde rekening te houden met haar specifieke

kenmerken en het afwikkelingsplan dat door de Europese Commissie is goedgekeurd op 28 december 2012. De kredietinstellingen BNP Paribas Fortis en ING Belgium zullen eveneens aan deze oefening worden onderworpen via hun respectieve moederonderneming.

Deze uitgebreide beoordeling van de kredietinstellingen zal in voorkomend geval worden gevolgd door een reeks corrigerende maatregelen die er met name op gericht zijn de voorzieningen en het eigen vermogen van de verschillende banken aan te passen. Tegen deze achtergrond is het opzetten ex ante van ondersteuningsmechanismen van cruciaal belang voor het succes van de oefening. De eigenvermogenstekorten die zouden worden geïdentificeerd, zullen met voorrang moeten worden aangezuiverd met behulp van privékapitaalbronnen. Indien deze laatste niet volstaan, mag een beroep worden gedaan op overheidsinterventies, in overeenstemming met de nationale praktijken en de Europese regels.

TIJDSHEMA VOOR DE UITGEBREIDE BEOORDELING

Bron: ECB

bepreken, of tot het formuleren van aanbevelingen aan de EC of de Raad van Toezicht van het GTM met betrekking tot de behandeling van nieuwe of innoverende financiële activiteiten. Al deze wijzigingen werden aangebracht door een Europese verordening van 22 oktober 2013⁽¹⁾.

2.4 Uitdagingen

Gelet op de omvang en het belang van de hervorming van het prudentieel toezicht, gaat de praktische uitvoering gepaard met grote uitdagingen: de overgangperiode is uiterst kort en alle voorbereidende werkzaamheden moeten afgerond zijn na afloop van die periode, hoewel

bepaalde belangrijke parameters nadien nog moeten worden vastgelegd.

Op organisatorisch vlak dient de ECB de vereiste deskundigheid te ontwikkelen en de human resources aan te trekken die nodig zijn om de toezichtspraktijken uit te werken en te harmoniseren. In totaal plant de ECB een toename van haar personeelsbestand met ongeveer 1 000 personen over de periode 2013-2014, die zullen worden verspreid over verschillende directoraten-generaal of andere ondersteunende diensten, die operationeel moeten zijn op het ogenblik dat het GTM daadwerkelijk in werking treedt. Die aanwervingen van het nodige personeel, dat onder meer afkomstig zal zijn van de nationale toezichtsorganismen, mogen niet gebeuren door middel van een significante verzwakking van de nationale teams, die zelf ook een relatief zware opdracht zullen hebben aan hun eigen voorbereiding op het GTM en de uitgebreide beoordeling van de grote banken van hun

(1) Verordening (EU) Nr. 1022/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2013 tot wijziging van Verordening (EU) nr. 1093/2010 tot oprichting van een Europese toezichthoudende autoriteit (Europese Bankautoriteit) waarbij aan de Europese Centrale Bank specifieke taken worden opgedragen krachtens Verordening (EU) nr. 1024/2013.

land. Die nationale teams zullen nauw met de ECB moeten samenwerken, zowel tijdens de overgangsfase als tijdens de definitieve fase, met name in het kader van de JST's om de vereiste kennisoverdracht te kunnen verzekeren, teneinde een kwaliteitsvol toezicht te garanderen.

Naast deze samenwerking tussen de ECB en de nationale autoriteiten dient tevens te worden gezorgd voor een zekere uniformiteit in de beslissingen, teneinde een level playing field te creëren tussen de instellingen die onder het toezicht van de ECB zullen vallen. Hierbij dient rekening te worden gehouden met de verschillen in structuur, maar ook in risicoprofiel tussen de afzonderlijke instellingen. Dit besluitvormingsproces zal efficiënt moeten zijn, en zal binnen een redelijke termijn moeten plaatsvinden, ook al zullen de interrelaties tussen de nationale autoriteiten en de ECB bij het voorbereiden en ten uitvoer leggen van de beslissingen binnen het GTM, zeer intensief zijn. De uitgebreide beoordeling van de grote Europese kredietinstellingen zal een eerste ervaring vormen in de tenuitvoerlegging van dit samenwerkingskader. Zij zal tevens een eerste kans bieden om de toezichtspraktijken en -technieken te harmoniseren.

Op wetgevend niveau gaat de door de CRD IV-richtlijn en de CRR-verordening ingevoerde harmonisatie van de regels hand in hand met het behoud van een zekere speelruimte die aan de lidstaten en de bevoegde toezichthouders wordt gelaten. Sommige van deze nationale opties kunnen niet te verwaarlozen prudentiële gevolgen hebben, waaronder met name de behandeling van de deelnemingen van kredietinstellingen in verzekeringsondernemingen, of nog de stelsels die tijdens de door Bazel III vastgelegde overgangsfase van toepassing zijn op, enerzijds, de niet-gerealiseerde verliezen en winsten op activa gemeten tegen reële waarde en, anderzijds, de uitgestelde belastingen. Tot op het ogenblik van de inwerkingtreding van het GTM is het aan de nationale autoriteiten – te weten de Bank voor de ondernemingen die onder haar toezicht staan – om deze opties te bepalen (zie hoofdstuk B, paragraaf 2.1 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag voor meer bijzonderheden omtrent de Belgische opties). Vanaf 4 november 2014 zal de ECB tot taak hebben deze opties te harmoniseren in het kader van het GTM. In de tussentijd zullen er onzekerheden blijven bestaan in de prudentiële behandeling van de kredietinstellingen van het GTM, die belangrijke boekhoudkundige implicaties kunnen hebben. Het is van essentieel belang dat deze gevolgen correct worden gekwantificeerd, teneinde een uniforme benadering van het proces van uitgebreide beoordeling te garanderen, rekening houdend met de mogelijke implicaties van deze oefening voor het al dan niet opleggen van corrigerende maatregelen inzake herkapitalisatie of herstructurering.

Deze harmonisatieproblemen zullen niet beperkt blijven tot de behandeling van de opties van CRD IV en CRR, maar zullen zich ook stellen ten aanzien van de toepassing van de nationale wetgevingen van de deelnemende staten, of ze nu voortvloeien uit de omzetting van andere Europese richtlijnen of vallen onder het zuivere nationale recht, in die zin dat deze wetgevende bepalingen onverenigbaar zouden kunnen zijn met de aan de ECB toevertrouwde opdrachten. In het geval van België kan gedacht worden aan het vetorecht dat aan de Bank is toegekend voor de strategische beslissingen die door de Belgische systeemrelevante kredietinstellingen worden genomen.

De ECB zal haar beleid eveneens moeten coördineren met dat van de Europese regelgevende autoriteiten. Dit heeft allereerst betrekking op de EBA, maar zal ook gelden voor de Europese Autoriteit voor Verzekeringen en Bedrijfspensioenen (European Insurance and Occupational Pensions Authority, EIOPA) en de Europese Autoriteit voor Effecten en Markten (European Securities and Markets Authority, ESMA). De ECB zal er immers toe genoopt worden toe te zien op conglomeraten die activiteiten uitoefenen in verscheidene sectoren en zal er, in het bijzonder, moeten op letten elk arbitrage risico te vermijden dat uit uiteenlopende sectorale regelgevingen zou kunnen voortvloeien.

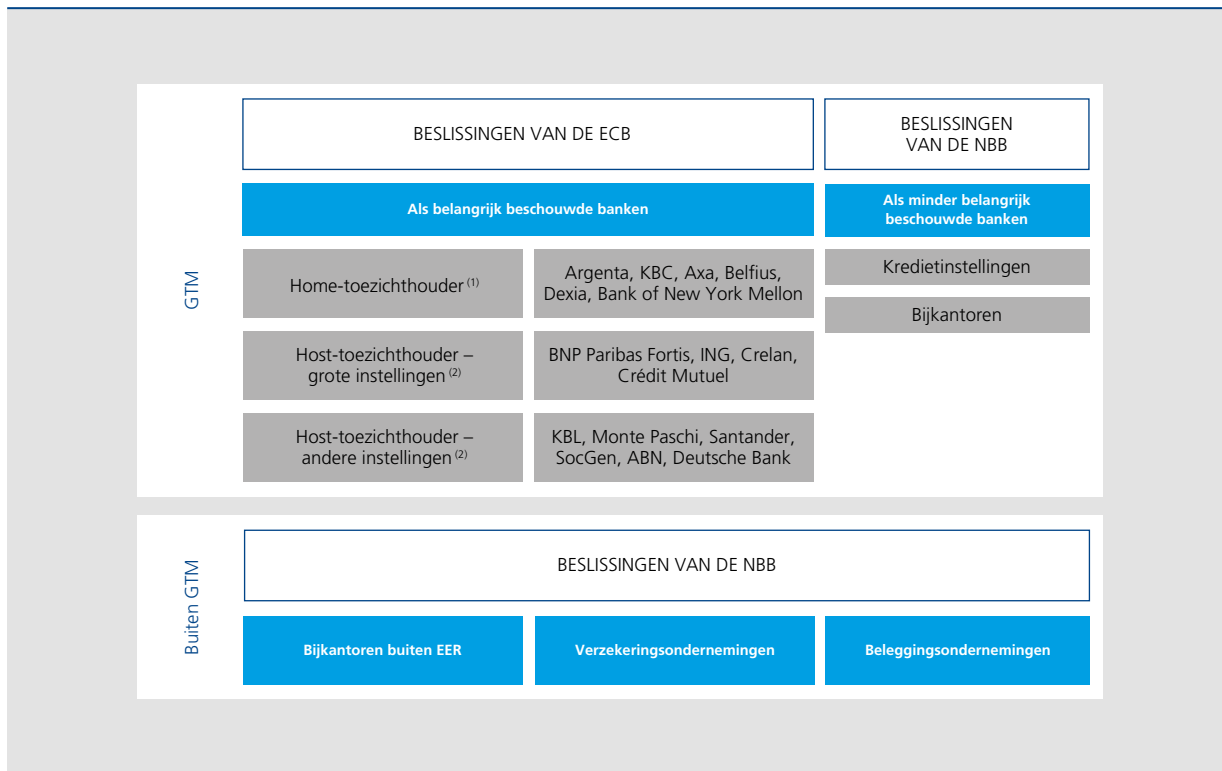
2.5 Impact op het prudentieel toezicht van de Bank en op de kredietinstellingen

Als gevolg van het grote marktaandeel in België van de financiële groepen die voldoen aan de criteria om als belangrijke banken te worden aangemerkt, zal de Bank zeer nauw betrokken zijn bij de tenuitvoerlegging van het GTM. Ongeveer 95% van de totale activa van de sector wordt immers aangehouden bij Belgische kredietinstellingen die als belangrijke instellingen worden beschouwd, en die derhalve vanaf 4 november 2014 onder de bevoegdheid van de ECB zullen vallen.

Voor elke belangrijke bank of bankengroep zal er een JST worden opgericht. De Raad van Toezicht zal voor elke JST een coordinator aanstellen en beslissen over de grootte en de samenstelling van de JST's. De nationale bevoegde autoriteiten van de landen waar een bank gevestigd is, zullen dan de stafleden aanduiden die zullen deel uitmaken van de JST's. De JST's zijn het middel bij uitstek waarmee de nationale bevoegde autoriteiten bijstand verlenen aan de ECB bij de voorbereiding van haar toezichtstaken. Wat betreft de banken die onder rechtstreeks toezicht vallen van de ECB, zullen de dossiers immers moeten worden voorbereid door de JST's,

GRAFIEK 4

GEVOLGEN VAN HET GTM VOOR DE BANK INZAKE BESLISSINGSPROCESSEN VAN DE INSTELLINGEN ONDER HAAR TOEZICHT

Bron: NBB.

(1) 'Home' toezicht betreft het toezicht in het land van herkomst van de bank op het hoogste niveau van consolidatie.

(2) 'Host' toezicht betreft het toezicht in het land van ontvangst op bijkantoren of dochterondernemingen van banken van buitenlandse origine.

volgens procedures die op het niveau van het GTM duidelijk worden afgebakend en geharmoniseerd. Hoewel de eindbeslissing voortaan zal liggen bij de Raad van Toezicht en de Raad van Bestuur, zal de Bank toch vooraf worden ingelicht over alle ontwerpbeslissingen met betrekking tot de zogenaamde belangrijke kredietinstellingen via, enerzijds, de leden van de JST's, die regelmatig aan de Bank verslag zullen uitbrengen over de werkzaamheden binnen de structuren van het GTM en, anderzijds, de nationale leden van de Raad van Toezicht en de Raad van Bestuur.

Voor de banken die als minder belangrijk worden beschouwd en voor de instellingen die niet onder het toezicht van de ECB vallen, zoals de bijkantoren buiten de EER, blijft de Bank volledig verantwoordelijk voor de eindbeslissingen⁽¹⁾. De toezichtsmethodes zullen evenwel moeten worden geharmoniseerd met de methodes die werden ontwikkeld voor de als belangrijk beschouwde banken, rekening houdend met het evenredigheidsbeginsel.

De inwerkingtreding van het GTM zal tevens een invloed hebben op de instellingen die onder het rechtstreekse

toezicht van de ECB staan. Terwijl de Bank het contactpunt zal blijven voor bepaalde specifieke dossiers, zoals het fit and proper-karakter van de bestuurders, zullen die instellingen zich voortaan tot de ECB moeten wenden voor de meeste taken, teneinde de gelijkvormige behandeling binnen het GTM te waarborgen. Bovendien zullen de regelmatige vergaderingen tussen de toezichthoudende autoriteit en de instellingen voortaan plaatsvinden onder leiding van de ECB en de JST's. Hoewel de nationale autoriteiten belast zullen blijven met het regelmatig verzamelen van de prudentiële gegevens, zal de ECB de vereiste verificaties verrichten om zich te vergewissen van het kwaliteitsniveau.

(1) Met uitzondering van de beslissingen in verband met de gemeenschappelijke procedures, waarbij de eindbeslissing wordt genomen door de besluitvormende organen van het GTM.

3. Gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme

De Europese Commissie heeft op 10 juli 2013 een voorstel van verordening gepubliceerd betreffende de vaststelling van regels en procedures voor de afwikkeling van banken in het kader van een gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme⁽¹⁾. Dit voorstel strekt tot invoering van de tweede pijler van de bankenunie, die een aanvulling vormt op de twee andere pijlers, namelijk het gemeenschappelijk toezichtsmechanisme en het geharmoniseerd depositogarantiestelsel. Het gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme beoogt de samenhang van de bankenunie te versterken door de centralisering op Europees niveau van de afwikkelingsverantwoordelijkheden, zoals ook het geval is met de centralisering van de toezichtsverantwoordelijkheden. Deze afstemming is noodzakelijk in de mate dat het toezicht, de vroegtijdige interventie en de afwikkeling een samenhangend geheel vormen. Ze verhindert dat de gevolgen van de toezichtsverantwoordelijkheden die op centraal niveau worden uitgeoefend, in het kader van de afwikkeling moeten worden gedragen door de nationale autoriteiten.

Het gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme, zoals voorgesteld door de EC, berust op de oprichting van een gemeenschappelijke afwikkelingsraad en een gemeenschappelijk bankenafwikkelingsfonds. De gemeenschappelijke afwikkelingsraad zou bestaan uit een uitvoerend directeur, een plaatsvervangend uitvoerend directeur en vertegenwoordigers van de Europese Commissie, van de Europese Centrale Bank en van de nationale afwikkelingsautoriteiten. Deze raad zou belast zijn met de voorbereiding van afwikkelingsplannen voor alle bankengroepen die gevestigd zijn in de lidstaten die deelnemen aan het GTM, evenals voor de banken die geen deel uitmaken van een groep. Daarnaast zou deze raad de effectieve afwikkelingsmogelijkheden beoordelen en zou hij de minimumeigenvermogensvereisten vaststellen. Hij zou tevens de passiva bepalen die in aanmerking komen voor deelname aan de interne versterking (bail-in) van de bank,

erover wakend dat de financiële stabiliteit niet in gevaar komt. Tot slot zou de raad moeten bepalen welke aanpak gevolgd moet worden wanneer hij in samenwerking met het GTM vaststelt dat een groep of een bank effectief aan de afwikkelingsvoorwaarden voldoet. Dit houdt in het bijzonder in dat bepaald wordt hoe gebruik moet worden gemaakt van de verschillende afwikkelingsinstrumenten, namelijk (i) het stopzetten van de ondernemingsactiviteiten, (ii) het opzetten van een overbruggingsinstelling, (iii) de afsplitsing van activa en (iv) de bail-in. De aanpak die wordt voorgesteld door de gemeenschappelijke afwikkelingsraad zou bekrachtigd worden door de EC en toegepast worden door de betrokken nationale afwikkelingsautoriteiten, onder het toezicht van de gemeenschappelijke afwikkelingsraad.

Bij het vastleggen van een aanpak voor de afwikkeling wordt uitgegaan van een aantal beginselen die de continuïteit van de kritieke functies van de instelling moeten garanderen zonder dat een beroep wordt gedaan op overheidssteun en waarbij bepaalde vormen van moral hazard worden vermeden. De gemeenschappelijke afwikkelingsraad moet erop toezien dat de aandeelhouders in eerste lijn de verliezen dragen, indien nodig gevolgd door de schuldeisers van de instelling, dit volgens de rangorde van hun schuldvorderingen in geval van faillissement, waarbij schuldeisers van dezelfde rangorde gelijk worden behandeld. Geen enkele schuldeiser mag grotere verliezen lijden dan de verliezen die hij zou hebben geleden indien de instelling het voorwerp zou hebben uitgemaakt van een faillissementsprocedure. Tot slot dient de afwikkelingsraad erop toe te zien dat de leiders van de instelling van hun ambt worden ontheven, tenzij

(1) Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van eenvormige regels en een eenvormige procedure voor de afwikkeling van kredietinstellingen en bepaalde beleggingsondernemingen in het kader van een gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme en een gemeenschappelijk bankenafwikkelingsfonds en tot wijziging van Verordening (EU) nr. 1093/2010.

hun aanblijven noodzakelijk is voor de verwezenlijking van de afwikkelingsdoelstellingen.

Het gemeenschappelijk afwikkelingsfonds zou gefinancierd worden met bijdragen van de kredietinstellingen en de beleggingsondernemingen. Dit fonds zou in de plaats komen van de nationale afwikkelingsfondsen van de deelnemende lidstaten en zou hun rol overnemen. Het zou op zes wijzen kunnen optreden. Ten eerste kan het garanties verlenen voor de activa of de passiefbestanddelen van een instelling in afwikkeling, van een van haar dochterondernemingen, van een overbruggingsinstelling of van een vehikel voor activabeheer. Ten tweede kan het een lening verstrekken aan deze verschillende instellingen. Ten derde kan het bepaalde activa van een instelling in afwikkeling verwerven. Ten vierde kan het bijdragen aan het kapitaal van een overbruggingsinstelling of van een vehikel voor activabeheer. Ten vijfde kan het een vergoeding betalen aan de aandeelhouders of de schuldeisers wanneer is vastgesteld dat de vergoeding die zij hebben ontvangen, te laag was voor de situatie waarin ze zich zouden hebben bevonden in geval van faillissement. Tot slot kan dit fonds bijdragen aan de bail-in wanneer deze niet werd toegepast op alle schuldeisers die voor bail-in in aanmerking komen.

De Raad van de Europese Unie bereikte op 18 december 2013 een akkoord omtrent de globale aanpak van het gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme. Dit akkoord heeft zowel betrekking op een compromistekst van de verordening betreffende de vaststelling van regels en procedures voor de afwikkeling van banken in het kader van een gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme, als op de wil om tegen 1 maart 2014 een intergouvernementeel akkoord af te sluiten dat de werking zal regelen

van het gemeenschappelijk afwikkelingsfonds. Het gemeenschappelijk afwikkelingsfonds dient voornamelijk gefinancierd te worden door de banksector, aangevuld met een opvangmechanisme (back stop) ten laste van de nationale autoriteiten of het ESM⁽¹⁾, indien de beschikbare fondsen niet volstaan. De compromistekst voorziet in aanpassingen inzake de wijze waarop binnen het gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme beslissingen zullen genomen worden, de samenstelling van de gemeenschappelijke afwikkelingsraad en de bevoegdheden van het gemeenschappelijk afwikkelingsfonds. Op basis hiervan kunnen de onderhandelingen met het Europees Parlement aangevat worden, zodat een akkoord kan worden bereikt voor het einde van de legislatuur.

Het is de bedoeling dat het gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme in werking treedt op 1 januari 2015. Om correct te functioneren moet dit mechanisme, dat het noodzakelijke verlengstuk is van het gemeenschappelijk toezichtsmechanisme, evenwel gebaseerd zijn op een gemeenschappelijk stel regels in de deelnemende lidstaten. Derhalve hangt de inwerkingtreding van het gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme eveneens af van de datum van inwerkingtreding van de richtlijn betreffende de totstandbrenging van een kader voor het herstel en de afwikkeling van banken⁽²⁾, namelijk op 1 januari 2015⁽³⁾.

Deze richtlijn zal gedeeltelijk in Belgisch recht worden omgezet via de nieuwe bankwet, die met name bepaalt dat de Bank de rol van afwikkelingsautoriteit zal vervullen en dat daartoe een Afwikkelingscollege wordt opgericht binnen de Bank. Voor de opdrachten die aan haar zullen worden toebedeeld, zal deze nieuwe afwikkelingsautoriteit samenwerken met de gemeenschappelijke afwikkelingsraad⁽⁴⁾.

(1) Op 21 juni van het verslagjaar werd binnen de Eurogroep een akkoord afgesloten omtrent de directe herkapitalisering van financiële instellingen door het ESM. De herkapitalisering zou beperkt blijven tot € 60 miljard. Het operationeel kader zou pas afgerond worden eenmaal de wetgevende voorstellen voor herstel en afwikkeling en depositogarantiestelsel afgerond zijn door het Europees Parlement.

(2) Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de totstandbrenging van een kader voor het herstel en de afwikkeling van kredietinstellingen en beleggingsondernemingen en tot wijziging van de Richtlijnen 77/91/EEG, 82/891/EG, 2001/24/EG, 2002/47/EG, 2004/25/EG, 2005/56/EG, 2007/36/EG en 2011/35/EU en Verordening (EU) nr. 1093/2010.

(3) Zie in dit verband hoofdstuk B, paragraaf 2.4 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag, die gewijid is aan het wetgevend kader voor het herstel en de afwikkeling van banken.

(4) Zie in dit verband hoofdstuk B, paragraaf 2.4 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag.

4. Macroprudentieel beleid

Het gemeenschappelijk toezichtsmechanisme, dat een microprudentiële opdracht heeft, zal zijn activiteiten moeten coördineren met die van de macroprudentiële autoriteiten, die belast zijn met het toezicht op de algehele stabiliteit van het financiële stelsel. Een van de grote lessen uit de recente crisis was inderdaad dat een individuele aanpak van de instellingen niet volstaat om het risico van een toenemende financiële kwetsbaarheid binnen de perken te houden. Gelet op de globalisering van de markten kunnen de wisselwerkingen tussen financiële instellingen vlug besmettingseffecten veroorzaken, die zich des te sneller zullen ontwikkelen naarmate de voornaamste marktpartijen vergelijkbare strategieën volgen of identieke posities innemen.

Die macroprudentiële dimensie doet een beroep op specifieke competenties, aangezien ze niet alleen een allesomvattende visie op de werking van de financiële markten vereist, maar ook een goed inzicht in de wisselwerking tussen de reële en de financiële sfeer van de economie. De oorzaken van de instabiliteit in het stelsel houden immers niet uitsluitend verband met endogene factoren, maar kunnen ook voortkomen uit ontwikkelingen in de structuur van de economische activiteiten, die op wereldvlak worden gekenmerkt door structurele onevenwichtigheden in de lopende rekening van de betalingsbalans of, op nationaal vlak, door een hypertrofie van bepaalde bestedings- en investeringscategorieën, met name in de vastgoedsector.

Wegens hun centrale plaats in het financiële stelsel, in combinatie met de expertise die ze in een van de belangrijke aspecten van de macro-economische beleidsvoering hebben verworven, dienen de centrale banken een prominente rol te spelen bij de afbakening van dat macroprudentieel beleid. Dit beleid moet aan twee belangrijke vereisten voldoen. Het moet op een gecoördineerde wijze worden gevoerd in economische gebieden die worden

gekenmerkt door een nauwe financiële integratie, zoals het eurogebied, aangezien besmettingen in een dergelijke omgeving bijzonder krachtig tot uiting dreigen te komen. Tegelijkertijd wordt vastgesteld dat financiële instabiliteit ook kan ontstaan in een welbepaalde markt, als gevolg van specifiek voor een land geldende conjunctuurontwikkelingen, wat pleit voor het behoud van enige nationale autonomie. Vooreerst zal de oprichting van een gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme niet beletten dat de nationale autoriteiten de eerstelijnsverantwoordelijken blijven voor de financiële gevolgen van een systeemcrisis die hun economie treft. Daarenboven zullen die autoriteiten er des te meer toe genoopt zijn gebruik te maken van hun vrijheid van handelen inzake macroprudentieel beleid wanneer de andere grote componenten van het macro-economisch beleid (zoals het monetair en microprudentieel beleid) steeds meer aan hun rechtstreekse controle ontsnappen.

Die overwegingen lagen ten grondslag aan de oprichting, in 2010, van het ESRB, dat ermee belast werd de macroprudentiële beleidsvoering in de EU te coördineren en, via zijn waarschuwingen en aanbevelingen, de maatregelen ter zake van de nationale of Europese autoriteiten te stimuleren. Het ESRB heeft tot nu toe zes aanbevelingen geformuleerd. Vier daarvan hebben betrekking op specifieke domeinen, namelijk de leningen in vreemde valuta, de financiering in dollar van de kredietinstellingen, de monetaire instellingen voor collectieve belegging en de evaluatie en follow-up van de financieringsrisico's. Twee aanbevelingen handelen meer bepaald over het opzetten van passende structuren voor de macroprudentiële beleidsvoering.

In de eerste van die twee aanbevelingen wordt elke lidstaat van de EU verzocht een nationale autoriteit aan te wijzen die specifiek met dat beleid wordt belast. In België heeft de regering voorgesteld dit mandaat toe te kennen aan de Bank via het ontwerp van wet tot invoering van

de mechanismen voor een macroprudentieel beleid en tot vaststelling van de specifieke taken van de Nationale Bank van België in het kader van haar opdracht om bij te dragen tot de stabiliteit van het financiële stelsel. Teneinde deze taak te kunnen uitoefenen, zou de Bank gemachtigd zijn om alle nuttige informatie op te vragen bij instellingen die een macroprudentieel risico kunnen opleveren, in voorkomend geval via de organen die belast zijn met het toezicht op die instellingen. Ze zou de gegevens en de expertise aanwenden waarover ze intern beschikt, en steunen op haar regelmatige contacten met de andere bevoegde instanties, alsook op haar relaties met de Europese autoriteiten die bij de macroprudentiële beleidsvoering betrokken zijn.

Een andere aanbeveling van het ESRB verzoekt de lidstaten een strategie voor de macroprudentiële beleidsvoering uit te werken, door intermediaire doelstellingen vast te stellen, specifieke instrumenten aan te wenden en die doelstellingen en instrumenten regelmatig te beoordelen. Opdat de Bank deze aanbeveling zou kunnen uitvoeren, voorziet het wetsontwerp in een ruim scala aan instrumenten. Hierbij dient een onderscheid gemaakt te worden tussen, enerzijds, de instrumenten die oorspronkelijk een microprudentieel doel hadden, en, anderzijds, bepaalde instrumenten met uitsluitend macroprudentiële draagwijdte. Eerstgenoemde omvatten meer bepaald het opleggen van bijkomende eigenvermogens- of liquiditeitsvereisten, ofwel van algemene aard of gericht op bepaalde risicoposities, en kwantitatieve limieten met betrekking tot tegenpartijen of bepaalde activiteiten. Ze kunnen rechtstreeks door de Bank ten uitvoer worden gelegd, mits zij voorafgaandelijk de bevoegde autoriteiten in kennis stelt en rekening houdt met hun mogelijke bezwaren. De tweede groep van instrumenten omvat maatregelen in verband met hypothecaire leningen, die betrekking hebben op de ratio tussen het bedrag van de lening en de waarde van het te financieren goed, en tussen de terugbetaling van de schuld en de inkomsten van de schuldenaar. Laatstgenoemde maatregelen dienen door de regering, op advies van de Bank, ten uitvoer gelegd te worden.

De Bank heeft echter niet gewacht op de inwerkingtreding van deze nieuwe wet om maatregelen te nemen ter voorkoming van het ontstaan van systeemrisico's. Hoewel de vroegere wetgeving geen autoriteit had aangewezen die verantwoordelijk was voor het macroprudentieel beleid als dusdanig, beschouwt de organieke wet van de Bank het bijdragen tot de financiële stabiliteit reeds lang als een van de opdrachten van de Bank. Die rol van de Bank werd sterk uitgebreid in april 2011, met de tenuitvoerlegging van het Twin Peaks-model, waarin de macro- en microprudentiële dimensie van het financieel toezicht werden geïntegreerd en de Bank specifieke bevoegdheden werden verleend voor de zogenoemde systeemrelevante instellingen.

In dat kader heeft de Bank eind 2013 twee wijzigingen in haar eigenvermogensreglementering aangebracht. Gelet op de recente stijgingen van de vastgoedprijzen en de economische onzekerheid die het toekomstige terugbetalingsvermogen van de kredietnemers zouden kunnen drukken, verhoogde ze, als onderdeel van een globaal pakket, de wegingscoëfficiënten van de hypothecaire kredieten, die aanzienlijk lager waren dan in de meeste buurlanden (zie hoofdstuk C, paragraaf 2.1 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag). Om de omvang van de zeer risicovolle activiteiten van de kredietinstellingen te verminderen, stelde de Bank bovendien voor om, in het kader van de gedachtewisselingen over de wenselijkheid van een structurele hervorming in de Belgische banksector, een additionele eigenvermogensvereiste op te leggen voor de tradingactiviteiten die boven een bepaalde drempelwaarde uitkomen (zie hoofdstuk B, paragraaf 3 van deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag).

De centralisatie van het prudentieel toezicht op de kredietinstellingen in het toekomstig gemeenschappelijk toezichtsmechanisme zal de Bank ertoe nopen haar macroprudentieel beleid vaker dan in het verleden te coördineren met de ECB. Tot nu toe was deze coördinatie voornamelijk gebaseerd op de bestaande wisselwerkingen tussen de financiële stabiliteit en de prijsstabiliteit, de hoofddoelstelling van het monetair beleid van de ECB. Ze berustte op artikel 127, lid 5 van het Verdrag betreffende de werking van de EU, dat bepaalt dat het ESCB bijdraagt tot een goede beleidsvoering van de bevoegde autoriteiten ten aanzien van het bedrijfs-economisch toezicht op kredietinstellingen en de stabiliteit van het financiële stelsel. Omdat de ECB het individuele toezicht op de systeemrelevante financiële instellingen van het eurogebied rechtstreeks ten laste neemt, dient ze het gebruik, voor microprudentiële doeleinden, te controleren van tal van instrumenten die eveneens op macroprudentieel vlak kunnen worden ingezet. Hierdoor valt de behoefte aan een meer gerichte aanwending van die mechanismen door de nationale autoriteiten bij ontwikkelingen die de financiële stabiliteit van een van de lidstaten bedreigen niet volledig weg. De GTM-verordening bepaalt dat zowel de bevoegde nationale autoriteiten als de ECB, mits ze elkaar vooraf in kennis stellen, extra solvabiliteitsvereisten kunnen opleggen voor systemische doeleinden. Dit heeft tot gevolg dat deze respectievelijke bevoegdheden elkaar versterken en aanvullen om, desgevallend, de vereiste niveaus op te trekken, maar niet om ze te verlagen, dit om te vermijden dat het macroprudentieel beleid tot een versoepeling van de prudentiële regels zou leiden.

De invoering van dat nieuwe kader voor de coördinatie van het macroprudentieel beleid tussen de ECB en de nationale centrale banken dient in overeenstemming te worden

TABEL 1 EUROPESE ARCHITECTUUR VAN HET PRUDENTIEEL TOEZICHT

	Microprudentieel toezicht		Macroprudentieel toezicht		Prudentiële regelgeving
	Eurogebied	Rest EU	Eurogebied	Rest EU	EU
Banken	GTM / nationale autoriteiten	Nationale autoriteiten	GTM / nationale autoriteiten / ESRB	Nationale autoriteiten / ESRB	EC / EBA
Andere financiële instellingen	Nationale autoriteiten		Nationale autoriteiten / ESRB		EC / EIOPA / ESMA

gebracht met een binnen het ESCB op te zetten bestuursstructuur die het mogelijk zal maken zowel de autonome uitoefening van het individuele toezicht op de kredietinstellingen te waarborgen als de onafhankelijkheid van het monetair beleid te vrijwaren. Op macroprudentieel vlak moeten bijzondere regelingen worden uitgewerkt waarin de hiërarchie tot uiting komt die reeds geldt in de meeste lidstaten, waar de centrale bank de voornaamste instantie is voor de invoering van regelgeving met het specifieke doel risico's van systemische aard te voorkomen.

Bovendien zal de ECB overleg moeten plegen met het ESRB, dat zijn eigen macroprudentiële bevoegdheden behoudt. Deze zijn tegelijkertijd beperkter dan die van de ECB, aangezien het ESRB enkel kan waarschuwen of aanbevelen, zonder rechtstreeks vat te hebben op het gebruik zelf van de instrumenten. Ze hebben daarentegen een ruimere draagwijdte, aangezien het mandaat van het ESRB de hele EU omvat en daarenboven niet enkel het segment van de kredietinstellingen maar de financiële sector als geheel bestrijkt.

5. Belgisch toezichtskader

De wet van 2 juli 2010⁽¹⁾ heeft de grondslagen gelegd voor een ingrijpende wijziging van het toezicht op de ondernemingen van de financiële sector in België. De Koning wordt bij deze wet namelijk gemachtigd om het prudentieel toezicht op de kredietinstellingen, de verzekeringsondernemingen, de beleggingsondernemingen, de herverzekeringsondernemingen en de instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening (IBP's) over te hevelen naar de Nationale Bank van België.

Deze hervorming, die werd ingevoerd bij het koninklijk besluit Twin Peaks, hield in dat de Bank de voornaamste prudentiële toezichthouder zou worden en dat de FSMA zou instaan voor het transversaal gedragstoezicht, het toezicht op de markten en de consumenteninformatie en -bescherming⁽²⁾. Het verslag aan de Koning bij het Twin Peaks-besluit bakent ook de bevoegdheden van beide instellingen af: 'De prudentiële regels zijn specifiek gericht op het waarborgen van de soliditeit van de financiële instellingen door vereisten op te leggen op het vlak onder meer van de solvabiliteit, de liquiditeit en de rendabiliteit van deze instellingen. De gedragsregels zijn er specifiek op gericht om een loyale, billijke en professionele behandeling van de cliënten te bewerkstelligen door vereisten op te leggen op het vlak onder meer van de deskundigheid van de onderneming, haar bedrijfsvoering en de zorgvuldige behandeling van de cliënt of de consument op het gebied van de gedragsregels.'

5.1 Samenwerkingsprotocol tussen de Bank en de FSMA

De nieuwe Twin Peaks-toezichtsarchitectuur vergt interactie en overleg tussen de Bank en de FSMA, met het oog op de coördinatie van de uitoefening van hun toezichtstaken. De bank- en financiële wetgeving, die aangepast werd door het Twin Peaks-besluit, bevat een

aantal bepalingen die de coördinatie regelen van het toezicht dat door de Bank en de FSMA wordt uitgeoefend. Daarnaast bepaalt deze wetgeving dat deze twee autoriteiten een protocol moeten sluiten om de praktische modaliteiten vast te leggen van de door de wet opgelegde vormen van samenwerking, en om te bepalen in welke gevallen overleg noodzakelijk is om een eenvoudige toepassing van de wetgeving te verzekeren.

De Bank en de FSMA hebben dit samenwerkingsprotocol op 14 maart 2013 gesloten⁽³⁾. Het protocol is opgevat als een consensus tussen de twee autoriteiten over hun onderlinge samenwerking, maar herinnert er ook aan dat elke autoriteit in volle onafhankelijkheid en met volle verantwoordelijkheid de opdrachten dient uit te oefenen die haar bij wet zijn toevertrouwd. De samenwerking kan drie vormen aannemen: uitwisseling van informatie, raadpleging en overleg. Dit overleg wordt opgevat als een dialoog waarbij de autoriteit die beslist, de enige verantwoordelijke blijft.

In dit verband zijn de twee autoriteiten met name overeengekomen dat zij naast de informatie-uitwisseling waarin de bank- en financiële wetgeving voorziet, uit eigen beweging aan elkaar alle informatie zullen meedelen die van betekenisvol belang en relevant is voor de uitoefening van hun respectieve opdrachten, zodat elke autoriteit met kennis van zaken beslissingen kan nemen. Daarnaast zijn zij overeengekomen dat zij overleg zullen plegen om een eenvormige toepassing van de bank- en financiële regelgeving te verzekeren.

(1) Wet van 2 juli 2010 tot wijziging van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten en van de wet van 22 februari 1998 tot vaststelling van het organiek statuut van de Nationale Bank van België, en houdende diverse bepalingen.

(2) Parl.St. Kamer 2009-2010, nr. 52-2408/1, 27.

(3) Algemeen samenwerkingsprotocol tussen de Nationale Bank van België en de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten met het oog op de coördinatie van het toezicht op de instellingen die onder hun respectievelijk toezicht vallen. Dit protocol is gepubliceerd op de websites van beide instellingen.

Naast de periodieke vergaderingen tussen de Gouverneur van de Bank en de Voorzitter van de FSMA voorziet het protocol in de oprichting van een verbindingscomité en een gezamenlijk comité voor het toezichtsbeleid. Deze twee comités moeten zorgen voor een continue dialoog tussen beide autoriteiten met betrekking tot, respectievelijk, de uitvoering van het protocol en de coördinatie van hun toezichtsbeleid. In dit verband hebben de Bank en de FSMA met name overleg gepleegd over aspecten die verband houden met het fit and proper-karakter van de leiders en met het witwassen van geld.

Het protocol legt ook de praktische modaliteiten vast van de samenwerking tussen beide autoriteiten.

Tot slot zij nog opgemerkt dat dit algemeen samenwerkingsprotocol tegemoetkomt aan de aanbevelingen van het IMF in het kader van het FSAP. Behalve dit protocol hebben de Bank en de FSMA reeds een samenwerkingsovereenkomst gesloten over het toezicht en de controle op de marktinfrastructuren. Bovendien is er een protocol over buitenlandse beleggingsondernemingen in de maak, dat momenteel wordt afgerond.

5.2 Toezicht op de instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening en op de aanvullende pensioenen

De bevoegdheden met betrekking tot het prudentieel toezicht op de instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening werden nog niet overgedragen aan de Bank. In deze overdracht wordt voorzien in hoofdstuk 20 van het Twin Peaks-besluit, maar volgens artikel 351, paragraaf 2, 3de streepje van ditzelfde besluit, moet de effectieve datum van deze overdracht worden vastgesteld bij koninklijk besluit. Bij gebreke van een dergelijk besluit zal de overdracht van rechtswege plaatsvinden op 31 december 2015. Er werd ook bepaald dat de Bank en de FSMA uiterlijk op 31 december 2013 een verslag dienen op te stellen 'waarin zij de Koning duiding verschaffen bij de inwerkingtreding van dit hoofdstuk'. Dit verslag moet onder andere de eventuele wijzigingen in de kenmerken van de wetgeving en de IBP-markt onderzoeken en moet zorgen voor een gelijke behandeling van de instellingen die actief zijn in de sector van de tweede pensioenpijler (verzekeringsondernemingen en instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening), om prudentiële arbitrage te vermijden. De Bank heeft haar verslag eind 2013 voorgelegd aan de regering.

B. Prudentiële regelgeving

1. Inleiding

Tijdens het verslagjaar werd verder gewerkt aan de hervorming van het prudentieel regelgevingskader. Voortbouwend op de grote lijnen uitgezet door de internationale instellingen, werd de omzetting van de maatregelen in het Europees en Belgisch recht vervolgd.

Voor de banksector betrof het meer bepaald de publicatie van CRD IV en CRR, die vanaf 1 januari 2014 van toepassing werden, en de voorstellen voor verordening omtrent het gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme en voor richtlijn omtrent herstel en afwikkeling van banken. Deze Europese bepalingen dienen omgezet te worden in de Belgische wetgeving, wat resulteerde in de nieuwe bankwet. De draagwijdte van laatstgenoemde is breed: naast de omzetting van CRD IV en CRR en de bepalingen omtrent herstel en afwikkeling, omvat zij structurele hervormingen en beloningsbeleid. Op al deze punten wordt nader ingegaan in paragraaf 2 van dit hoofdstuk.

Wat de verzekeringssector betreft, werden de veranderingen inzake prudentiële regelgeving zoals aangegeven in de Solvabiliteit II-richtlijn (Solvency II)⁽¹⁾ opnieuw uitgesteld. Er werden evenwel overgangsmaatregelen genomen in de zogenaamde Quick Fix I en II-richtlijnen, waardoor een aantal bepalingen van de verordening reeds konden worden doorgevoerd. Een wijziging van de Solvabiliteit II-richtlijn was bovendien noodzakelijk; dit gebeurde door middel van de Omnibus II-richtlijn. In het licht van de vertraging inzake de realisatie van Solvabiliteit II kon een voorontwerp van Belgische wet niet worden afgerond tijdens het verslagjaar. Ten einde de ondernemingen voor te bereiden op de nieuwe toezichtsregeling, heeft de Bank besloten de richtsnoeren ter zake van EIOPA na te leven en aan te vullen. Daarenboven werden op Belgisch vlak bepalingen aangenomen inzake de voorzieningen voor renterisico (knipperlichtvoorzieningen), terwijl de Bank voorontwerpen

voorgelegd heeft aan de regering omtrent de aanvaarding als dekkingswaarden van door overheidsinstanties gewaarborgde leningen en het vrijstellingsstelsel voor lokale verzekeringsondernemingen. In paragraaf 3 van dit hoofdstuk wordt hierop nader ingegaan.

Op het vlak van de marktinfrastructuren werden de standaarden voor centrale tegenpartijen vastgelegd in de EMIR-verordening⁽²⁾ en de uitvoeringsverordeningen. Daarnaast werd verder gewerkt aan de Europese regelgeving inzake centrale effectenbewaarinstellingen, herstel en afwikkeling van marktinfrastructuren en betalingsdiensten. De Bank heeft al deze werkzaamheden van nabij gevolgd, zoals besproken in paragraaf 4 van dit hoofdstuk.

Ook op het crosssectorale niveau werd vooruitgang geboekt. Vooreerst was er de omzetting van de richtlijn financiële conglomeraten (FICOD I)⁽³⁾ en de Joint Forum Principles in de nieuwe bankwet. Wat de bank- en verzekeringssector betreft, besteedde de Bank bijzondere aandacht aan het fit and proper-karakter van de verantwoordelijken voor financiële instellingen. Door de bankwet en het in overeenstemming brengen van de controlewet verzekering wordt de oprichting van een directiecomité voortaan verplicht. Wat betreft de volksleningen, ten slotte, heeft de Bank tot taak na te gaan of de aanwending van de gelden die door middel van deze overeenkomsten worden aangetrokken, voldoet aan de wettelijke voorschriften. Deze crosssectorale elementen worden toegelicht in paragraaf 5 van dit hoofdstuk.

(1) Richtlijn 2009/138/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009 betreffende de toegang tot en uitoefening van het verzekerings- en herverzekeringsbedrijf.

(2) Verordening (EU) Nr. 648/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 4 juli 2012 betreffende OTC-derivaten, centrale tegenpartijen en transactieregisters.

(3) Richtlijn 2011/89/EU van het Europees Parlement en de Raad van 16 november 2011 houdende wijziging van de Richtlijnen 98/78/EG, 2002/87/EG, 2006/48/EG en 2009/138/EG betreffende het aanvullende toezicht op financiële entiteiten in een financieel conglomeraat.

GRAFIEK 5 HERVORMINGEN PRUDENTIEEL REGELGEVINGSKADER IN 2013⁽¹⁾

	BANKEN	VERZEKERINGS- ONDERNEMINGEN	MARKT- INFRASTRUCTUREN	SECTOR- OVERSCHRIJDENDE REGELGEVING
Internationaal kader	<p>CRD IV/CRR</p> <p>Voorstel verordening gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme</p> <p>Voorstel richtlijn herstel en afwikkeling</p>	<p>Solvabiliteit II:</p> <ul style="list-style-type: none"> – gewijzigd door Omnibus II – uitstel via Quick Fix I en II 	<p>EMIR – Uitvoeringsverordeningen</p> <p>Voorstel verordening centrale effectenbewaarinstellingen</p> <p>Herstel en afwikkeling</p> <p>Payments Services Directive 2</p>	<p>Conglomeraten : FICOD I en Joint Forum Principles</p>
FSAP-aanbevelingen				
Belgisch kader	<p>Nieuwe bankwet:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omzetting CRD IV/CRR – structurele hervormingen – herstel en afwikkeling – beloningsbeleid 	<p>EIOPA-richtsnoeren</p> <p>Knipperlichtvoorziening</p> <p>Gewaarborgde leningen</p> <p>Lokale verzekeringsondernemingen</p>	<p>Opvolging door de Bank</p>	<p>Conglomeraten : omzetting FICOD I in nieuwe bankwet</p> <p>Banken en verzekeringsondernemingen :</p> <ul style="list-style-type: none"> – fit and proper – verplichte instelling directiecomité – volksleningen

(1) De in 'internationaal kader' vermelde regelgeving werd veelal reeds in vorige jaren afgerond, maar had een weerslag in het 'Belgisch kader' tijdens het verslagjaar.

2. Banken

2.1 Omzetting, in communautair recht, van Bazel III – CRD IV/CRR

De langdurige werkzaamheden met betrekking tot de omzetting, in communautair recht, van de voorstellen van het Bazels Comité voor Banktoezicht betreffende de zogenaamde Bazel III-normen, aangevat in 2011, zijn in juni 2013 uitgemond in de publicatie van CRD IV en CRR. Die richtlijn en verordening werden van kracht op 1 januari 2014⁽¹⁾.

Bij de richtlijn worden nieuwe bepalingen inzake organisatie ingevoerd, die inhouden dat in de wettelijke bestuursorganen een auditcomité, een benoemingscomité, een risicocomité en een remuneratiecomité moeten worden ingesteld. Wat de twee laatstgenoemde betreft, dient het risicocomité het wettelijk bestuursorgaan in staat te stellen, enerzijds, met kennis van zaken de risicostrategie en de risicotolerantie van de instelling te bepalen en, anderzijds, nauwlettend toe te zien op de uitvoering en de inachtneming van die twee parameters door de effectieve leiding van de instelling. Het remuneratiecomité moet erop toezien dat de door het beloningssysteem verstrekte stimuli, inclusief het bevorderingssysteem, niet van die aard zijn dat ze leiden tot het nemen van buitensporige risico's in de instelling of gedragingen ingegeven door andere belangen dan die van de instelling en haar stakeholders. Daartoe worden in de richtlijn de omkaderingsnormen met betrekking tot de variabele elementen van de beloning nader bepaald. Behoudens uitzonderingen, wordt met name de variabele component van de beloning beperkt tot 100 % van de vaste component.

Bij de nieuwe Europese verordening worden de minimale solvabiliteits- en liquiditeitsvereisten bepaald voor alle kredietinstellingen en beleggingsondernemingen in Europa. Die normen zijn dezelfde als die welke door het Bazels Comité voor Banktoezicht werden voorgesteld en door

de Groep Presidenten en Hoofden van Toezicht en later door de G20 in november 2010 werden goedgekeurd⁽²⁾. Voor de twee categorieën normen worden lange overgangsperiodes bepaald opdat een geleidelijke overschakeling op de nieuwe regelgeving verzekerd zou zijn en de economische impact zou getemperd worden.

Solvabiliteitsnormen

Inzake solvabiliteit wordt bij de verordening een nieuwe hefboomratio (leverage ratio), ingevoerd. Die ratio bepaalt het minimale bedrag aan eigen vermogen in verhouding tot het totale volume activa, teneinde te voorkomen dat een snelle toename van de kredietverlening aan tegenpartijen die een lage risicoweging genieten, een buitensporige stijging van de totale schuldratio of leverage met zich brengt. Hij maakt ook abstractie van eventuele inconsistenties in de berekening van de risicogewogen activa. Terwijl het Bazels Comité voor Banktoezicht een niveau van 3 % voorstelde, werd de hefboomratio bij de verordening enkel als observatieratio ingevoerd tot 1 januari 2018. Gelet op de lessen die uit die observatieperiode zullen worden getrokken in termen van weerslag op de activiteiten van de kredietinstellingen, zal de Commissie die ratio dan dwingend kunnen maken via een voorstel tot wetgeving dat zal moeten worden goedgekeurd door de Raad en het Europees Parlement.

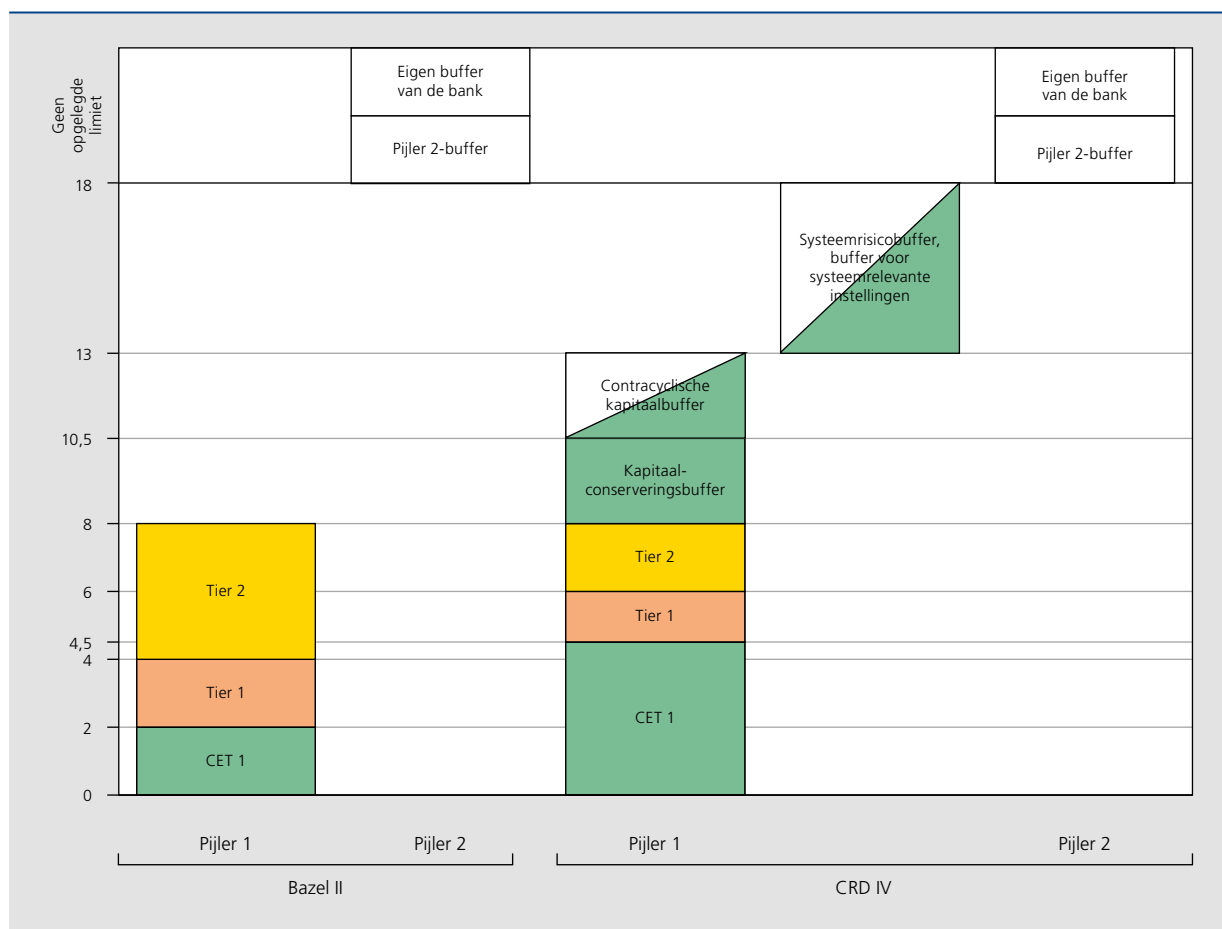
Bij de Europese verordening worden ook de minimale solvabiliteitsratio's gewijzigd, uitgedrukt als procenten van het eigen vermogen aan te houden ten opzichte van het gewogen risicovolume. In vergelijking met de vroegere normen, werden de te respecteren procenten

(1) CRD IV en CRR zijn respectievelijk in werking getreden op 17 juli 2013 en 28 juni 2013. CRD IV diende te worden omgezet in de nationale wetgeving van de lidstaten tegen 31 december 2013. CRR is van toepassing sinds 1 januari 2014.

(2) Zie Verslag 2011, deel 'Financiële stabiliteit en prudentieel toezicht', pp. 52 tot 57.

GRAFIEK 6 MINIMUMVEREISTEN INZAKE REGLEMENTAIR KAPITAAL VAN BAZEL II EN CRD IV AAN HET EINDE VAN DE OVERGANGSPERIODE⁽¹⁾

(in % van de risicogewogen activa)

Bron: Bazels Comité voor Banktoezicht.

(1) Als het vakje opgevuld is, gaat het om een verplichting, als het blanco is, betreft het een optie.

opgetrokken en werden de definities van zowel het eigen vermogen als het gewogen risicovolume voor specifieke risico's verstrakt. Wat de percentages betreft, werden de minimumnormen verhoogd van 2 % tot 4,5 % in termen van common equity Tier 1 (CET 1), van 4 % tot 6 % in termen van Tier 1 en ze bedragen 8 % in termen van totaal kapitaal.

Wat betreft de voor die ratio's gehanteerde definitie van eigen vermogen, wordt de nadruk gelegd op het begrip CET 1, dat voornamelijk betrekking heeft op het kapitaal dat vertegenwoordigd wordt door de gewone aandelen en de reserves. Daarnaast worden de op het eigen vermogen te verrichten aftrekken en aanpassingen, voor bijvoorbeeld goodwill of deelneming in andere financiële instellingen, geharmoniseerd en ze worden voortaan toegepast op het niveau van CET 1. Om hun eigen vermogen Tier 1 te vormen, zullen de instellingen, naast de CET 1-bestanddelen, nog altijd rekening kunnen houden

met de hybride schuldinstrumenten, op voorwaarde dat ze eeuwigdurend zijn, een volledige flexibiliteit inzake betaling van de vergoeding bieden en het, zo nodig, mogelijk maken de verliezen te dekken. De achtergestelde instrumenten met een minimale looptijd van vijf jaar kunnen voor de berekening van het totale eigen vermogen verder als Tier 2 in aanmerking worden genomen.

Wat betreft het gewogen risicovolume, worden de eigenvermogensvereisten voor de kredietrisico's die uit de derivatenactiviteiten voortvloeien, versterkt door het opleggen van een kapitaallast voor de mogelijke verliezen aan marktwaarde ingevolge de verslechterende kredietwaardigheid van de tegenpartij. Teneinde het gevaar te temperen dat het optrekken van de solvabiliteitsnormen de kredietverlening aan de kmo's zou beïnvloeden, kunnen de kapitaalvereisten voor het dekken van het kredietrisico met betrekking tot de kredietverlening aan kmo's, daarentegen, conform de verordening, op

bepaalde voorwaarden met 24% worden verminderd. Die geringere vereisten zullen in 2017 worden herzien op basis van een verslag dat de EBA zal opstellen over het verloop van de kredietverlening aan de kmo's en de aan die activiteit verbonden risico's.

Bij richtlijn CRD IV wordt een additionele bepaling ingevoerd om het procyclisch effect van de solvabiliteitsnormen te verminderen. Boven het krachtens de verordening vereiste minimum, zullen de kredietinstellingen op progressieve wijze een common equity-buffer, de zogenoemde kapitaalconserveringsbuffer, moeten opbouwen van 2,5%. In een crisissituatie zullen de toezichthouders kunnen beslissen om het niveau van die buffer te verlagen, zodat de banksector de economie kan blijven financieren. In een periode van buitensporige kredietgroei, daarentegen, kunnen ze dat niveau optrekken met een extra kapitaalbuffer, de zogeheten contracyclische kapitaalbuffer. Indien de instelling niet over voldoende eigen vermogen beschikt om het minimumvereiste en de vereiste buffers te dekken, kan de toezichthouder de uitkering van dividenden aan de aandeelhouders en de variabele beloning beperken.

De EBA werd ermee belast de technische maatregelen op te stellen die zullen zorgen voor een uniforme toepassing van die normen in Europa. In de praktijk betekent zulks dat de lidstaten minder armslag zullen hebben dan voordien om aan hun hele banksector strengere normen op te leggen. De verordening en de richtlijn bieden de lidstaten echter enige speling om de reglementaire eigenvermogensvereisten te verhogen, voor zover dit gerechtvaardigd is door, hetzij macroprudentiële risico's, hetzij structurele verschillen tussen de verschillende nationale financiële markten.

Bij verhoogde systeemrisico's die de stabiliteit van de financiële sector in het gedrang kunnen brengen, kunnen de lidstaten, krachtens de Europese verordening, de algemene eigenvermogensvereisten verhogen, gerichte aanvullende vereisten opleggen, bijvoorbeeld voor de financiële sector of de vastgoedsector, of nog strengere risicoconcentratienormen opleggen⁽¹⁾. Die maatregelen moeten echter gerechtvaardigd worden in het licht van de toename van de risico's. In bepaalde omstandigheden kan de Raad zich verzetten tegen de door de lidstaat genomen maatregelen, met name indien de ESRB, de EBA of de Commissie oordeelt dat de opgegeven redenen onvoldoende gegrond zijn, dat de voorgestelde maatregel niet geschikt is of nog een te negatieve weerslag heeft op de werking van de gemeenschappelijke markt.

De lidstaten kunnen eveneens een extra eigenvermogensbuffer opleggen om rekening te houden met

de structurele systeemrisico's in hun financiële sector. Teneinde rekening te houden met de eventuele negatieve effecten van die maatregel op de andere lidstaten, werd een kennisgevings- en toestemmingsprocedure ingevoerd, die de nationale autoriteiten ertoe verplicht de Europese Commissie, de EBA en de ESRB één maand op voorhand in kennis te stellen van hun beslissing en de redenen ervoor. De EBA en de ESRB zijn ermee belast na te gaan of de beslissing om een soortgelijke extra kapitaalheffing op te leggen geen al te negatieve gevolgen dreigt te hebben voor het financiële stelsel van andere lidstaten of voor de werking van de gemeenschappelijke markt. De Commissie kan zich vanaf 2016 ook automatisch verzetten tegen een systeemrisicovereiste dat 5% van het risicovolume overschrijdt.

Conform de internationale normen kunnen de lidstaten ten slotte, krachtens de richtlijn, een extra eigenvermogensbuffer opleggen aan de instellingen die hetzij wereldwijd hetzij lokaal als systeemrelevante instellingen worden beschouwd. Dat extra vereiste moet tussen 1% en 3,5% van het gewogen risicovolume liggen en moet worden gedekt door common equity.

Wat de concrete toepassing van deze nieuwe regelgeving op de Belgische kredietinstellingen en beursvennootschappen betreft, heeft de Bank tijdens het verslagjaar een ontwerp van reglement voorbereid. Dit ontwerp bepaalt met name de door de Europese regelgeving opengelaten regels voor de uitoefening van de opties, alsook de regels inzake de toepassing van de overgangsmaatregelen.

Wat de regels voor de uitoefening van de opties betreft, heeft de Bank met name besloten haar beleid inzake de behandeling van de deelnemingen in verzekeringsondernemingen voort te zetten, waarbij ze aanvaardt dat deze deelnemingen niet in mindering worden gebracht van het eigen vermogen wanneer ze worden aangehouden door een gemengde financiële holding. Daarentegen zullen de door een kredietinstelling of beursvennootschap aangehouden deelnemingen wel moeten worden afgetrokken van het eigen vermogen. De Bank heeft tevens besloten haar beleid inzake risicoconcentratie voort te zetten, door de blootstellingen van Belgische dochterondernemingen van buitenlandse instellingen op hun groep te beperken tot 100% van hun eigen vermogen.

Daarnaast heeft de Bank een reeks maatregelen goedgekeurd om de instellingen in staat te stellen het niveau van hun eigen vermogen geleidelijk aan te passen aan de nieuwe regelgeving. Zo heeft ze bijvoorbeeld

(1) Zie hiervoor hoofdstuk A, paragraaf 4 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag.

toestemming gegeven om de bestaande eigenvermogensinstrumenten die niet beantwoorden aan de criteria van de nieuwe regelgeving om in aanmerking te worden genomen, gedurende een overgangperiode als eigen vermogen te handhaven. Indien die instrumenten intussen niet worden terugbetaald, zullen ze geleidelijk van het eigen vermogen worden uitgesloten gedurende een periode van tien jaar. De nieuwe aftrekken van het eigen vermogen, in hoofdzaak de aftrekken met betrekking tot de latente verliezen op de tegen marktwaarde geboekte beleggingsportefeuille en de uitgestelde belastingvorderingen, zullen in de loop van een periode van vijf jaar geleidelijk worden ingevoerd.

Liquiditeitsnormen

Het Bazel III-pakket dat het Bazels Comité voor Banktoezicht in december 2010 lanceerde, omvat naast solvabiliteitsvereisten voor het eerst ook de invoering van twee internationaal geharmoniseerde liquiditeitsstandaarden: enerzijds de liquidity coverage ratio (LCR) die banken verplicht voldoende buffers aan liquide middelen aan te houden om een maand lang op zelfstandige basis het hoofd te bieden aan een drastische liquiditeitscrisis en anderzijds de netto stabiele financieringsratio (net stable funding ratio, NSFR) die focust op een robuuste structurele liquiditeitspositie van instellingen en hen aanzet om illiquide activa te financieren met relatief stabiele financieringsbronnen zoals langetermijfondsen, kapitaal en deposito's van particulieren en kmo's. Begin 2013 publiceerde het Bazels Comité voor Banktoezicht een voltooide kalibratie voor de LCR. Het Comité werkte tijdens het verslagjaar tevens verder aan een analyse van de interactie tussen de LCR en het monetaire beleid, aan de transparantievereisten voor de LCR en aan de finale kalibratie van de tweede ratio, de NSFR.

De CRR voorziet in de invoering van de eerste geharmoniseerde liquiditeitsratio, de LCR, voor alle Europese kredietinstellingen en financiële holdings vanaf 1 januari 2015 zowel op het niveau van de individuele juridische entiteit als op het niveau van de hoogste consolidatiekring binnen Europa. De LCR zal gefaseerd worden ingevoerd als reglementaire standaard, startend van een 60 % minimum LCR begin 2015, jaarlijks oplopend met 10 % in 2016 en 2017 en met 20 % begin 2018 om op dat moment aan de volledige 100 % te worden ingevoerd. De CRR bepaalt dat de Europese Commissie ten laatste eind juni 2014 de definitieve modaliteiten van de Europese LCR vastlegt. De EBA werd bovendien gevraagd diverse technische standaarden en richtlijnen te ontwikkelen die bepaalde aspecten van de LCR verder moeten definiëren. Met betrekking tot de NSFR bepaalt de CRR dat de Europese Commissie tegen eind

2016 een voorstel van regelgeving kan uitvaardigen om deze in te voeren als reglementaire norm. Tenslotte voert de CRR tevens een eengemaakte liquiditeitsrapportering in voor alle Europese kredietinstellingen vanaf 2014.

Vanaf 2015 zal de Belgische liquiditeitsreglementering en -rapportering dan ook aangepast of vervangen moeten worden conform het door CDR IV/CRR bepaalde Europese 'single rulebook' terzake. De Bank blijft echter als lokale toezichthouder een aantal vrijheidsgraden behouden bij de overgang van nationale liquiditeitsratio's naar de LCR, zelfs voor de belangrijke banken die onder het directe toezicht van het GTM zullen vallen en dit tot op het moment dat de LCR aan de volledige 100 % wordt ingevoerd door de CRR. De liquiditeitsreglementering van de Bank hanteert reeds sinds 2011 reglementaire kwantitatieve liquiditeitsnormen vergelijkbaar met de LCR. De Bank wenst er dan ook over te waken dat kredietinstellingen en financiële holdings naar Belgisch recht bij de overgang van de ratio's van de Bank naar de LCR voldoende liquiditeitsbuffers blijven aanhouden om kliffeffecten⁽¹⁾ verbonden aan de gefaseerde invoering te vermijden. De CRR geeft de nationale autoriteiten de expliciete bevoegdheid om strengere vereisten op te leggen tot aan de 100 % invoering van de LCR. De Bank plant dan ook om de Europese LCR reeds aan 100 % in te voeren vanaf 1 januari 2015. Bijgevolg zullen de Belgische reglementaire kwantitatieve liquiditeitsnormen en -rapportering vanaf 1 januari 2015 niet langer worden gehandhaafd voor alle Belgische kredietinstellingen en financiële holdings. De Bank zette deze beleidskeuzes uiteen in een mededeling aan de betrokken instellingen. In een volgend stadium zullen deze plannen geconcretiseerd worden in aanpassingen aan de relevante reglementeringen.

In voorbereiding op de invoering van deze internationale standaarden als liquiditeitsvereisten voor Belgische banken rapporteert een staal van instellingen hun posities nu al op kwartaalbasis aan de toezichthouder. Deze gegevens worden tevens door de EBA gebruikt in het kader van de opmaak van diverse technische standaarden en richtlijnen die bepaalde aspecten van de LCR verder moeten definiëren. Vanaf 2014 zal de eerder vermelde invoering van een Europese prudentiële liquiditeitsrapportering alle kredietinstellingen en financiële holdings verplichten te rapporteren omtrent deze Bazel III-normen. Naast de rapportering over deze twee toekomstige liquiditeitstandaarden ontwikkelde de EBA tevens aanvullende geharmoniseerde rapportering over andere aspecten van de liquiditeitspositie van banken, onder meer de maturiteit van activa en passiva

(1) Het vermijden van kliffeffecten bij de gefaseerde invoering van de LCR betekent dat er moet vermeden worden dat banken die reeds beantwoorden aan de 100 % norm hun liquiditeitsbuffers tijdelijk afbouwen omdat de LCR gefaseerd en in 2015 slechts ten belope van 60 % wordt ingevoerd door de CRR.

en de concentratie van de financiering per tegenpartij en product. Deze aanvullende rapportering zal de toezicht-houders toelaten een completer beeld van de positie van instellingen te ontwikkelen en op te volgen.

2.2 Omzetting CRD IV/CRR in de Belgische wetgeving

CRD IV/CRR werd goedgekeurd op 26 juni 2013. Deze teksten geven uitvoering aan de aanbevelingen van het Bazels Comité voor Banktoezicht, in het bijzonder aan het zogenaamde Basel III⁽¹⁾-raamwerk. Rekening houdend met de uiterst krappe termijnen voor de omzetting van CRD IV/CRR in de Belgische wetgeving, heeft de Bank een belangrijke bijdrage geleverd aan de omzetting-werkzaamheden die werden verricht onder leiding van de minister van Financiën. Die werkzaamheden werden geïntegreerd in een grondige herziening van de bankwet van 22 maart 1993⁽²⁾⁽³⁾. De inwerkingtreding van de nieuwe bankwet zal moeten gepaard gaan met een belangrijk reglementair gedeelte, dat er met name toe strekt onder andere een aantal opties die door de CRR aan het eigen goeddunken van de lidstaten en de nationale bevoegde autoriteiten worden overgelaten, ten uitvoer te leggen.

De omzetting biedt tevens de gelegenheid om de draagwijdte van een aantal bepalingen te preciseren, in het verlengde van het FSAP van het IMF⁽⁴⁾ alsook

van de door het Bazels Comité voor Banktoezicht geformuleerde aanbevelingen.

Zowel inzake toegang tot het bedrijf als inzake bedrijfsuitoefening bevat CRD IV talrijke bepalingen met betrekking tot governance⁽⁵⁾. Deze bepalingen werden heringedeeld om in de nieuwe wet alle maatregelen die betrekking hebben op de governancestructuur als dusdanig, samen te brengen. Deze maatregelen worden toegelicht in Kader 2.

Terwijl er voor de toegang tot het bedrijf geen andere substantiële veranderingen zijn aangebracht, omvat de nieuwe wet wel verscheidene aanvullende wijzigingen, hoofdzakelijk afkomstig van CRD IV, die bedoeld zijn om de bedrijfsuitoefening te omkaderen. Het betreft voornamelijk het risicobeheer en het beloningsbeleid⁽⁶⁾. In een apart hoofdstuk, dat gewijd is aan de bijzondere verrichtingen (fusies en overdrachten, uitgifte van covered bonds, bedrijfsuitoefening in het buitenland, ...), worden de onderwerpen samengebracht die reeds werden behandeld in de bankwet

(1) Zie hoofdstuk B, paragraaf 2.1 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag.

(2) Wet van 22 maart 1993 op het statuut van en het toezicht op de kredietinstellingen.

(3) De wijzigingen met betrekking tot de beleggingsondernemingen, in het bijzonder de beursvennootschappen, zullen het voorwerp uitmaken van een afzonderlijk ontwerp van wet.

(4) Zie hoofdstuk C, paragraaf 1.1 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag.

(5) Zie hoofdstuk B, paragraaf 2.1 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag.

(6) Zie hoofdstuk B, paragraaf 2.5 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag.

Kader 2 – Bepalingen inzake governance in de nieuwe bankwet

CRD IV besteedt uitvoerig aandacht aan het wettelijk bestuursorgaan, waarvan de rol en de verantwoordelijkheden in tal van domeinen nader worden bepaald. In eerste instantie wordt van het wettelijk bestuursorgaan verwacht dat het de strategie en oriëntatie van de activiteiten bepaalt, met inbegrip van de risicotolerantie van de instelling. Om de toezichts- en controlerol van het wettelijk bestuursorgaan te versterken, één van de hoofddoelstellingen van CRD IV, moet vervolgens binnen dit orgaan een duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen de toezichts- en controlefuncties van de instelling enerzijds, en die van de effectieve leiding anderzijds.

Om die reden maakt de nieuwe bankwet de oprichting van een directiecomité binnen het wettelijk bestuursorgaan van de kredietinstellingen verplicht⁽¹⁾. Dit veronderstelt dat de niet-uitvoerende bestuurders, die dus geen deel uitmaken van het directiecomité, de meerderheid uitmaken binnen het wettelijk bestuursorgaan, dat alle uitvoerende bestuurders – en alleen zij – deel uitmaken van het directiecomité en, ten slotte, dat de voorzitters van het wettelijk bestuursorgaan en het directiecomité twee verschillende personen zijn.

De toezichthouder beschikt over een afwijkingsbevoegdheid die aanleiding kan geven tot een versoepeling van de vereisten ten aanzien van kleinere structuren, in overeenstemming met het evenredigheidsbeginsel waarin uitdrukkelijk is voorzien in CRD IV.

(1) Zie ook paragraaf 5.2 van dit hoofdstuk.

Teneinde de doeltreffendheid te versterken van het toezicht en de controle op de activiteiten, de werking en het risicoprofiel van de significante instellingen door het wettelijk bestuursorgaan, verplicht CRD IV tot de oprichting van vier gespecialiseerde comités binnen dit orgaan. Behalve het auditcomité en het remuneratiecomité, die reeds verplicht waren krachtens de wet van 22 maart 1993, legt de nieuwe bankwet ook de oprichting op van een risicocomité en een benoemingscomité. Die comités zijn belast met de voorbereiding van de beslissingen van het wettelijk bestuursorgaan in hun respectieve domeinen. Alleen de niet-uitvoerende leden van het wettelijk bestuursorgaan, die niet deelnemen aan de effectieve leiding van de instelling, mogen deel uitmaken van deze comités, die bedoeld zijn om de controlefunctie van het wettelijk bestuursorgaan te versterken.

De oprichting van een risicocomité binnen het wettelijk bestuursorgaan is één van de belangrijke verwezenlijkingen van CRD IV. Om die reden schrijven CRD IV en derhalve ook de nieuwe bankwet voor dat ieder lid van het risicocomité afzonderlijk moet beschikken over een perfect inzicht in de door het voornoemde risicocomité behandelde onderwerpen. Het wettelijk bestuursorgaan zal dan met kennis van zaken de strategie inzake risico's en risicotolerantie van de instelling, onder meer inzake de tradingactiviteiten voor eigen rekening (zie paragraaf 2.3 van dit hoofdstuk), kunnen vastleggen, en nauwlettend kunnen toezien op de tenuitvoerlegging en naleving ervan door de effectieve leiding van de instelling.

De professionalisering van de wettelijke bestuursorganen moet niet alleen tot uiting komen in de profielen van de leden van die organen, maar ook in hun mate van betrokkenheid en onafhankelijkheid in de uitoefening van hun mandaat. In dit verband beoordeelt het benoemingscomité, zowel voor het wettelijk bestuursorgaan als geheel als voor elke bestuurder die er deel van uitmaakt, het kennisniveau, de betrokkenheid, de beschikbaarheid en de onafhankelijkheid van geest die vereist zijn in het licht van de kenmerken van de kredietinstelling.

Onder impuls van het Europees Parlement bevat CRD IV daarnaast ook een specifieke bepaling die erop gericht is de diversiteit te bevorderen, meer bepaald de vertegenwoordiging van vrouwen in de wettelijke bestuursorganen. Die bepaling is omgezet in de nieuwe bankwet.

Wat de operationele organisatie betreft, zij opgemerkt dat de wet van 22 maart 1993 zeer weinig specifieke bepalingen bevatte met betrekking tot de operationele onafhankelijke controlefuncties inzake interne audit, risicobeheer en compliance, niet te verwarren met de voornoemde comités die bepaalde van deze thema's behandelen binnen het wettelijk bestuursorgaan. De relaties tussen de commerciële en bedrijfseenheden en de onafhankelijke controlefuncties worden soms gedefinieerd als zijnde de relaties die het model van de drie verdedigingslijnen van de kredietinstelling vormen:

- de commerciële en bedrijfseenheden (met inbegrip van de front office) vormen de eerste verdedigingslijn van de instelling, die de risico's van elke verrichting dient te identificeren en de voorgeschreven procedures en limieten dient na te leven;
- de tweede verdedigingslijn omvat de controlefuncties (soms ook ondersteunende functies genoemd), namelijk de risicobeheerfunctie en de compliancefunctie, die erop moeten toezien dat de risico's door de commerciële en bedrijfseenheden (en de front office) worden geïdentificeerd en beheerd overeenkomstig de voorgeschreven regels en procedures;
- de derde verdedigingslijn bestaat uit de interne audit, die onder meer toeziet op de naleving van de procedures door de eerste en tweede verdedigingslijn.

De nieuwe bankwet legt de vereiste onafhankelijkheid van deze drie verdedigingslijnen vast, alsook hun bevoegdheden en de modaliteiten voor de beloning van hun verantwoordelijke en van het personeel dat wordt toegewezen voor hun uitoefening. Het zij opgemerkt dat de praktijk reeds ruimschoots is vooruitgelopen op de nieuwe regeling.

van 22 maart 1993, met toevoeging van de strategische beslissingen, die oorspronkelijk werden ingevoegd voor systeemrelevante instellingen in de organieke wet van de Bank.

Het hoofdstuk van de nieuwe bankwet dat handelt over de reglementaire normen en verplichtingen, wordt aangevuld met de nieuwe bepalingen inzake de aanvullende

kapitaalbuffers. Die buffers moeten samengesteld zijn uit eigen vermogen van de hoogste kwaliteit (CET 1), want zij zijn bestemd voor het opvangen in eerste rang van de verliezen die door de kredietinstelling worden geleden in het kader van haar activiteiten. Het betreft de kapitaalconservingsbuffer, de contracyclische kapitaalbuffer, de kapitaalbuffer voor de systeemrelevante kredietinstellingen en de systeemrisicokapitaalbuffer. Deze nieuwe vereisten vloeien rechtstreeks voort uit CRD IV.

De naleving van de aanvullende vereisten inzake het aanleggen van kapitaalbuffers wordt verzekerd door innoverende bepalingen, die beperkingen opleggen aan de uitkering van dividenden. Zo bepaalt de nieuwe bankwet dat de instelling zolang ze niet voldoet aan de aanvullende vereisten inzake CET 1, geen dividenduitkeringen mag verrichten die resulteren in een vermindering van CET 1. In dat geval moet immers voorrang worden verleend aan het heropbouwen van het kernkapitaal van de hoogste kwaliteit.

In overeenstemming met CRD IV staat de nieuwe bankwet evenwel bepaalde afwijkingen toe van dit principe van verbod op enigerlei uitkering. Hieraan zijn voorwaarden verbonden, afhankelijk van de mate waarin de veiligheidsbuffers zijn afgenomen. Deze afwijkingen stellen de kredietinstellingen in staat om het eigen vermogen geleidelijk aan te vullen, door een deel van de winst van het boekjaar bij voorrang te bestemmen voor het heropbouwen van de genoemde buffers, dit vóór elke discretionaire uitkering (dividenden, inkoop van aandelen en variabele beloningspremies, ...). CRD IV omkadert de aldus vastgelegde progressiviteit van het heropbouwen van het eigen vermogen en legt de berekeningsmodaliteiten op die moeten worden toegepast om te bepalen hoeveel de instellingen moeten bewaren en hoeveel ze mogen uitkeren, het zogenaamde 'maximaal uitkeerbaar bedrag'.

De bepalingen met betrekking tot het toezicht op de kredietinstellingen bevatten een nieuw hoofdstuk over de procedure van prudentieel toezicht dat de omzetting van CRD IV verzekert, in overeenstemming met de geldende goede praktijken ter zake. Het gedeelte dat betrekking heeft op het groepstoezicht (toezicht op geconsolideerde basis en aanvullend toezicht op de conglomeraten) omvat, in een coherent geheel, de bepalingen van de Europese teksten inzake het aanvullend toezicht op de financiële conglomeraten⁽¹⁾, de bepalingen van de bankwet van 22 maart 1993 en van de koninklijke besluiten van 12 augustus 1994 en 21 november 2005⁽²⁾⁽³⁾.

Met betrekking tot de herstelmaatregelen die van toepassing zijn wanneer een instelling niet voldoet aan de wettelijke of reglementaire bepalingen van prudentiële aard,

koppelt de nieuwe bankwet aan het dispositief van de bankwet van 22 maart 1993 nieuwe dwingende maatregelen, geformuleerd op basis van CRD IV, alsook de mogelijkheid om een herstelplan ten uitvoer te leggen. In het verlengde van CRD IV voorziet de nieuwe bankwet immers in twee nieuwigheden.

De eerste nieuwigheid strekt ertoe niet de vaststelling van een effectieve tekortkoming af te wachten om herstelmaatregelen op te leggen. Wanneer de toezichthouder beschikt over gegevens waaruit blijkt dat het gevaar bestaat dat een kredietinstelling in de komende twaalf maanden niet meer zal werken overeenkomstig de geldende bepalingen die het toezichtsstatuut vormen, kan hij aldus reeds bepaalde maatregelen eisen die binnen een door hem vastgestelde termijn moeten worden genomen. De tweede nieuwigheid bestaat in de mogelijkheid voor de toezichthouder om een kredietinstelling strengere vereisten op te leggen wanneer hij een tekortkoming of een erkend risico op tekortkoming vaststelt, en dit zelfs indien hij daarnaast een hersteltermijn heeft vastgelegd. Zo kunnen de kredietinstellingen aanvullende of specifieke vereisten worden opgelegd inzake solvabiliteit, liquiditeit, risicoconcentratie, waardering, rapportering of openbaarmaking. De toezichthouder kan bovendien dwingender maatregelen opleggen ter aanvulling van het eigen vermogen, betreffende de uitkering van dividenden of elke uitbetaling aan aandeelhouders en/of houders van kapitaalinstrumenten of op het gebied van variabele beloningen. De voornoemde dwingende maatregelen worden opgeheven wanneer de toezichthouder heeft vastgesteld dat de instelling de vastgestelde situatie binnen de opgelegde termijn heeft verholpen.

Behalve voor wat voortvloeit uit de wijzigingen die inherent zijn aan de omzetting van CRD IV, zijn de bepalingen die betrekking hebben op de dwangsommen, de andere dwangmaatregelen en de sancties ten gronde niet innovatief. De nieuwe bankwet maakt een onderscheid tussen de dwangsommen en de administratieve sancties, rekening houdend met hun verschillende aard en doelstellingen.

Tot slot zij opgemerkt dat de nieuwe bankwet wijzigingsbepalingen bevat die de aanpassing aan de ontwikkelingen van het Europees recht zullen verzekeren, in het

(1) Zie hoofdstuk B, paragraaf 5.1 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag.

(2) Koninklijk besluit van 12 augustus 1994 over het toezicht op geconsolideerde basis op kredietinstellingen, beleggingsondernemingen en beheervennootschappen van instellingen voor collectieve belegging.

(3) Koninklijk besluit van 21 november 2005 over het aanvullend toezicht op kredietinstellingen, verzekeringsondernemingen, herverzekeringsondernemingen, beleggingsondernemingen en beheervennootschappen van instellingen voor collectieve belegging in een financiële dienstengroep, en tot wijziging van het koninklijk besluit van 22 februari 1991 houdende het algemeen reglement betreffende de controle op de verzekeringsondernemingen en het koninklijk besluit van 12 augustus 1994 over het toezicht op geconsolideerde basis op kredietinstellingen.

bijzonder inzake de nieuwe bevoegdheden van de ECB op het gebied van prudentieel toezicht⁽¹⁾.

2.3 Structurele hervormingen

In juli 2013 publiceerde de Bank haar eindrapport aangaande structurele bankhervormingen in België, dat volgde op de publicatie van haar tussentijds rapport in juni 2012. Op het ogenblik dat de Belgische regering de Bank verzocht de kwestie van de structurele hervormingen te analyseren, hadden twee landen hun voornemen aangekondigd om in de banksector dergelijke hervormingen ten uitvoer te leggen, namelijk de Verenigde Staten door middel van de Volcker Rule en het Verenigd Koninkrijk met de Vickers-hervormingen. In oktober 2012 publiceerde een ad-hocgroep van deskundigen onder voorzitterschap van E. Liikanen, aangesteld door de Europese Commissie, een rapport dat aanbevelingen bevatte met betrekking tot structurele bankhervormingen in Europa. Bovenstaande voorbeelden voorzagen ofwel in een verbod op tradingactiviteiten voor eigen rekening (d.w.z. activiteiten die niet tegemoet komen aan de behoeften van klanten) of in de afzondering naar aparte entiteiten van bepaalde soorten tradingactiviteiten, hetzij volledig, hetzij indien ze een bepaalde drempel overschrijden.

De nadruk die momenteel gelegd wordt op structurele hervormingen werd ingegeven door de significante rol die de tradingactiviteiten voor eigen rekening van de banken, waarbij vaak complexe financiële producten waren betrokken, speelden in het verscherpen van de recente financiële crisis. Hoewel tradingactiviteiten soms risicovol kunnen zijn, is het echter ook zaak de heterogeniteit van deze activiteiten in gedachten te houden; sommige ervan zijn risicovoller dan andere, en sommige zijn gunstiger voor de reële economie dan andere. De activiteiten die worden ondergebracht in de categorie tradingactiviteiten, zijn uiteenlopend van aard. Ze bevatten trading voor eigen rekening, aan cliënten geleverde financiële diensten (waarbij de bank optreedt als tegenpartij voor posities, zoals derivaten, die een cliënt wil aan- of verkopen), het optreden als market maker bijvoorbeeld op markten voor overheidspapier (waarbij de participatie van de intermediair voor voldoende liquiditeit zorgt opdat de markt actief zou zijn), het verstrekken van emissiegaranties en transacties verricht ter dekking van de eigen risicoposities van de bank, aangegaan als gevolg van haar 'traditionele' bankactiviteiten.

Helaas vormt het in de praktijk een uitdaging om de trading voor eigen rekening te onderscheiden van de andere tradingactiviteiten. Zo vertonen de trading voor

eigen rekening, marketmaking en bepaalde afdekkingsactiviteiten soortgelijke kenmerken. In beide activiteiten treedt de bankentiteit op als hoofdpartij bij de verhandeling van de onderliggende positie en houdt ze de positie slechts voor korte tijd aan. Tevens kunnen deze posities, gedurende de tijd dat ze worden aangehouden, resulteren in winst of verlies ten gevolge van prijschommelingen in deze positie. Wegens die overeenkomsten kunnen de kenmerken van een transactie op zich niet worden gebruikt om te bepalen of het al dan niet gaat om trading voor eigen rekening. Het zijn daarentegen het doel van de tradingtransactie en de bedoeling van de trader die bepalend zijn.

De moeilijkheid om een onderscheid te maken tussen trading voor eigen rekening en de andere vormen van trading met soortgelijke kenmerken, verklaart mede de verschillen tussen de bestaande voorstellen inzake structurele bankhervormingen. De Liikanen-groep heeft er bijvoorbeeld voor gekozen om de afzondering aan te bevelen van zowel de trading voor eigen rekening als de marketmakingactiviteiten van de depositobanken, dit om de onduidelijkheid te vermijden die gepaard gaat met de afzonderlijke definiëring van de twee soorten activiteiten. De autoriteiten in de Verenigde Staten, waar de Volcker Rule vereist dat de banken alleen de tradingactiviteiten voor eigen rekening afzonderen, hebben meer dan twee jaar gewerkt aan de ontwikkeling van een regelgeving die uitvoering kon geven aan deze regel.

Behalve de problemen die verband houden met het onderscheiden van de trading voor eigen rekening van de andere tradingactiviteiten, zijn de beoogde doelstellingen van de structurele bankhervormingen talrijk en moeilijk ten uitvoer te leggen. Deze doelstellingen omvatten: het elimineren van elke impliciete subsidie die voortvloeit uit de depositogarantie voor tradingactiviteiten; het indijken van de besmetting van retailactiviteiten door risicovolle tradingactiviteiten; het terugdringen van de risiconeming; en het beperken van het eventuele risico dat een bankfaillissement moet worden gedragen door de belastingbetalers. In het licht van deze talrijke problemen is in het eindrapport van de Bank geopteerd voor een ruime beleidsaanpak, waarbij beleidsaanbevelingen werden geformuleerd op het gebied van de herstel- en afwikkelingskaders, de tradingactiviteiten, de fiscale behandeling van de spaargelden en de deposantenbescherming. Deze reeks beleidslijnen biedt verscheidene verdedigingslijnes ten aanzien van de uitdaging om de vooropgestelde doelstellingen van de structurele hervormingen te bereiken.

(1) Zie hoofdstuk A, paragraaf 2 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag.

Aanbevelingen met betrekking tot trading voor eigen rekening

Twee aanbevelingen van het eindrapport van de Bank hebben betrekking op tradingactiviteiten en dringen door tot in de kern van de problemen die verband houden met de structurele bankhervormingen. De eerste aanbeveling, die verder is ontwikkeld op basis van het tussentijds rapport, betreft het toepassen van extra kapitaalheffingen op de tradingactiviteiten boven een bepaalde drempel. Deze heffing dient de banken te ontmoedigen om buitensporige tradingvolumes aan te gaan en ervoor te zorgen dat de tradingactiviteiten geen aanzienlijke belemmering vormen voor een eventuele afwikkeling van de bank. In de tweede aanbeveling wordt van de banken geëist dat ze de tradingactiviteiten voor eigen rekening boven een bepaalde drempel overdragen aan een tradingentiteit die geen deposito's mag aanvaarden. Er zouden strikte beperkingen worden opgelegd met betrekking tot de intragroepsposities tussen de depositobank en deze afzonderlijke tradingentiteit.

Voor de extra kapitaalheffing zullen een niet-risicogebaseerde indicator en een risicogebaseerde indicator worden gehanteerd om de drempelbedragen te bepalen waarboven de banken onderworpen zullen zijn aan een extra heffing. Het concept van de niet-risicogebaseerde indicator is vergelijkbaar met een voorstel van de Liikanen-groep om bovenop de risicogebaseerde kapitaalvereisten in een back stop te voorzien tegen te geringe kapitaalvereisten voor het marktrisico als gevolg van modelrisico's of meetfouten. Volgens de niet-risicogebaseerde indicator van de Bank bedraagt de drempel voor de verhouding van de tradingactiva tot de totale activa 15 %.

De risicogebaseerde indicator voor het bepalen van de extra kapitaalheffing zal gebaseerd zijn op het bedrag van de kapitaalvereisten voor het marktrisico als een percentage van de totale kapitaalvereisten. Hoewel de kapitaalvereisten voor het marktrisico van toepassing zijn op de posities in de trading book van de bank en daarom fungeren als een goede risicogebaseerde indicator voor tradingposities, moeten de kapitaalvereisten voor het marktrisico ook worden berekend voor alle valutarisico's. Aangezien in de praktijk een aanzienlijk deel van de valutaposities voortvloeit uit het afdekken van risicoposities in de banking book, wordt van de risicogebaseerde indicator het deel van de kapitaalvereisten voor het marktrisico afgetrokken dat voortvloeit uit valutaposities. In de risicogebaseerde indicator bedraagt de drempelwaarde voor het totale bedrag van de kapitaalvereisten voor het marktrisico verminderd met de kapitaalvereisten voor het marktrisico voor het valutarisico, uitgedrukt als percentage van de totale kapitaalvereisten, 10 %.

TABEL 2 WAARDEN VAN DE NIET-RISICOGEBASEERDE EN RISICOGEBASEERDE INDICATOREN VOOR DE VIER GROOTSTE BANKEN
(in %)

	Einde		K1
	2012	2010	2008
Niet-risicogebaseerde indicator . .	12,3	15,3	21,4
Risicogebaseerde indicator	5,2	8,8 ⁽¹⁾	13,9 ⁽¹⁾

Bron: NBB.

(1) Geraamd op basis van de regels van Bazel 2.5 voor kapitaalvereisten voor marktrisico's.

Indien een extra kapitaalheffing op de trading wordt geactiveerd door de niet-risicogebaseerde indicator, zal het bedrag van de extra heffing gelijk zijn aan 100 % van het volume van de tradingactiviteit boven de drempelwaarde van 15 % van de totale activa. Indien de extra kapitaalheffing wordt geactiveerd door de risicogebaseerde indicator, zal de extra heffing gelijk zijn aan driemaal het bedrag waarmee de kapitaalvereisten voor het marktrisico de drempelwaarde van 10 % van de totale kapitaalvereisten overschrijdt. Als beide heffingsindicatoren worden geactiveerd, zal het bedrag van de extra heffing gelijk zijn aan het maximum van de door elk van de twee indicatoren geïmpliceerde extra heffingen.

Tabel 2 bevat de gemiddelde waarden van beide indicatoren voor de vier grootste Belgische banken. Zoals blijkt uit de tabel, zou de gemiddelde waarde van beide indicatoren in 2008 de drempelwaarden hebben overschreden, hoewel er een aanzienlijk verschil bestond tussen de afzonderlijke waarden van de verschillende banken. In deze tabel zien we ook dat de waarden van de twee indicatoren in de loop van de tijd zijn gedaald, wat erop wijst dat de tradingactiviteiten zijn afgenomen in de nasleep van de crisis.

Een andere aanbeveling in het eindrapport van de Bank vereist dat de tradingactiviteiten voor eigen rekening boven een bepaalde drempelwaarde van het eigen vermogen worden afgezonderd van de depositobanken. De Bank stelt voor een dergelijke afzondering op te leggen wanneer de kapitaalvereisten op tradingactiviteiten voor eigen rekening, naar behoren gedefinieerd, een te bepalen drempelwaarde overschrijden. Over deze drempelwaarde dient de Bank een voorstel in te dienen; zij mag niet hoger zijn dan een percentage dat tussen 0 % en 2,5 % van het eigen vermogen ligt. Door een dergelijke marge te bepalen, ontstaat een zekere flexibiliteit in het bepalen van de precieze drempelwaarde, wat in

dit stadium noodzakelijk is, gezien het probleem om de trading voor eigen rekening te definiëren en te onderscheiden van de andere tradingactiviteiten. Een dergelijke flexibiliteit lijkt ook aangewezen omdat er in geen enkel ander land een vergelijkbaar kader bestaat.

Het identificatiekader, dat nader zal worden ontwikkeld aan de hand van een afzonderlijke regelgeving, zal de trading voor eigen rekening identificeren als een reeks restactiviteiten die niet kunnen worden ondergebracht in andere categorieën, waaronder de volgende: marketmakingtransacties door officieel aangeduide market makers; transacties verricht ingevolge een verzoek van cliënten en in toereikende mate afgedekt; transacties verricht met het oog op schatkistfuncties of het beheer van activa-passiva. Aangezien er geen eenduidige definities voor marketmaking en cliëntendiensten bestaan, zal de precieze manier waarop deze categorieën in de nieuwe bankwet en de bijbehorende regelgeving worden gedefinieerd een significante rol spelen bij het bepalen van de bedragen van de tradingactiviteiten van de banken die als trading voor eigen rekening zullen worden aangemerkt.

Elk van de twee beleidslijnen met betrekking tot de tradingactiviteiten is innovatief, en België zal het eerste land zijn dat dergelijke maatregelen ten uitvoer legt. Bovendien beschouwt de Bank de twee beleidslijnen als zijnde complementair. Enerzijds zou de extra heffing, gezien het feit dat tradingactiviteiten over het algemeen erg risicovol zijn, de banken ervan moeten weerhouden buitensporige tradingactiviteiten te ondernemen. Anderzijds zou de trading voor eigen rekening, die niet manifest ten goede komt aan de reële economie, geen significant percentage van de tradingactiviteiten van de banken mogen uitmaken.

Overige aanbevelingen

Het domein van bankherstel en -afwikkeling vormt het voorwerp van drie aanbevelingen, die ook waren opgenomen in het tussentijds rapport. De eerste aanbeveling schrijft de opstelling voor van herstel- en afwikkelingsplannen voor alle nationaal systeemrelevante banken (domestic systemically important banks, D-SIB's). In dit verband is de Bank reeds gestart met het ontwikkelen en beoordelen van de herstelplannen voor acht Belgische D-SIB's (zie paragraaf 2.4 van dit hoofdstuk).

De tweede aanbeveling bepleit een betere doeltreffendheid van de regelgevings- en rechtspraktijken met betrekking tot de invoering van afwikkelingsprocedures in geval van faillissement van banken. De aanbeveling suggereert bijvoorbeeld om de rol van de Bank als

afwikkelingsautoriteit te verduidelijken. Dit element is nu opgenomen in de nieuwe bankwet, die voorziet in de oprichting van een onafhankelijke afwikkelingsautoriteit binnen de Bank.

De derde aanbeveling, die voortbouwt op de vereiste dat alle strategische beslissingen van de D-SIB's ter voorafgaande goedkeuring aan de Bank moeten worden voorgelegd, betreft het toepassen van een ruime definitie van strategische beslissingen. Deze definitie houdt alle eventuele veranderingen in de operaties of activiteiten van de bank in die een invloed zouden kunnen hebben op de afwikkelbaarheid. Deze aanbeveling is nu ten uitvoer gelegd als prudentiële praktijk van de Bank.

Wat de overige aanbevelingen van het eindrapport betreft, had het tussentijds rapport gewezen op de grote omvang van de spaargelden in België, in combinatie met de belangrijke rol – gedeeltelijk vanwege de fiscale voordelen – van de bancaire intermediaatier voor deze spaargelden. In het licht van mogelijke inefficiënties die hieruit kunnen voortvloeien, formuleerde de Bank de aanbeveling om de spaarsubsidiëring neutraler te maken met betrekking tot het type instrument, zodat de kanalen waarlangs de spaargelden naar investeringen in de reële economie vloeien, worden gediversifieerd. Er wordt gesuggereerd dat elke uitbreiding naar andere instrumenten van de belastingvrijstelling voor inkomsten uit spaardeposito's, dient te worden toegepast op langlopende instrumenten, teneinde de beperkingen op de langetermijnfinanciering van de bedrijven, en in het bijzonder van de kmo's, te verminderen en het langetermijnsparen te bevorderen⁽¹⁾. Elke geleidelijke afbouw van de belastingvrijstelling voor inkomsten uit spaardeposito's dient echter te worden uitgevoerd over een voldoende lange periode, teneinde de verstoring van de financiële instellingen en het financieel stelsel tot een minimum te beperken.

Het laatste beleidsdomein dat in het eindrapport wordt behandeld, is dat van de deposantenbescherming. De beleidsmaatregelen ter bescherming van de deposanten zijn bedoeld om de kans te vergroten dat de activa op de balansen zullen volstaan om de depositoverplichtingen te dekken in geval van een faillissement, zodat een minimaal beroep moet worden gedaan op de depositogarantiestelsels of op het geld van de belastingbetalers. In dit opzicht formuleert het rapport de aanbeveling om een voorrangregel voor deposanten in te voeren, die verband houdt met de rangorde van terugbetaling van de schuldeisers in geval van een faillissement van een bank. De regel die

(1) In ieder geval dienen de fiscale vrijstellingen op spaarproducten in overeenstemming te zijn met de Europese regelgeving die elke vorm van discriminatie ten voordele van beleggingen bij Belgische financiële instellingen verbiedt.

wordt bepleit, zou impliceren dat alle deposito's die in aanmerking komen voor dekking door een depositogarantiestelsel, zouden worden terugbetaald vóór de ongedekte schuldeisers. Een dergelijke bepaling werd opgenomen in de nieuwe bankwet. Het eindrapport formuleert ook de aanbeveling dat de banken een minimumbedrag aan eigen vermogen of passiva moeten aanhouden dat het voorwerp kan uitmaken van een bail-in, teneinde te vermijden dat een beroep moet worden gedaan op het geld van de belastingbetaler in geval van een faillissement van een bank.

2.4 Herstel en afwikkeling

Over het voorstel voor een richtlijn betreffende de totstandbrenging van een kader voor het herstel en de afwikkeling⁽¹⁾ werd een akkoord bereikt in december van het verslagjaar. De richtlijn betreft de volledige cyclus van de crisisbeheersing, gaande van de voorbereiding tot de afwikkeling en de financiering ervan. Zij geldt voor alle kredietinstellingen en voor sommige beleggingsondernemingen.

Om de voorbereiding van de crisisbeheersing te verbeteren, voorziet de richtlijn in de opstelling van herstel- en afwikkelingsplannen. De grote problemen waarmee sommige financiële instellingen geconfronteerd werden sinds 2008, toonden aan dat het tijdselement een belangrijke rol speelt in het beheersen van een financiële crisis. Complexe oplossingen dienen zeer snel beoordeeld en uitgevoerd te worden, zowel door de onderneming in problemen als door de overheid. Bepaalde oplossingen zouden evenwel voorafgaand aan het uitbreken van een crisis kunnen beoordeeld worden, teneinde de reactiesnelheid van de financiële instellingen en de overheid te versterken.

Die plannen maken het mogelijk de verschillende mogelijke opties te onderzoeken die beschikbaar zijn om de crisis te beheersen. Buiten een crisisperiode kunnen dankzij deze voorbereiding de belemmeringen voor een geordende crisisafwikkeling worden opgespoord en in omvang gereduceerd worden. Het herstelplan bepaalt in het bijzonder welke maatregelen een kredietinstelling kan nemen in geval van een ernstige crisis. Deze maatregelen zijn gericht op het herstel van de financiële gezondheid van de instelling die ze ten uitvoer legt. Het afwikkelingsplan, daarentegen, identificeert de kritieke economische functies om, in geval van een crisis, tot een geordende afwikkeling te kunnen komen, zodat in geval van overheidssteun het beroep dat gedaan wordt op de belastingbetaler zoveel mogelijk beperkt blijft. Bovendien test het afwikkelingsplan het vermogen van de autoriteiten om

gebruik te maken van de verschillende afwikkelingsinstrumenten waarover zij beschikken.

In het kader van de opstelling van die plannen bepaalt de richtlijn dat de afwikkelingsautoriteiten maatregelen kunnen treffen om belemmeringen voor de afwikkelbaarheid aan te pakken of weg te nemen. Deze bevoegdheden houden de mogelijkheid in om van een instelling te verlangen dat zij dienstenovereenkomsten sluit om de vervulling van kritieke functies of de levering van kritieke economische diensten te garanderen, dat zij het individueel en geaggregeerd bedrag van haar risicoposities beperkt, dat zij afstand doet van bepaalde activa, of nog, dat zij wijzigingen aanbrengt in haar juridische of operationele structuren teneinde deze te vereenvoudigen en het mogelijk te maken dat haar kritieke functies van haar andere functies worden gescheiden in geval van afwikkeling.

Daarnaast voert de richtlijn een nieuw instrument in, namelijk financiële steun binnen de groep. Het gaat om een wederkerige overeenkomst die binnen een groep de modaliteiten vastlegt om in geval van een crisis liquiditeitssteun te verlenen. Het gaat om een vrijwillige overeenkomst, aangezien een groep niet verplicht is de overeenkomst te sluiten en aangezien niet alle ondernemingen van deze groep partij moeten zijn bij de overeenkomst indien zij wordt gesloten.

De richtlijn bepaalt ook dat de vroegtijdige-interventiebevoegdheden en de afwikkelingsinstrumenten uitgebreid en geharmoniseerd moeten worden. De vroegtijdige-interventiebevoegdheden houden voor de toezichthouder de mogelijkheid in om een bijzonder bestuurder aan te stellen, om van de instelling te verlangen dat zij de in haar herstelplan vastgelegde maatregelen uitvoert, om een algemene aandeelhoudersvergadering bijeen te roepen en om te vragen dat de instelling samen met haar schuldeisers een plan opstelt voor de herstructurering van haar schulden.

Bovendien verlangt de richtlijn van de lidstaten dat zij een afwikkelingsautoriteit aanwijzen, die onder meer bevoegd is om gebruik te maken van de afwikkelingsinstrumenten. Die afwikkelingsinstrumenten moeten worden toegepast wanneer een instelling tegelijkertijd voldoet aan drie voorwaarden. Ten eerste moet de instelling failliet gaan of waarschijnlijk failliet gaan. Een tweede voorwaarde is dat geen andere alternatieve maatregel van de toezichthouder of van de privésector binnen een redelijk tijdsbestek een oplossing kan bieden voor de situatie. Ten derde moet de afwikkelingsmaatregel noodzakelijk

(1) Zie hoofdstuk A, paragraaf 3 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag.

zijn in het algemeen belang. Wanneer de eerste twee voorwaarden vervuld zijn, ongeacht of al dan niet aan de derde voorwaarde voldaan is, moet de afwikkelingsautoriteit overgaan tot het afschrijven van de eigenvermogensinstrumenten. Wanneer de derde voorwaarde ook vervuld is, moet de afwikkelingsautoriteit een van de afwikkelingsinstrumenten toepassen, namelijk verkoop van de onderneming, opzetten van een overbruggingsinstelling, afsplitsing van activa en bail-in. Tot slot zet de richtlijn een mechanisme op voor de financiering van afwikkelingsmaatregelen, via de uitwerking van een regeling die vooraf wordt gefinancierd door de sector. Die afwikkelingsregeling blijft nationaal in de richtlijn, ook al is het de bedoeling dat alle middelen van de aan het GTM deelnemende staten samengevoegd worden in een gemeenschappelijk afwikkelingsfonds, in het kader van het gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme⁽¹⁾.

De richtlijn zal gedeeltelijk worden omgezet via de nieuwe bankwet. Deze nieuwe bankwet wijst de Bank als afwikkelingsautoriteit aan en bevat daarnaast ook de verplichting om herstel- en afwikkelingsplannen op te stellen voor kredietinstellingen naar Belgisch recht. Overeenkomstig de richtlijn is de afwikkelingsautoriteit belast met de beoordeling van de afwikkelbaarheid van elke instelling en met het aanpakken of wegnemen van belemmeringen voor de afwikkelbaarheid. De nieuwe bankwet legt de afwikkelingsvoorwaarden vast en voert de afwikkelingsinstrumenten in waarin de richtlijn voorziet. Hoewel het beginsel van bail-in in de wet is opgenomen, zal dit instrument maar gebruikt kunnen worden mits er na advies van de afwikkelingsautoriteit een in de Ministerraad overlegd besluit is genomen. Dit besluit zal bij wet bekrachtigd moeten worden binnen twaalf maanden volgend op de publicatie in het Belgisch Staatsblad.

De nieuwe bankwet voert ook het instrument van afschrijving of omzetting van eigenvermogensinstrumenten in. Dit houdt in dat de afwikkelingsautoriteit de bevoegdheid krijgt om eigenvermogensinstrumenten af te schrijven of om te zetten in aandelen wanneer een instelling niet langer levensvatbaar is. Dit sluit overigens aan bij de aanpak die de Europese Commissie aanbeveelt in haar mededeling over de banksector van 10 juli 2013⁽²⁾. In het kader van de beoordeling van de staatssteun bepaalt de Commissie namelijk dat de verliezen eerst geabsorbeerd moeten worden door het eigen vermogen, door hybride kapitaal en door achtergestelde schuldvorderingen, krachtens het beginsel van een passende lastenverdeling. De Commissie verlangt echter nog niet dat de houders van bevoorrechte schuldvorderingen bijdragen in de lastenverdeling, zoals dit het geval zou zijn bij een bail-in.

Met de invoering van de verplichting, via de nieuwe bankwet, om een herstelplan op te stellen voor kredietinstellingen, wordt de aanpak geformaliseerd waarmee de Bank reeds gestart is. Na de uitvoering en beoordeling van twee proefprojecten die in 2012 werden verwezenlijkt en gedeeltelijk zijn afgerond, heeft de Bank deze aanpak in 2013 verruimd tot alle D-SIB's. Bovendien heeft de bank een proefproject opgezet met een verzekeringonderneming om deze laatste van een herstelplan te voorzien⁽³⁾. Met deze verschillende projecten kan ook voldaan worden aan de aanbeveling van het IMF in het kader van het FSAP om herstel- en afwikkelingsplannen op te stellen voor alle systeemrelevante financiële instellingen. Bovendien voorziet CRD IV in deze plannen.

Om de opstelling van herstelplannen te vergemakkelijken voor de verschillende instellingen waarvoor deze verplichting geldt, heeft de Bank richtsnoeren ontwikkeld die aangeven welk soort informatie het herstelplan moet bevatten. Deze richtsnoeren zijn rechtstreeks gebaseerd op de internationale ervaring ter zake, en in het bijzonder op de instructies van de Bank of England aan haar eigen instellingen en op de aanbevelingen van de EBA.

Het herstelplan moet uit verschillende modules bestaan, waarmee specifieke vragen worden beantwoord. Het eerste deel beschrijft de governance van het plan en bepaalt wie binnen de instelling verantwoordelijk is voor de ontwikkeling ervan. Aan de hand van deze module kan worden nagegaan of de beleids- en besluitvormingsorganen van de instelling voldoende betrokken zijn geweest bij de ontwikkeling van het plan. Hiertoe wordt de instelling verzocht te bevestigen dat het plan werd goedgekeurd door de raad van bestuur van de instelling. De tweede module bevat een strategische analyse die uit twee onderdelen bestaat. Het eerste onderdeel geeft een volledige beschrijving van de werkzaamheden van de instelling en van de systeemrelevantie van deze werkzaamheden. Aan de hand van deze analyse moet inzonderheid bepaald kunnen worden welke juridische entiteiten functies uitoefenen die de instelling als kritiek beschouwt. Het tweede onderdeel van deze tweede module vormt de kern van het herstelplan, aangezien het de kwetsbaarheden van de instelling identificeert, crisisscenario's opstelt voor elke kwetsbaarheid, een lijst

(1) Zie in dit verband hoofdstuk A, paragraaf 3 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag.

(2) Mededeling van de Commissie betreffende de toepassing vanaf 1 augustus 2013 van de staatssteunregels op maatregelen ter ondersteuning van banken in het kader van de financiële crisis (2013/C 216/01).

(3) In dit verband dient opgemerkt te worden dat de Europese Commissie in oktober 2012 een consultatie heeft geopend over het kader voor het herstel en de afwikkeling van andere financiële instellingen dan banken, die voornamelijk betrekking heeft op de opstelling van herstelplannen door verzekeringondernemingen. Naar aanleiding van deze consultatie heeft de Europese Commissie aangekondigd dat zij een wetgevend initiatief zou nemen met betrekking tot het kader voor het herstel en de afwikkeling van andere financiële instellingen dan banken.

opmaakt van de mogelijkheden tot herstel die uitgevoerd zouden kunnen worden, en de relevantie ervan beoordeelt in elk van de vastgestelde scenario's. De derde module betreft de inwerkingtreding van het plan. Deze module zorgt ervoor dat met het herstelplan rekening wordt gehouden bij de governance van de onderneming en dat het plan voldoende vroeg in werking zal worden gesteld om, indien nodig, de mogelijkheden tot herstel te kunnen uitvoeren. De laatste module, ten slotte, bevat een lijst van de maatregelen die de instelling van plan is te nemen om de tenuitvoerlegging van haar plan of de actualisering ervan te vergemakkelijken.

2.5 Beloningsbeleid

Er bestaat een brede internationale en nationale consensus dat het beloningsbeleid in de financiële sector heeft bijgedragen tot het ontstaan van de financiële crisis van 2008-2009. Uit alle internationale en nationale rapporten die naar aanleiding van de financiële crisis zijn verschenen, blijkt duidelijk dat het beloningsbeleid een essentieel onderdeel moet vormen van het risicobeheer van een financiële instelling en het prudentieel toezicht erop.

In het kader van de omzetting van CRD IV worden de vereisten aangaande het beloningsbeleid, die momenteel hoofdzakelijk in het reglement van 8 februari 2011⁽¹⁾ zijn opgenomen, integraal verankerd in de nieuwe bankwet. Daarin worden tevens de beperkingen opgenomen die CRD IV oplegt met betrekking tot de beloning in instellingen die genieten van uitzonderlijke overheidssteun.

Voor genoemd reglement, dat de CRD III⁽²⁾-vereisten op het vlak van een aangepast beloningsbeleid getrouw omzette in het Belgisch recht en van toepassing is sinds 1 januari 2011, berust op verschillende pijlers. Vooreerst werden de categorieën van medewerkers op wie het beloningsbeleid betrekking moet hebben (de zogenaamde Identified Staff) afgebakend. Ten tweede werden een aantal beginselen met betrekking tot het deugdelijk bestuur van het beloningsbeleid (o.a. de verantwoordelijkheden van het wettelijk bestuursorgaan en de oprichting van een remuneratiecomité in de schoot van dit orgaan) vastgelegd. Ten derde bevat het reglement een aantal beginselen aangaande de risicogerelateerdheid van het beloningsbeleid. Tot slot somt het de elementen op van het beloningsbeleid die openbaar moeten worden gemaakt.

De Bank heeft van in het begin veel aandacht besteed aan de implementatie van deze vereisten inzake beloningsbeleid, o.m. door horizontale analyses te verrichten van de beloningspraktijken in de sector. Op basis van deze ervaringen heeft de Bank in 2012 een beleidslijn

aangenomen die een meer concrete, kwantitatieve invulling heeft gegeven aan twee blijvende aandachtspunten in het beloningsbeleid, met name het aantal Identified Staff en de gepaste verhouding tussen vaste en variabele beloning⁽³⁾.

In het kader van de CRD IV was het in principe niet de bedoeling om te sleutelen aan de beloningsbepalingen zoals ingevoerd door CRD III. De voornaamste vernieuwing van CRD IV bestaat in de introductie van een maximumratio variabele/vaste beloning van 1 op 1 met de mogelijkheid voor de algemene vergadering om een afwijking naar 2 op 1 toe te staan. Deze verplichting, die zal gelden vanaf prestatiejaar 2014, moet leiden tot een versterking van het level playing field. De nieuwe bankwet zal in dit opzicht wellicht nog strengere vereisten opleggen. Daarnaast kan verwezen worden naar het mandaat voor het ontwikkelen van regulatory technical standards (RTS) door de EBA, in het bijzonder op het vlak van criteria voor de selectie van Identified Staff en de voorwaarden waaronder aanvullend Tier 1- en Tier 2-kapitaal en andere instrumenten gebruikt kunnen worden in een beloningscontext. De RTS op het vlak van de criteria voor de selectie van Identified Staff beogen een verdere harmonisatie van de selectieprocessen, in de lijn van het beleid van de Bank, en vormen een hulpmiddel voor de instellingen bij de eerste stap om tot Identified Staff te komen, die sowieso een risicoanalyse blijft. De beleidslijn van de Bank dat minimum 1% van het totaal aantal medewerkers moet worden opgenomen in deze groep, dient opgevat te worden als een soort backstopregel die na de risicoanalyse wordt toegepast.

In 2013 heeft de Bank opnieuw een uitgebreide horizontale analyse verricht van de naleving van de regels met betrekking tot het beloningsbeleid bij grote instellingen. Door de instellingen onderling met elkaar te vergelijken volgens eenzelfde methode wil de Bank het level playing field in de Belgische financiële sector bevorderen. In casu waren zes grote instellingen opgenomen in de analyse, die betrekking had op de prestaties in 2012, waarvoor variabele vergoedingen werden toegekend in het begin van 2013. Uit deze derde horizontale analyse blijkt dat globaal genomen vooruitgang werd geboekt op de twee punten van de beleidslijn die de Bank vorig jaar heeft aangenomen, namelijk het aantal Identified Staff en de verhouding tussen vaste en variabele beloning.

(1) Reglement van 8 februari 2011, goedgekeurd bij KB van 22 februari 2011. Daarnaast is er ook nog de circulaire van 14 februari 2011 inzake behoorlijk beloningsbeleid, die verwijst naar de CEBS 'Guidelines on Remuneration Policies and Practices', die integraal deel uitmaken van het Belgische prudentiële kader voor beloningsbeleid.

(2) Richtlijn 2006/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 14 juni 2006 betreffende de toegang tot en de uitoefening van de werkzaamheden van kredietinstellingen.

(3) Voor meer details hierover wordt verwezen naar het Verslag 2012 van de NBB, p 227-228.

De Bank stelt echter vast dat verdere vooruitgang moet worden geboekt inzake het gebruik van mechanismen die ertoe moeten bijdragen dat het beloningsbeleid gerelateerd is aan het risicobeheer van de instellingen. De risicogerelateerdheid van een beloningsbeleid kan vanuit twee perspectieven worden bekeken: ex ante en ex post. Risico's dienen in eerste instantie in aanmerking genomen te worden bij de beoordeling van de prestaties en het bepalen van de variabele beloning (ex ante). Aangezien niet alle risico's op voorhand kunnen worden ingeschat, dienen naderhand eventueel nog correcties te worden aangebracht; daarom gelden er ook vereisten met betrekking tot de uitbetaling van de variabele beloning (ex post). Zo mag een deel van de variabele beloning slechts na verloop van tijd worden uitbetaald (40% tot 60% van de variabele beloning over een minimumperiode van

3 tot 5 jaar) en dient minstens de helft ervan uit financiële instrumenten te bestaan. Op die manier is het mogelijk om effectief rekening te houden met de prestaties van de instelling op langere termijn.

Ten slotte heeft de EBA op respectievelijk 15 juli 2013 en 29 november 2013 rapporten gepubliceerd met kwantitatieve gegevens over grootverdieners (dit zijn medewerkers die meer dan € 1 miljoen per jaar verdienen). Het eerste rapport betrof de prestaties van 2010 en 2011, het tweede de prestaties van 2012. Deze rapporten zijn gebaseerd op de beloningsgegevens die verzameld zijn door de nationale toezichthouders, waaronder de Bank. Voor iedere lidstaat wordt een overzicht gegeven van het aantal grootverdieners per activiteitsdomein en de voornaamste elementen van hun beloning.

3. Verzekeringsondernemingen

3.1 Internationale regelgeving

De zogenaamde Solvabiliteit II-richtlijn⁽¹⁾ is erop gericht het Europees wetgevend kader voor het prudentieel toezicht op de verzekerings- en herverzekeringsondernemingen grondig te moderniseren. De basisdoelstellingen van deze richtlijn omvatten, enerzijds, het uitvoeren van een waardering van de activa en passiva van de gecontroleerde ondernemingen tegen marktprijzen en, anderzijds, het versterken van de aandacht die wordt besteed aan de risico's waaraan de ondernemingen zijn blootgesteld en aan de manier waarop deze risico's worden beheerd⁽²⁾.

Aanvankelijk was gepland dat de richtlijn op 1 november 2012 van kracht zou worden. Het is evenwel gebleken dat de voorgestelde methodes voor de waardering tegen marktprijzen een grote volatiliteit in de waardering van het eigen vermogen van de ondernemingen met zich konden brengen, die niet strookt met de middellange- of langetermijnhorizon van het grootste deel van hun verplichtingen. Om die reden werd besloten alternatieve methodes te bestuderen om deze buitensporige volatiliteit van het eigen vermogen te verminderen, de impact van de lage rentevoeten op de actualisering van de langetermijnwaarborgen van de ondernemingen te temperen, en deze nieuwe methodes aan een impactstudie te onderwerpen (Long-Term Guarantees Assessment)⁽³⁾. Tegelijkertijd werd de inwerkingtreding van de richtlijn voor de eerste keer uitgesteld tot 1 januari 2014 door de zogenaamde Quick Fix I-richtlijn⁽⁴⁾. De impactstudie, die werd aangevat op 28 januari 2013, combineert verscheidene scenario's om de effecten te beoordelen van de voorgestelde maatregelen op de financiële positie van de ondernemingen (activa, passiva, eigen vermogen, kapitaalvereiste en solvabiliteitsratio), op de consumentenbescherming, op de tenuitvoerleggingskosten en op de doelmatigheid van de Solvabiliteit II-richtlijn, alsook op de financiële stabiliteit en het risicobeheer van de ondernemingen.

De gegevens van de acht Belgische ondernemingen die hebben deelgenomen aan deze studie, werden geanalyseerd en gevalideerd door de Bank en door EIOPA. In het verslag dat vervolgens werd bekendgemaakt, beveelt EIOPA een aantal methodes aan die in aanmerking dienen genomen te worden in de Long-Term Guarantees Assessment en EIOPA vraagt dat de impact hiervan op de financiële positie zou gepubliceerd worden door de ondernemingen. In het kader van de zogenaamde Omnibus II-richtlijn⁽⁵⁾, die de Solvabiliteit II-richtlijn wijzigt, heeft het Voorzitterschap van de Europese Unie een voorstel tot aanpassing voorgesteld, grotendeels geïnspireerd is dat door het verslag van EIOPA. De uitwerking van dit voorstel vereiste een nieuw uitstel van de omzetting en inwerkingtreding van de Solvabiliteit II-richtlijn, respectievelijk tot 31 maart 2015 en 1 januari 2016. Dit uitstel werd opgenomen in het zogenaamde voorstel van richtlijn Quick Fix II⁽⁶⁾.

Ingevolge het uitstel van de inwerkingtreding van de Solvabiliteit II-richtlijn heeft EIOPA op haar internetsite een advies gepubliceerd over de voorlopige tenuitvoerlegging van de Solvabiliteit II-richtlijn⁽⁷⁾. De Bank heeft dit advies aan de sector meegedeeld teneinde de sector bewust te

(1) Richtlijn 2009/138/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009 betreffende de toegang tot en uitoefening van het verzekerings- en herverzekeringsbedrijf.

(2) Voor meer details, zie het deel 'Financiële Stabiliteit en prudentieel toezicht' van het Verslag 2011, pp. 58 tot 61.

(3) Zie het Verslag van 2012, p. 220.

(4) Richtlijn 2012/23/EU van het Europees Parlement en de Raad van 12 september 2012 tot wijziging van Richtlijn 2009/138/EG (Solvabiliteit II) wat de datum van omzetting, de datum van toepassing en de datum van intrekking van bepaalde richtlijnen betreft (Quick Fix I).

(5) Deze voorstellen zouden moeten worden geïntegreerd in het voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van de Richtlijnen 2003/71/EG en 2009/138/EG wat de bevoegdheden van de Europese Autoriteit voor verzekeringen en bedrijfspensioenen en van de Europese Autoriteit voor effecten en markten betreft (Omnibus II).

(6) Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Richtlijn 2009/138/EG betreffende de toegang tot en uitoefening van het verzekerings- en herverzekeringsbedrijf (Solvabiliteit II), wat de datum van omzetting, de datum van toepassing en de datum van intrekking van bepaalde richtlijnen betreft (Quick Fix II).

(7) Opinion on Interim Implementation of Solvency II.

maken van dit probleem en aan te sporen om de inspanningen ter voorbereiding van de tenuitvoerlegging van de Solvabiliteit II-richtlijn niet terug te schroeven.

Na de goedkeuring van dit advies heeft EIOPA op 31 oktober 2013 richtsnoeren ten behoeve van de nationale autoriteiten gepubliceerd over de te volgen werkwijze tijdens de overgangsfase in de aanloop naar Solvabiliteit II. Deze richtsnoeren hebben betrekking op vier belangrijke domeinen: de governance, de prospectieve beoordeling van de eigen risico's (op basis van de principes van het Own risk and solvency assessment, ORSA), de preapplicatie voor het gebruik van interne modellen, en het periodiek indienen van informatie.

De nationale autoriteiten zijn niet verplicht om deze richtsnoeren na te leven, maar indien ze dit niet doen, moeten zij EIOPA hiervan in kennis stellen en de motieven voor hun beslissing toelichten. EIOPA zal dan de melding publiceren dat de bevoegde autoriteit de richtsnoeren niet naleeft of niet voornemens is na te leven.

EIOPA heeft met de steun van de nationale autoriteiten tevens een procedure van vraag en antwoord met betrekking tot de voorbereidende richtsnoeren in het leven geroepen, teneinde er de reikwijdte en interpretatie van toe te lichten, met name in specifieke gevallen. De antwoorden zullen worden gepubliceerd op de internetsite van EIOPA. Deze antwoorden zullen niet bindend zijn, zodat de nationale autoriteiten toch een zekere speelruimte behouden in de toepassing van de richtsnoeren, onder meer om rekening te houden met specifieke lokale omstandigheden.

Tot slot zal de Solvabiliteit II-richtlijn moeten worden aangevuld met uitvoeringsmaatregelen op verschillende niveaus, waarvan sommige bindend en rechtstreeks van toepassing zijn in de lidstaten door middel van een Europese verordening (gedelegeerde handelingen en technische uitvoeringsnormen), terwijl andere louter richtsnoeren zijn waarvoor de Bank hetzij moet opgeven of ze deze zal naleven of voornemens is na te leven, hetzij de motieven moet toelichten waarom ze deze richtsnoeren niet wenst na te leven.

3.2 Nationale regelgeving

Omzetting van de Solvabiliteit II-richtlijn en voorbereidende maatregelen

De werkzaamheden in verband met de omzetting van de Solvabiliteit II-richtlijn zijn in de loop van 2013

voortgezet. In het licht van de onzekerheden, die met name verband houden met de behandeling van de langetermijnwaarborgen (zie paragraaf 3.1), kon een voorontwerp van wet tijdens het verslagjaar niet worden afgerond.

Teneinde de ondernemingen in de mate van het mogelijke voor te bereiden op de nieuwe toezichtsregeling, heeft EIOPA richtsnoeren gepubliceerd die erop gericht zijn vooruit te lopen op de tenuitvoerlegging van bepaalde onderdelen van de nieuwe toezichtsregeling. De Bank heeft besloten op dit vlak een proactieve houding aan te nemen door de richtsnoeren van EIOPA niet alleen na te leven, maar deze ook op twee punten aan te vullen. Vooreerst wordt de verplichting om informatie te verstrekken, uitgebreid tot de verzekeringsondernemingen die zich onder de door de richtsnoeren vastgelegde minimumdrempels bevinden, teneinde alle marktdeelnemers voor te bereiden op de toekomstige Solvabiliteit II-regeling. De Bank is evenwel voornemens om aan deze ondernemingen minder uitgebreide informatie te vragen. Bovendien zullen de ondernemingen en groepen die zich in het proces van preapplicatie voor het gebruik van een intern model inzake risicobeheer bevinden, voor de informatie met betrekking tot de solvabiliteitsvereiste de formulieren moeten gebruiken die bestemd zijn voor het indienen van informatie door de ondernemingen die de standaardformule hanteren. Het is immers geenszins zeker dat de ondernemingen of groepen die een aanvraag hiertoe hebben ingediend, wel degelijk de goedkeuring zullen krijgen om een intern model te gebruiken zodra de Solvabiliteit II-richtlijn in werking treedt.

Er werden circulaire opgesteld teneinde de inhoud van deze richtsnoeren ten uitvoer te leggen.

De voorziening voor renterisico, de zogenaamde knipperlichtvoorziening

De levensverzekeringsondernemingen en de ondernemingen die arbeidsongevallen dekken, hebben in hun portefeuille nog contracten waarvan de gewaarborgde rente heel wat hoger is dan de rendementen die momenteel op de financiële markten kunnen worden verkregen. De verzekeringsondernemingen die zich in een dergelijke situatie bevinden, moeten een zogenaamde 'aanvullende' technische voorziening aanleggen. De inkomsten uit de activa die overeenstemmen met deze voorziening, worden toegevoegd aan de inkomsten die worden gegenereerd door de dekkingswaarden van de voorziening voor levensverzekeringen, zodat het contractueel beloofde renteniveau wordt gegarandeerd.

Het principe en de modaliteiten voor het samenstellen van de aanvullende voorziening zijn opgenomen in artikel 31, § 3, van het koninklijk besluit leven⁽¹⁾. Een circulaire stelt de verzekeringsondernemingen evenwel vrij van deze verplichting om een aanvullende voorziening samen te stellen als ze kunnen aantonen dat de door hun dekkingswaarden gegenereerde financiële stromen volstaan om de verplichtingen die uit hun verzekeringsovereenkomsten voortvloeien, te dekken⁽²⁾.

In navolging van een aanbeveling van het Internationaal Monetair Fonds⁽³⁾ heeft de Bank de toepassing van deze circulaire in de loop van het verslagjaar evenwel opgeschort, en dit om twee belangrijke redenen. De eerste reden houdt verband met de huidige economische toestand, die laat vermoeden dat het renteniveau nog gedurende een lange periode laag zal blijven, en dit zowel op de Belgische kapitaalmarkt als op de euroswapmarkt. De tweede reden is de noodzaak om een mechanisme op het getouw te zetten dat beter aansluit bij de principes van de toekomstige toezichtsregeling die zal worden ingevoerd bij de omzetting van de Solvabiliteit II-richtlijn. De Bank overweegt de tenuitvoerlegging van een nieuw vrijstellingssysteem om tegemoet te komen aan laatstgenoemde reden van opschorting en om ervoor te zorgen dat de technische voorzieningen te allen tijde toereikend zijn in overeenstemming met de huidige prudentiële normen.

Aanvaarding van door een overheidsinstantie gewaarborgde leningen als dekkingswaarden

Tijdens het verslagjaar werd een voorontwerp van koninklijk besluit voorbereid tot wijziging van artikel 10, § 4 van het koninklijk besluit van 22 februari 1991, hierna het algemeen reglement genoemd⁽⁴⁾.

De voorgestelde wijziging houdt verband met de behandeling van door de Staten en lagere overheden of internationale organisaties gewaarborgde leningen als dekkingswaarden, en meer bepaald met het maximaal procentueel aandeel van deze leningen in de technische voorzieningen. Deze leningen dienen doorgaans voor de

financiering van langlopende openbare investeringsprojecten (infrastructuur, telecommunicatie, ziekenhuizen, sociale woningen, scholen, gevangenissen...) die vrij goed overeenstemmen met de looptijden van de verplichtingen van de verzekeringsondernemingen.

Aangezien deze leningen niet gepaard gaan met één van de uitdrukkelijk in het algemeen reglement opgesomde waarborgen (hypotheek, een andere zakelijke zekerheid, een waarborg van een bank of een verzekeringsonderneming), konden ze slechts als dekkingswaarden worden aangewend naar rata van 5 % van de technische voorzieningen voor alle leningen samen, en voor 1 % per kredietnemer, hetgeen de aantrekkelijkheid van deze investeringen voor de verzekeringsondernemingen aanzienlijk verminderde. Deze beperking getuigde van een gebrek aan logica, aangezien deze leningen – ondanks de kwaliteit van de borgsteller – minder goed werden aangeschreven in het algemeen reglement dan de door een kredietinstelling of een verzekeringsonderneming gewaarborgde leningen. Daarentegen gold geen enkele beperking ten aanzien van leningen die rechtstreeks werden verstrekt aan publiekrechtelijke entiteiten.

Het voornoemde voorontwerp van koninklijk besluit beoogt deze incoherentie te verhelpen, zij het dat dit type van investering wordt gehandhaafd binnen de door de Europese richtlijnen vastgelegde limieten. Hiertoe worden twee essentiële wijzigingen voorgesteld.

De eerste wijziging bestaat erin de leningen die worden gewaarborgd door een Staat⁽⁵⁾, een regionale of lokale overheid of een internationale organisatie waarvan een lidstaat van de EER lid is, gelijk te stellen met leningen die rechtstreeks worden verstrekt aan diezelfde overheden. De tweede wijziging heeft betrekking op de individuele limieten die van toepassing zijn, zowel voor de leningen die aan deze tegenpartijen worden verstrekt als voor de andere effecten (obligaties, aandelen...) die ze uitgeven. De leningen die worden gewaarborgd door één van de voornoemde overheden of organisaties en de overige effecten die worden uitgegeven door dezelfde tegenpartij, kunnen worden opgenomen in de dekkingswaarden naar rata van 10 % van de technische voorzieningen per tegenpartij, met dien verstande dat het totaal van de investeringen (leningen en effecten) die worden verricht bij emittenten en kredietnemers bij wie de verzekeringsonderneming meer dan 5 % van haar technische voorzieningen belegt, niet meer mag bedragen dan 40 % van deze voorzieningen.

Lokale verzekeringsondernemingen

Lokale verzekeringsondernemingen zijn opgericht in de vorm van een onderlinge verzekeringsvereniging of een

(1) Koninklijk besluit van 14 november 2003 betreffende de levensverzekeringsactiviteit.

(2) Circulaire CPA-2006-2-CPA. Zie Verslag 2012, p. 243.

(3) 'We recommend that the NBB strengthen its Flashing Light approach and put in place a sound market consistent valuation standard for TP, either as a Pillar 1 or as a Pillar 2 requirement for all insurers' (We bevelen aan dat de NBB de benadering van de knipperlichtvoorziening versterkt en solide en marktconsistente waarderingsstandaarden instelt voor de totale voorzieningen, ofwel als Pijler 1- of wel als Pijler 2-vereisten voor alle verzekeraars).

(4) Koninklijk besluit van 22 februari 1991 houdende algemeen reglement betreffende de controle op de verzekeringsondernemingen.

(5) Refereert enkel aan de staten die lid zijn van de OESO of die bepaalde leningsarrangementen hebben gesloten met het IMF, dat wil zeggen meer bepaald de staten die behoren tot de Zone A als bedoeld in artikel 2, § 1 van Richtlijn 89/647/EEG van de Raad van 18 december 1989 betreffende een solvabiliteitsratio voor kredietinstellingen.

coöperatieve vennootschap, en beperken hun verzekeringsbedrijvigheid tot de gemeente waar hun maatschappelijke zetel is gevestigd of tot de omliggende gemeenten. Zij verzekeren uitsluitend het brandgevaar, alsook aanverwante en bijkomende gevaren (diefstal, waterschade, aansprakelijkheid van de eigenaar en huurder, hulpverlening in geval van brand...). De gedekte goederen zijn eenvoudige risico's, te weten particuliere woningen (tot € 1,4 miljoen) en enkele andere onroerende goederen (tot € 45,4 miljoen).

Oorspronkelijk vielen deze ondernemingen slechts onder het toepassingsgebied van de controlewet verzekeringen als een koninklijk besluit dit uitdrukkelijk bepaalde, wat nooit het geval is geweest. Het nieuwe artikel 2, § 1 quater van de controlewet, dat van kracht is sinds 1 januari 2010, bepaalt dat deze ondernemingen voortaan onderworpen zijn aan alle bepalingen van de wet, tenzij een koninklijk besluit hen er geheel of gedeeltelijk van vrijstelt. Bij gebrek aan een dergelijk besluit zijn de lokale verzekeringsondernemingen derhalve voortaan onderworpen aan alle bepalingen van de controlewet verzekeringen.

Deze situatie strookt echter niet met de wil van de wetgever, die erkende dat 'het volledig toepassen van de controlewetgeving voor deze ondernemingen de doodsteek

zou betekenen'⁽¹⁾ en dat het volstond hen te onderwerpen aan een light toezichtsregime waarbij een aantal regels inzake goed bestuur en een verplichte herverzekering met een klein eigen behoud worden opgelegd'⁽²⁾.

Om die redenen heeft de Bank een voorontwerp van koninklijk besluit voorbereid, dat beoogt het vrijstellingsysteem dat de regel was vóór de wetwijziging van 2010, grotendeels te behouden. Het betreft een voorlopige oplossing, die de lokale verzekeringsondernemingen in staat stelt om volledig rechtsgeldig te blijven functioneren in afwachting dat een specifieke toezichtsregeling wordt ingevoerd in het kader van de omzetting van de Solvabiliteit II-richtlijn.

Het voorontwerp van koninklijk besluit voorziet evenwel in een inschrijving van de lokale verzekeringsondernemingen bij de Bank. Deze inschrijving, die een voorwaarde vormt voor de vrijstelling, is afhankelijk van een aantal modaliteiten, onder meer sinds 1 januari 2010 een activiteit uitoefenen, de activiteit beperken zowel inzake verzekerde goederen als inzake gedekte gevaren en bijkomende verrichtingen, ruimschoots herverzekerd zijn, en aan de Bank de documenten en informatie meedelen die haar in staat stelt om toe te zien op de handhaving van de voorwaarden voor de toekenning van de inschrijving.

(1) Parl. St., Kamer 52/2292/1, p. 35.

(2) Parl. St., Kamer, 52/2292/1, p. 35.

4. Financiëlemarktinfrastructuren

De regelgeving inzake financiëlemarktinfrastructuren onderging tijdens het verslagjaar meerdere wijzigingen. In de EU werden de standaarden voor centrale tegenpartijen die vastgelegd zijn in de EMIR-verordening⁽¹⁾ verder geïmplementeerd. Daarnaast werd verder gewerkt aan de Europese wetgeving inzake centrale effectenbewaarinstanties (central securities depositories, CSD's). Wereldwijd en op Europees niveau werden consultaties aangevat met het oog op de uitvaardiging van regels voor herstel en afwikkeling van financiëlemarktinfrastructuren. Ten slotte werden ook de werkzaamheden met betrekking tot de regelgeving voor betalingsdiensten voortgezet.

4.1 Centrale tegenpartijen: EMIR-verordening

De EMIR-verordening heeft tot doel het Europees regelgevend kader voor derivatentransacties te versterken door de stabiliteit, de transparantie en de efficiëntie op de derivatenmarkten te verbeteren. Deze verordening beoogt de krediet-, liquiditeits- en operationele risico's van tegenpartijen bij de clearing van OTC-derivatentransacties te reduceren.

De EMIR-verordening en de op 15 maart 2013 van kracht geworden uitvoeringsverordeningen regelen het verplicht gebruik van centrale tegenpartijen (central counterparties, CCP's) voor gestandaardiseerde OTC-derivatentransacties en stellen risicobeheervereisten vast, met inbegrip van de uitwisseling van zekerheden (collateral), voor niet-gestandaardiseerde OTC-derivatentransacties. Daarnaast voorziet de EMIR-verordening in de verplichte rapportering van derivatentransacties aan transactieregisters. Op die manier wordt een volledig beeld gegeven van de werking van de derivatenmarkten en beschikken de toezichthouders over de derivatengegevens van de instellingen die onder hun toezicht vallen. De inwerkingtreding van de verschillende

verplichtingen wordt in de tijd gespreid: de verplichting tot rapportering van derivatentransacties geldt vanaf februari 2014, terwijl de clearingverplichting daadwerkelijk van toepassing zou worden na medio 2014.

Deze verordeningen regelen ook de werking van transactieregisters (trade repositories), die de informatie over de door de marktpartijen gesloten derivatentransacties centraal bewaren. Ten slotte legt de EMIR-verordening ook de voorwaarden en procedures vast voor het verlenen van vergunningen aan de CCP's en regelt zij het toezicht op de CCP's. CCP's zijn immers systeemrelevante marktinfrastructuren, waarbij veel risico geconcentreerd is.

Het gebruik van een CCP reduceert het systeemrisico doordat het beheer van het tegenpartijrisico geoptimaliseerd wordt en de transparantie toeneemt, op voorwaarde dat de CCP zelf een robuust risicobeheer voert. De EMIR-verordening bepaalt daarom onder meer dat marges en haircuts doorlopend voldoende conservatief moeten worden vastgesteld en dat de CCP over vooraf gestorte financiële middelen moeten beschikken om het hoofd te kunnen bieden aan het gelijktijdig in gebreke blijven van de twee grootste clearingleden.

4.2 Effectenvereffening: voorstel voor een Europese verordening

De Bank neemt sinds 2012 deel aan de werkzaamheden op Europees niveau in verband met de nieuwe verordening over de CSD's. De belangrijkste doelstelling van deze verordening is de invoering van een geharmoniseerd statuut en een gemeenschappelijk toezichtskader voor CSD's, in overeenstemming met de internationale principes van

(1) Verordening (EU) Nr. 648/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 4 juli 2012 betreffende otc-derivaten, centrale tegenpartijen en transactieregisters.

het Comité voor Betalings- en Verrekeningssystemen (Committee on Payments and Settlement Systems, CPSS) – International Organization of Securities Commissions, (IOSCO) in verband met CSD's.

Door de toekenning van het Europees statuut van CSD door de nationale overheid, zullen deze instellingen vrij in de EU kunnen opereren en onder meer uitgiftediensten kunnen aanbieden, die tot nu toe hoofdzakelijk nationaal waren georganiseerd. Voor de goede werking van de financiële markten en de bescherming van de beleggers zullen er samenwerkingsakkoorden moeten worden gesloten tussen de bevoegde autoriteiten van de landen waarvoor de door een CSD aangeboden diensten van significant belang zijn.

De onderhandelingen over deze nieuwe verordening zijn nog altijd aan de gang en zouden tegen begin 2014 moeten worden afgerond. Vervolgens dient de ESMA, in nauwe samenwerking met de centrale banken, de technische normen op basis van deze verordening uit te werken. De Bank neemt eveneens deel aan de werkgroepen die daartoe werden opgericht.

De vier Belgische CSD's – Euroclear Bank, CIK, Bank of New York Mellon CSD en NBB-SSS – zullen in de loop van de volgende maanden verschillende initiatieven moeten nemen om te voldoen aan alle nieuwe regels van de CSD-verordening. De tenuitvoerlegging van deze verordening in België zal eveneens aanleiding geven tot een aantal wetgevende en regelgevende aanpassingen, die reeds worden voorbereid.

4.3 Herstel van financiëlemarktinfrastructuren

Als lid van het CPSS nam de Bank deel aan internationale werkzaamheden over het herstel en de afwikkeling van financiëlemarktinfrastructuren. Deze werkzaamheden zijn erop gericht om infrastructuur te verplichten noodplannen te ontwikkelen om onverwachte verliezen te kunnen opvangen, zodat ze hun kritische activiteiten kunnen voortzetten zonder financiële steun van de overheid. De marktinfrastructuur dienen onvoorziene financiële verliezen die kunnen opduiken bij faillissement van tegenpartijen of bij oplopende werkingskosten en dalende inkomsten

ex ante toe te wijzen aan hun aandeelhouders, deelnemers en schuldeisers. Verschillende instanties hielden hierover consultaties tijdens het verslagjaar: de Europese Commissie gaf hiervoor de aanzet eind 2012, met een consultatie voor niet-bancaire instellingen, en het CPSS en het FSB volgden respectievelijk in juli en augustus. Naar verwachting zal de regelgeving onder meer gericht zijn op CCP's en op CSD's die krediet verlenen.

4.4 Retailbetalingen en niet-bancaire betalingsdienstaanbieders

Betalingsinstellingen, en sommige instellingen voor elektronisch geld, leveren betalingsdiensten zoals stortingen op betaalrekeningen, geldopnames van betaalrekeningen, transacties op deze betaalrekeningen en uitgifte van betaal kaarten of geldtransfers. De Bank werkte verder aan de implementering van de Europese Payment Services Directive⁽¹⁾ en de Belgische uitvoeringswetgeving ervan. Zo bekrachtigde het koninklijk besluit van 19 september 2013⁽²⁾ het reglement van de Bank op het eigen vermogen van de instellingen voor elektronisch geld. De Bank publiceerde tijdens het verslagjaar ook richtsnoeren die het prudentieel statuut en de periodieke rapportering van de instellingen voor elektronisch geld regelen en over het vrijstellingsbeleid inzake betalings- en elektronische gelddiensten. Intussen werden op Europees vlak ook onderhandelingen gestart over de 'Payment Services Directive 2', die het regelgevingskader voor betalingsinstellingen zal verfijnen en actualiseren.

De Bank neemt deel aan het 'Europees forum inzake de veiligheid van retailbetalingen'. Dat streeft naar de uitwisseling van kennis ter zake tussen de deelnemende prudentiële toezichthouders en overseers. In januari 2013 publiceerde het Forum aanbevelingen⁽³⁾, die de betalingsdienstaanbieders en betaalschema's dienen toe te passen vanaf 1 februari 2015. De bedoeling is de relatief hoge ratio van fraudegevallen terug te dringen en gelijke marktvoorwaarden te creëren voor aanbieders van betalingsdiensten. Het Forum hield ook een publieke consultatie over de toegang tot betaalrekeningen voor niet-bancaire betalingsdienstaanbieders, waarover een eindrapport wordt verwacht tegen begin 2014. Ten slotte lanceerde het in november 2013 een publieke consultatie over aanbevelingen op het vlak van beveiliging van mobiele betalingen.

(1) Richtlijn 2007/64/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 november 2007 betreffende betalingsdiensten in de interne markt tot wijziging van de Richtlijnen 97/7/EG, 2002/65/EG, 2005/60/EG en 2006/48/EG, en tot intrekking van Richtlijn 97/5/EG.

(2) Koninklijk besluit tot goedkeuring van het reglement van de Nationale Bank van België van 18 juni 2013 op het eigen vermogen van de instellingen voor elektronisch geld en de belegging van de geldmiddelen die in ruil voor het uitgegeven elektronisch geld worden ontvangen.

(3) Recommendations for the security of internet payments, ECB, January 2013.

5. Sectoroverschrijdende regelgeving

5.1 Conglomeraten

Financiële conglomeraten zijn groepen die met inachtneming van welbepaalde significantiedrempels, zoals bepaald in de richtlijn financiële conglomeraten⁽¹⁾, activiteiten combineren in de bank- en beleggingssector enerzijds, en de verzekeringssector anderzijds. De activiteiten van de tot deze groepen behorende ondernemingen in een bepaalde financiële sector worden geacht significant te zijn indien hetzij een relatieve drempel, hetzij een absolute drempel wordt overschreden (artikel 3 van de richtlijn financiële conglomeraten). Aan het hoofd van deze groepen staat hetzij een ongereguleerde holding (gemengde financiële holding), hetzij een gereguleerde onderneming, bijvoorbeeld een kredietinstelling of een verzekeringsonderneming.

Het aanvullend groepstoezicht voor financiële conglomeraten is in de nieuwe bankwet het voorwerp van twee inhoudelijke wijzigingen.

Ten eerste was er de omzetting van de FICOD I⁽²⁾, waarbij zowel wijzigingen werden aangebracht in de richtlijn financiële conglomeraten zelf, als in de sectorale prudentiële richtlijnen voor de banksector en de verzekeringssector. FICOD I werd opgevat als een technische, relatief beperkte wijziging, die hoofdzakelijk tot doel had het zogenaamde 'top level supervision' in te voeren.

Ten tweede werd gevolg gegeven aan de op 24 september 2012 gepubliceerde Joint Forum Principles on the Supervision of Financial Conglomerates, een herwerking van de gelijknamige principes uit 1999. Het Joint Forum is een internationaal, sectoroverschrijdend overlegorgaan dat onder het toezicht van zijn drie stichtende comités werkt, namelijk het Bazels Comité voor

Bankentoezicht, de Internationale Vereniging van verzekeringstoezichthouders en de International Organization of Securities Commissions.

Daardoor werd tegemoetgekomen aan de aanbevelingen van het IMF betreffende toezicht op financiële conglomeraten in het kader van het FSAP⁽³⁾.

Naast deze inhoudelijke wijzigingen bestond de wens om het geheel van de uitvoeringsbepalingen op het vlak van groepstoezicht⁽⁴⁾, voor zover ze van toepassing zijn op kredietinstellingen, te integreren in één coherente regelgevende tekst en als zodanig op te nemen in de nieuwe bankwet.

Het is de bedoeling om op termijn, via de omzetting van de Solvabiliteit II-richtlijn, de hierna besproken wijzigingen voor de kredietinstellingen parallel door te voeren voor de verzekeringsondernemingen.

Op Europees vlak was het de voornaamste bedoeling van FICOD I om een ongewenst effect van de oorspronkelijke richtlijn financiële conglomeraten te corrigeren. In die oorspronkelijke tekst werd immers vastgesteld dat het invoeren van het aanvullende conglomeratentoezicht tot gevolg had dat, indien de groep volgens een holdingstructuur

(1) Richtlijn 2002/87/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2002 betreffende het aanvullende toezicht op kredietinstellingen, verzekeringsondernemingen en beleggingsondernemingen in een financieel conglomeraat en tot wijziging van de Richtlijnen 73/239/EEG, 79/267/EEG, 92/49/EEG, 92/96/EEG, 93/6/EEG en 93/22/EEG van de Raad en van de Richtlijnen 98/78/EG en 2000/12/EG van het Europees Parlement en de Raad.

(2) Richtlijn 2011/89/EU van het Europees Parlement en de Raad van 16 november 2011 houdende wijziging van de Richtlijnen 98/78/EG, 2002/87/EG, 2006/48/EG en 2009/138/EG betreffende het aanvullende toezicht op financiële entiteiten in een financieel conglomeraat.

(3) Zie hoofdstuk C, paragraaf 1 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag voor meer details.

(4) Het betreft de bepalingen van het koninklijk besluit van 12 augustus 1994 over het sectoraal geconsolideerd toezicht en van het koninklijk besluit van 21 november 2005 over het aanvullend conglomeratentoezicht.

georganiseerd is, het geconsolideerd bancaire toezicht op die holding wegviel of werd teruggedrongen tot een lagere bancaire consolidatie binnen het financieel conglomeraat. Omwille van dit ongewenste effect maakte de voormalige CBFA, net als andere Europese bevoegde autoriteiten, gebruik van de vrijstellingsmogelijkheid van artikel 3 (3) van de richtlijn financiële conglomeraten⁽¹⁾. Dit artikel houdt in dat financiële conglomeraten die wel de absolute significantiedrempel overschrijden – dit wil zeggen dat het balanstotaal van de kleinste financiële sector van de groep groter is dan € 6 miljard – maar niet de relatieve drempel halen, kunnen worden vrijgesteld van het aanvullend conglomeraatstoezicht. Via dergelijke vrijstellingen kon het geconsolideerd bancaire toezicht toch bewaard blijven op het hoogste niveau van de groep⁽²⁾.

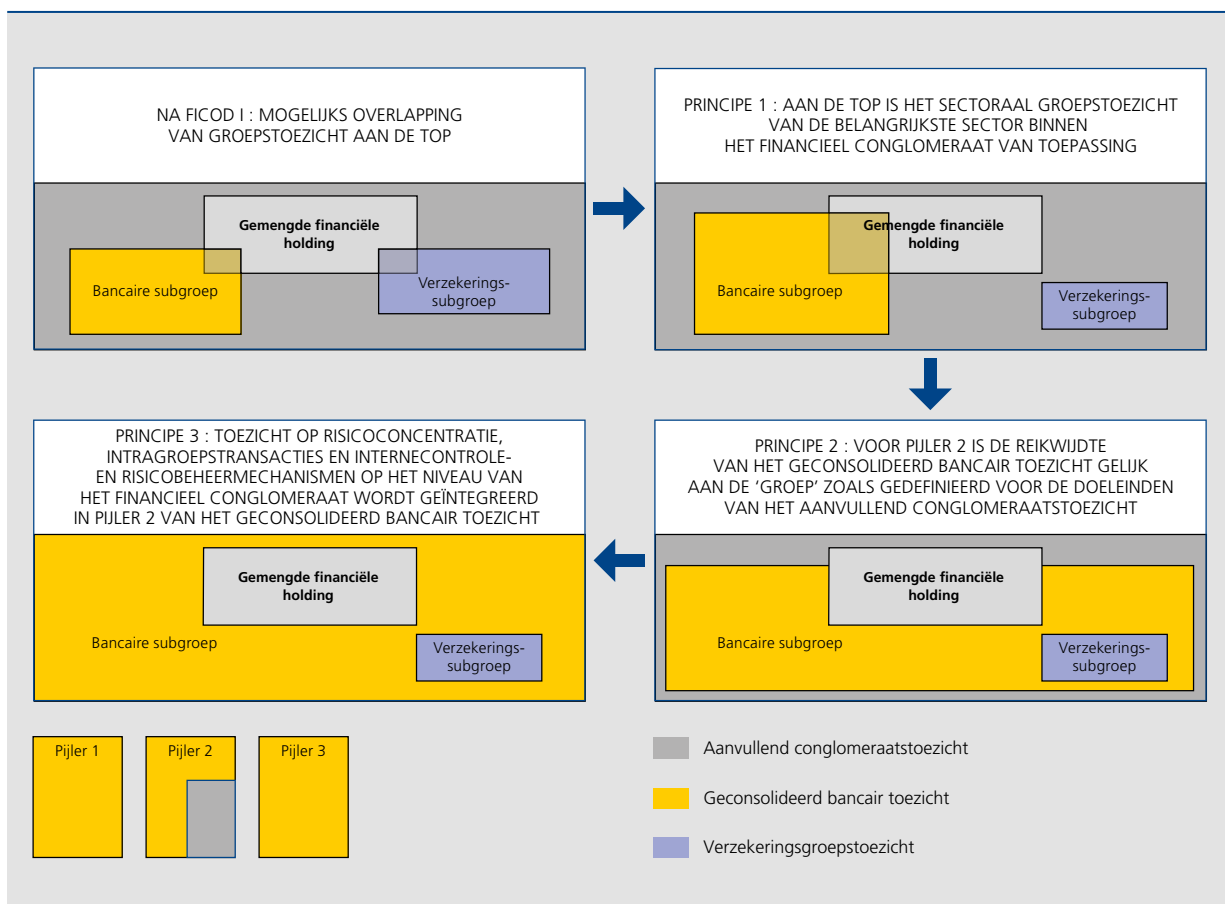
Teneinde het ongewenste effect te corrigeren, werd in FICOD I geopteerd voor het doorvoeren van een hele reeks identieke wijzigingen in de sectorale richtlijnen. In het kader van CRD III en IV werd de term ‘financiële holding’ (i.e. een holding aan het hoofd van een bancaire

groep) aangevuld met de woorden ‘of gemengde financiële holding’ (i.e. een holding aan het hoofd van een financieel conglomeraat). Hierdoor kan het geconsolideerd bancaire toezicht ook worden toegepast op het niveau van een gemengde financiële holding. Met deze techniek bekrachtigt FICOD I de idee van ‘top level supervision’: op het hoogste niveau van de groep, ongeacht zijn structuur, kan zowel het geconsolideerd bancaire toezicht als het aanvullend conglomeraatstoezicht worden toegepast. Daardoor kan het groepstoezicht efficiënter ingrijpen op het centrale beslissingsniveau van een groep, namelijk daar waar meestal de beleidslijnen voor de groep als geheel of voor de bancaire subgroep worden uitgetekend.

Bij de omzetting van FICOD I via de nieuwe bankwet werd de bovenvermelde toevoeging – inlassing van ‘of gemengde financiële holding’ na ‘financiële holding’ – aangebracht.

(1) Destijds omgezet als artikel 2 § 3, eerste lid in fine van het koninklijk besluit van 21 november 2005.
 (2) Zie hierover het Jaarverslag CBFA, verslag DC 2006, pp. 34 tot 35.

GRAFIEK 7 INTEGRATIE VAN HET AANVULLEND CONGLOMERAATSTOEZICHT IN HET GECONSOLIDEERD BANCAIR TOEZICHT

Bron: NBB.

Bijkomend regelt de nieuwe bankwet de verhouding tussen het geconsolideerd bancaire toezicht en het aanvullend conglomeraatstoezicht, een kwestie waarvoor tot nu toe geen duidelijke oplossing wordt aangereikt in de desbetreffende Europese teksten. Met het oog op de integratie van het aanvullend conglomeraatstoezicht in het geconsolideerd bancaire toezicht, hanteert de nieuwe bankwet drie principes.

Ten eerste wordt de mogelijke overlapping, op het niveau van een gemengde financiële holding, tussen het verzekeringsgroepstoezicht en het geconsolideerd bancaire toezicht vermeden door te bepalen dat, wanneer de banksector de belangrijkste sector is binnen het financieel conglomeraat, in ieder geval enkel het geconsolideerd bancaire toezicht van toepassing zal zijn op het niveau van de gemengde financiële holding. Dit belet niet dat het verzekeringsgroepstoezicht niet van toepassing kan zijn op een lagere subgroep van verzekeringsondernemingen binnen het financieel conglomeraat.

Ten tweede, wanneer een kredietinstelling deel uitmaakt van een financieel conglomeraat, kan voor de verplichtingen en bevoegdheden met betrekking tot het risicogebaseerd toezicht⁽¹⁾, de volledige 'groep' – zoals deze term gedefinieerd is in uitvoering van de richtlijn financiële conglomeraten – in aanmerking worden genomen als relevante reikwijdte voor het geconsolideerd bancaire toezicht. Dit impliceert dat de normale reikwijdte van dit geconsolideerd toezicht, zoals vastgelegd in artikel 19 van Verordening 575/2013⁽²⁾, die beperkt is tot dochterondernemingen die kredietinstellingen, beleggingsondernemingen en financiële instellingen zijn, wordt uitgebreid tot alle mogelijke dochterondernemingen en deelnemingen, en dus ook tot die in de verzekeringssector.

Tot slot wordt, voortbouwend op het tweede principe, bepaald dat de groepsrisico's die voortvloeien uit intragroepsverrichtingen en risicoconcentratie binnen het financieel conglomeraat, afzonderlijk en op afdoende wijze behandeld moeten worden binnen pijler 2 van het geconsolideerd bancaire toezicht en dat de eventuele stresstests op het niveau van het financieel conglomeraat⁽³⁾ in deze pijler kunnen worden geïntegreerd.

Deze verschillende principes laten toe dat, voor financiële conglomeraten waarin de banksector dominant is, het aanvullend conglomeraatstoezicht zo veel mogelijk wordt afgestemd op het geconsolideerd bancaire toezicht, waardoor deze groepen slechts onderworpen zijn aan één toezichtsregime – waarin weliswaar extra conglomeraatcontroles opgenomen zijn – in plaats van aan twee van elkaar losstaande toezichtsregimes. Daardoor wordt ook tegevoetgekomen aan de aanbevelingen van het IMF inzake

conglomeraatstoezicht, in die zin dat het basistoezicht dat de Bank diende te ontwikkelen voor kredietinstellingen – zowel voor solo als voor geconsolideerd toezicht – ook meteen wordt doorgetrokken naar de financiële conglomeraten. Het basistoezicht voor deze groepen bestaat uit een set van minimale toezichtsacties die over een bepaalde cyclus worden ondernomen, op basis van een duidelijk wettelijk verankerd kader, en dat specifiek gericht is op het toezicht op de typische conglomerateerisico's (intragroepstransacties, risicoconcentratie, complexiteit, belangenconflicten), en waarin financiële conglomeraten met een soortgelijk risicoprofiel ook aan een soortgelijke toezichtsintensiteit worden onderworpen.

Naast de kapitaaltest voor financiële conglomeraten⁽⁴⁾, die gericht is op het louter detecteren van het meermaals gebruiken van hetzelfde kapitaal (double gearing) tussen de bank- en beleggingssector, enerzijds, en de verzekeringssector, anderzijds, is het nu ook duidelijk dat binnen pijler 2 van het geconsolideerd bancaire toezicht een kapitaal aanpassing mogelijk is waarbij conglomerateerisico's worden afgewogen tegenover de diversificatievoordelen die kunnen voortvloeien uit het combineren van bank- en verzekeringsactiviteiten.

Hoewel het uiteindelijk om een Belgische specificiteit gaat, vindt deze integratie tussen geconsolideerd bancaire toezicht en aanvullend conglomeraatstoezicht steun in verschillende bepalingen van de richtlijn financiële conglomeraten. In artikel 9, lid 6 wordt bijvoorbeeld bepaald dat de toezichthouders het aanvullende toezicht op de internecontrolemechanismen en de risicobeheerprocedures op het niveau van het financieel conglomeraat kunnen afstemmen op de sectorale bepalingen over het Supervisory Review and Evaluation Process (SREP).

De integratie kan slechts plaatshebben met akkoord van alle relevante bevoegde autoriteiten die betrokken zijn bij het financieel conglomeraat. Dit is vooral van belang voor de bevoegdheid van de ECB op het vlak van aanvullend conglomeraatstoezicht; bij het afsluiten van dit Verslag lag nog niet vast hoe de ECB dit wenst in te vullen. Er zijn

(1) Met 'verplichtingen en bevoegdheden omtrent risicogebaseerd toezicht' – dit is de zogenaamde pijler 2 van het prudentieel toezicht – worden bedoeld: de verplichtingen inzake Internal Capital Adequacy Assessment Process (ICAAP) en inzake de regelingen, processen en mechanismen van kredietinstellingen (governance) en de procedure van prudentiële toetsing en evaluatie (Supervisory Review and Evaluation Process, SREP) en de daarbij horende toezichtsmaatregelen.

(2) Verordening (EU) Nr. 575/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 26 juli 2013 betreffende prudentiële vereisten voor kredietinstellingen en beleggingsondernemingen en tot wijziging van Verordening (EU) nr. 648/2012.

(3) Omzetting van het sinds FICOD I ingevoegde art. 9bis van de richtlijn financiële conglomeraten.

(4) Op basis van de berekeningswijzen waarnaar verwezen wordt in artikel 6 van de richtlijn financiële conglomeraten. Zie ook de Joint Committee FINAL draft Regulatory Technical Standards on the consistent application of the calculation methods under Article 6 (2) of the Financial Conglomerates Directive under Regulation (EU) Nr 575/2013 (Capital Requirements Regulation – CRR) and Directive 2013/36/EU, gepubliceerd op 26 juli 2013.

evenwel indicaties dat ook zij aanvullende conglomeraats-controles wenst te verrichten binnen het geconsolideerd bancaire toezicht.

5.2 Governance

Fit and proper

Op 17 juni 2013 heeft de Bank een circulaire gepubliceerd⁽¹⁾ waarmee ze bijzondere aandacht wil schenken aan het zogenaamde fit and proper-karakter van personen die op het hoogste niveau van financiële instellingen verantwoordelijkheid dragen.

De nieuwe circulaire, die tot stand kwam na een publieke consultatie, richt zich tot alle financiële instellingen onder toezicht van de Bank. Door aan de verschillende instellingen dezelfde richtlijnen te geven inzake geschiktheidsbeoordelingen, kan de Bank de financiële sector op dit vlak consistent blijven behandelen. De crosssectorale fit and proper-aanpak heeft ook te maken met de aanwezigheid van grote bank- en verzekeringsgroepen op de Belgische markt.

Het personeel toepassingsgebied van de circulaire strekt zich uit tot de personen die de volgende functies uitoefenen of wensen uit te oefenen bij financiële instellingen:

- lid van het directiecomité (al dan niet bestuurder);
- bestuurder;
- verantwoordelijke voor een onafhankelijke controlefunctie;
- effectief leider bij instellingen zonder directiecomité of bepaalde bijkantoren.

In de circulaire worden de verantwoordelijkheden inzake geschiktheidsbeoordelingen afgebakend. Daarbij worden de respectievelijke rollen bepaald van de financiële instelling, de betrokken personen en de toezichthouder. Het uitgangspunt is dat het tot de primaire verantwoordelijkheid van de financiële instelling zelf behoort om deskundige en professioneel betrouwbare personen te selecteren en blijvend tewerk te stellen.

De circulaire verschaft nadere richtlijnen aangaande de invulling van de beoordelingsstandaarden 'deskundigheid' en 'professionele betrouwbaarheid'. In dit verband wordt benadrukt dat een fit and proper screening steeds een grondig beoordelingsproces impliceert, waarbij aan de hand van verschillende relevante elementen een zo volledig mogelijk beeld van de geschiktheid van een persoon voor een welbepaalde functie dient te worden geconstrueerd. Aan de hand van een aantal wegingsfactoren, zoals bijvoorbeeld de ernst van de feiten en de ouderdom van de gegevens, kan de

relevantie en de materialiteit van de beschikbare informatie worden beoordeeld.

Het onderdeel 'deskundigheid' ('fit') bestaat uit drie complementaire componenten: passende kennis en ervaring, vaardigheden en professioneel gedrag. Bij de beoordeling van de eerste twee componenten worden de karakteristieken van de betrokken instelling en de (beoogde) functie in acht genomen. Wanneer het gaat om een functie in een meerhoofdig orgaan, wordt rekening gehouden met de samenstelling en de werking van het volledige bestuursorgaan.

Het onderdeel professionele betrouwbaarheid ('proper') gaat verder dan het beroepsverbod, dat automatisch wordt toegepast en geen beoordelingsmarge aan de Bank laat. De Bank schenkt met name aandacht aan alle mogelijke antecedenten die iemands professionele eerbaarheid en integriteit kunnen aantasten. In welbepaalde situaties wenst de Bank haar beoordelingsbevoegdheid evenwel dermate strikt in te vullen dat sprake is van 'quasi-automatische' beoordelingen. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer de betrokkene veroordeeld werd voor een misdrijf dat voorkomt op de lijst van misdrijven waarvoor een beroepsverbod geldt, ook als nog beroepsmogelijkheden openstaan.

Geschiktheidsbeoordelingen vinden in principe plaats vóór het opnemen van een functie en bij een functiewijziging. Het permanent karakter van de vereisten inzake fit and proper impliceert evenwel dat ook tijdens de uitoefening van een functie een nieuwe beoordeling nodig kan zijn. In de circulaire wordt ingegaan op de concrete uitvoering van de beoordelingen door enerzijds de financiële instelling en anderzijds de toezichthouder, en dit zowel vóór als tijdens het opnemen van een functie.

Wat de beoordelingen door de Bank betreft, wordt vermeld dat zij over een ruim scala aan informatiebronnen beschikt en bij haar screenings meer systematisch gebruik zal maken van de interviewtechniek. Het bewust achterhouden of verkeerd overmaken van informatie zal de beoordeling op een negatieve wijze beïnvloeden en tot een onmiddellijke niet-goedkeuring leiden.

Het nieuwe fit and proper-beleid zal wettelijk verankerd worden in het kader van de omzetting van CRD IV en Solvency II in nationaal recht.

In het kader van het GTM zal de Raad van Bestuur van de ECB de eindbeslissing nemen in geval van een negatieve fit and proper-beoordeling voor een significante bank.

(1) De standaarden 'deskundigheid' en 'professionele betrouwbaarheid' voor leden van het directiecomité, bestuurders, verantwoordelijken voor onafhankelijke controlefuncties en effectieve leiders van financiële instellingen (circulaire NBB_2013_02 d.d. 17 juni 2013).

De betrokken persoon zal de mogelijkheid krijgen vooraf gehoord te worden.

Verplichting tot instelling van een directiecomité

De steeds complexere bedrijfsvoering van kredietinstellingen en verzekeringsondernemingen, alsook de vereisten als gevolg van een strikter prudentieel toezicht, hebben tal van ondernemingen er reeds lang geleden toe aangezet hun interne organisatie te optimaliseren door een directiecomité op te richten. Het beleid van de prudentiële toezichthouder ter zake dateert niet van vandaag en is onder meer tot uiting gekomen in een circulaire inzake deugdelijk bestuur⁽¹⁾. Bij gebrek aan een wettelijke verplichting is de benadering tot nu toe evenwel beperkt gebleven tot de aanbeveling om een dergelijk comité op te richten.

Terwijl de oprichting van een directiecomité voor de kredietinstellingen verplicht zal worden gesteld door de nieuwe bankwet, zal deze verplichting voor de verzekeringsinstellingen in de huidige controlewet verzekeringen worden opgenomen via de nieuwe bankwet. Aldus wordt er een parallellisme verzekerd tussen de twee categorieën van financiële ondernemingen.

De verplichte instelling van een directiecomité biedt talrijke voordelen vanuit prudentieel oogpunt. In tegenstelling tot de uitoefening van de effectieve leiding, wordt de werking van het directiecomité geregeld door het Wetboek van Vennootschappen, wat een grote rechtszekerheid waarborgt, onder meer op het vlak van het collegiale aspect van het comité, de relaties van het comité met de raad van bestuur, de scheiding tussen directie- en toezichtsfuncties, alsook de delegaties van bevoegdheden die frequent zijn in de financiële instellingen. Bovendien dient het directiecomité, in het geval van de financiële sector, te zijn samengesteld uit bestuurders, wat gelijkheid tussen de leden impliceert, alsook een gelijke toegang tot informatie en wederzijdse controle bij het nemen van beslissingen. Dit belet evenwel niet dat de taken tussen de leden van het directiecomité worden verdeeld.

Het voornaamste nadeel van deze verplichte instelling van een directiecomité is dat ze vooral voor kleine structuren extra kosten dreigt mee te brengen en misschien zelfs moeilijk na te leven zal zijn, bij gebrek aan geschikte kandidaten. Als de aard, omvang en moeilijkheidsgraad van de activiteiten het rechtvaardigen, zal de Bank de kredietinstellingen of de verzekeringsondernemingen dan ook kunnen vrijstellen van de verplichting om het directiecomité uitsluitend samen te stellen uit bestuurders, of om een directiecomité op te richten.

5.3 Volksleningen

Kredietinstellingen

Het wetsontwerp 'thematische volksleningen' beoogt het langetermijnsparen aan te moedigen om zo de kredietverlening voor de financiering van sociaaleconomische of maatschappelijk verantwoorde projecten te vergemakkelijken. Om dergelijke projecten te financieren, zullen de kredietinstellingen gelden kunnen aantrekken in de vorm van kasbons of termijndeposito's waarvan de inkomsten een specifiek fiscaal gunstregime genieten. Deze kasbons of termijndeposito's moeten een looptijd van minstens 5 jaar hebben. De minimale inleg mag niet meer dan € 200 bedragen.

De kredietinstellingen kunnen de aangetrokken gelden enkel aanwenden voor de rechtstreekse of onrechtstreekse (via interbancaire leningen) financiering van projecten uit de overheidssector of de private sector die voldoen aan de voorwaarden die door deze wet en haar uitvoeringsbesluiten worden bepaald.

De wet voorziet in een termijn van een jaar voor de daadwerkelijke toewijzing van de via de thematische volksleningen aangetrokken gelden aan de financiering van in aanmerking komende projecten. Voorts mag een buffer naar rata van 10% van de aangetrokken middelen worden belegd in als liquide en veilig omschreven activa, teneinde de kredietinstellingen in staat te stellen de toetreding en uittreding van spaarders te beheren.

De Bank wordt belast met de controle op de naleving van de bepalingen inzake toewijzing van de aangetrokken gelden door de kredietinstellingen. Met het oog op die controle dienen de kredietinstellingen te voldoen aan de verplichtingen op het vlak van rapportering, waarvan de inhoud en de frequentie bij reglement zullen worden vastgesteld. Deze rapportering vormt een aanvulling op de boekhoudkundige gegevens over de aangetrokken middelen en hun bestemming, die krachtens het ontwerp van koninklijk besluit in een afzonderlijke rubriek moeten worden geboekt.

Verzekeringsondernemingen

Het toepassingsgebied van de wet over de thematische volksleningen werd bij amendementen uitgebreid tot bepaalde verzekeringsproducten. De doelstelling bestaat erin door het aanbieden van levensverzekeringsovereenkomsten financieringsmiddelen aan te trekken die kunnen worden aangewend voor de financiering van

(1) Circulaire PPB-2007-6-CPB-CPA.

projecten met een sociaaleconomisch of maatschappelijk oogmerk. De bedoelde verzekeringsovereenkomsten zijn overeenkomsten die vallen onder tak 21 (levensverzekering met een gewaarborgde rente), tegen koopsom, met een minimale looptijd van tien jaar en waarin een overlijdensdekking is opgenomen die minstens gelijk is aan de inventariswaarde, waardoor ze verwant zijn aan verzekeringsbonds. Tevens is bepaald dat het afkooprecht beperkt is tot 5 % van de theoretische afkoopwaarde. Bovendien moeten de overeenkomsten in aanmerking komen voor vergoeding door het Bijzonder Beschermingsfonds voor deposito's en levensverzekeringen en kapitaal van erkende coöperatieve vennootschappen. De verzekeringsonderneming mag geen minimale premie van meer dan € 200 opleggen. Tot slot moeten de ondernemingen voor de beoogde overeenkomsten voorzien in de vorming van een afgezonderd fonds als bedoeld in artikel 57 van het besluit leven.

Net als voor de kredietinstellingen, heeft de Bank tot taak na te gaan of de aanwending van de gelden die door middel van deze overeenkomsten worden aangetrokken, voldoet aan de wettelijke voorschriften.

C. Prudentieel toezicht

1. Ontwikkeling van een meer intensief en inclusief toezicht

In de loop van 2012 en 2013 voerde het IMF een volledige en grondige analyse uit van de Belgische financiële sector in het kader van het FSAP. Daarnaast, en rekening houdend met de aanbevelingen voortvloeiend uit het FSAP, formuleerde de Bank haar analyseprioriteiten op micro- en macroprudentieel vlak in haar masterplan 2012-2015 en in haar Risk Reviews van 2013 en 2014. Bij het bepalen van deze prioriteiten wordt rekening gehouden met de potentiële risico's in de financiële sector, die zich zouden kunnen voordoen in de huidige nationale en internationale macro-economische omgeving. In de actieplannen van de verschillende prudentiële diensten dient rekening gehouden te worden met de als prioritair aangestipte risico's.

De voor de banken, verzekeringsondernemingen en financiële marktinfrastructuren tijdens het verslagjaar in het kader van de FSAP-aanbevelingen en Annual Risk Review 2013 verder uitgewerkte toezichtstructuur, wordt besproken in, respectievelijk, de paragrafen 2, 3 en 4 van dit hoofdstuk.

1.1 Financial Sector Assessment Programme

De evaluatie van de financiële sector door het IMF strekt ertoe de belangrijkste kwetsbare plekken op te sporen die financiële crises kunnen teweegbrengen. Deze evaluatie bestaat uit twee grote pijlers. De eerste betreft de analyse van de weerbaarheid van het financiële stelsel in zijn geheel, onder meer aan de hand van stresstests en de detectie van de voornaamste risico's waaraan het stelsel is blootgesteld. De tweede pijler beoordeelt de kwaliteit van de regelgeving en van het toezicht op de banken, de verzekeringsondernemingen en de financiële markten.

De conclusies van de evaluatie van de Belgische financiële sector, die in mei van het verslagjaar gepubliceerd werden, leggen de nadruk op de belangrijkste vorderingen die gemaakt werden bij het saneren van de financiële sector en bij het doeltreffender maken van het kader voor prudentieel toezicht op basis van de lessen die uit de financiële crisis zijn getrokken. De evaluatie van het IMF was over het algemeen positief; er werd benadrukt dat de regelgeving van de banken en de verzekeringsondernemingen voldoet aan de internationale goede praktijken. De tegemoetkoming aan de aanbevelingen geformuleerd door het IMF zal verder dienen getoetst te worden in het nieuwe toezichtskader van het GTM.

Terwijl de invoering van het Twin Peaks-model op 1 april 2011 tot meer synergie tussen het macro- en microprudentieel beleid heeft geleid, hebben de door de Bank aangenomen toezichtsmethode en de implementatie van een toezichtscyclus bijgedragen tot de verbetering van de analyses en tot de bevordering van een financieel toezicht dat op de voornaamste risicofactoren is gericht. Het IMF heeft echter benadrukt dat de hervormingen moeten worden voortgezet, opdat de nieuwe toezichtsarchitectuur optimaal zou functioneren. Het heeft aangeraden de samenwerking tussen de FSMA en de Bank te versterken en een macroprudentiële autoriteit op te richten. Bovendien heeft het IMF aanbevolen om, naast de verbeteringen die in het regelgevingskader voor het crisisbeheer moeten worden aangebracht, in België een afwikkelingsautoriteit in te stellen.

Wat het toezichtsproces betreft, heeft het IMF benadrukt dat het van belang is dat het toezicht op de afzonderlijke instellingen wordt afgestemd op de risicoprofielen en de complexiteit van de organisatiestructuren, vooral in het geval van kleinere instellingen. Voorts was het IMF van

oordeel dat de toezichthouder regelmatig moet vergaderen met de leiding van de financiële instellingen, om de voornaamste risico's die de instellingen lopen en de maatregelen en acties die vereist zijn om die risico's te beperken, uitvoerig te bespreken. Ook in de verzekeringssector zou in het prudentieel toezichtskader meer rekening moeten worden gehouden met dit risicoanalyseaspect, zodat de sector beter voorbereid is op de implementatie van Solvabiliteit II.

De voornaamste bevindingen en aanbevelingen van het IMF rond conglomeraattoezicht in België waren dat de prudentiële praktijk van de afgelopen jaren gericht was op voorzichtigheid en op het maximaal benutten van bevoegdheden die aan de toezichthouder zijn toegekend, ook als dat betekent dat niet een specifiek conglomerataatsregime wordt toegepast, maar wel integendeel, een sectoraal geconsolideerd toezicht. Als keerzijde daarvan stelde het IMF dat een duidelijk kader, van toepassing op elke groep die gekwalificeerd wordt als een financieel conglomeraat, momenteel ontbreekt. De belangrijkste aanbeveling van het IMF was dan ook om voor financiële conglomeraten een basistoezicht te ontwikkelen.

Hoewel de financiële positie van de banken en de verzekeringsondernemingen de afgelopen jaren geleidelijk verbeterd is, zijn uit de stresstests bepaalde kwetsbaarheden naar voren gekomen, met name de lage rentabiliteit van de sector en de nauwe banden tussen de financiële sector en de overheid. Volgens het IMF zouden in het kader van het toezicht op de financiële instellingen meer systematisch stresstests moeten worden uitgevoerd, zowel op micro- als op macroprudentieel niveau.

Zoals in verschillende paragrafen van dit Verslag wordt uiteengezet, werd met de meeste aanbevelingen die het IMF in het kader van het FSAP geformuleerd heeft, rekening gehouden of zal er rekening mee worden gehouden in de verschillende wetgevende voorstellen waar momenteel de laatste hand aan wordt gelegd en in de toezichtstechnieken en -processen die de Bank toepast. Ter illustratie wordt in kader 3 nader ingegaan op de voorbereidende werkzaamheden van de Bank omtrent de Financial Action Task Force (FATF) ter bestrijding van het witwassen van geld.

Kader 3 – Bestrijding van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en proliferatie: voorbereiding van de 4de wederzijdse evaluatie van België door de FATF

In februari 2012 keurde de intergouvernementele organisatie Financial Action Task Force (FATF) de nieuwe 'Internationale normen ter bestrijding van het witwassen van geld (WW) en de financiering van terrorisme en proliferatie (FT)' goed, die haar veertig nieuwe 'Aanbevelingen' vormen. Daarna zette de FATF zijn werkzaamheden voort, om de nieuwe methodologie voor de beoordeling van de technische overeenstemming met de FATF-aanbevelingen en van de doeltreffendheid van de WW/FT-systemen vast te leggen. Als lid van de Belgische delegatie heeft de Bank hier actief aan meegewerkt. Deze nieuwe methodologie, die in februari 2013 werd aangenomen, zal als basis dienen voor de vierde ronde van wederzijdse evaluaties van de landen die lid zijn van de organisatie. In het verlengde van de beoordeling van het Belgische financiële stelsel door het IMF, die in 2012 en 2013 werd verricht in het kader van het FSAP, zal België een van de vier eerste landen zijn waarvoor de nieuwe methodologie wordt toegepast bij de wederzijdse evaluatie door de FATF.

Nieuwe methodologie van de FATF

De nieuwe methodologie houdt rekening met de ervaring die tijdens de derde ronde van wederzijdse evaluaties werd opgedaan. Na afloop van deze ronde hebben de leden-landen namelijk geoordeeld dat het weliswaar noodzakelijk was dat in een eerste fase werd nagegaan of de beoordeelde landen hun wetten, regelgevende teksten en mechanismen voor de bestrijding van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme hadden aangepast om tegemoet te komen aan de 40 Aanbevelingen van de FATF, maar dat de vierde ronde van evaluaties te baat zou moeten worden genomen om na te gaan of de bestrijdingsmechanismen die de leden-landen ontwikkeld hebben, doeltreffend zijn, daarbij tegelijkertijd rekening houdend met de noodzaak

voor deze landen om te waken over de overeenstemming van hun bepalingen met de nieuwe internationale normen, die de onmisbare grondslag blijven vormen van de doeltreffendheid van deze systemen.

De nieuwe methodologie van de FATF houdt aldus in dat de vierde ronde van evaluaties via een tweeledig proces verloopt. In de eerste plaats worden de nationale systemen beoordeeld op hun technische overeenstemming met de normen, maar daarnaast wordt ook beoordeeld in welke mate ze doeltreffend zijn voor de bestrijding van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en proliferatie. Zo zullen de beoordeelde landen moeten aantonen dat hun wettelijke en reglementaire bepalingen en de andere maatregelen die zij toepassen, voldoen aan de bijna 250 criteria voor de beoordeling van de technische conformiteit, die betrekking hebben op alle onderdelen van de FATF-aanbevelingen. Bovendien zullen zij moeten aantonen in welke mate hun systemen geschikt zijn om de doelstellingen van een doeltreffend systeem te bereiken. Deze doelstellingen worden in de methodologie geïdentificeerd en in detail omschreven in de vorm van elf onmiddellijke resultaten.

Net zoals in het verleden zullen de nieuwe beoordelingen in drie grote fasen verlopen. In eerste instantie dient het beoordeelde land aan het beoordelingsteam gedetailleerde informatie te verschaffen, zowel over de technische conformiteit van zijn systemen met de Aanbevelingen van de FATF, als over de doeltreffendheid. Die basisinformatie wordt aangevuld met een bezoek ter plaatse door het evaluatieteam, dat twee weken duurt en dat de evaluatoren een nog beter inzicht moet verschaffen in de bestaande mechanismen. Tot slot wordt het Verslag van de Wederzijdse Evaluatie besproken en goedgekeurd door de FATF. In dit verband dient evenwel te worden opgemerkt dat de nadruk bij het bezoek ter plaatse zal liggen op de beoordeling van de doeltreffendheid van de mechanismen waarover het beoordeelde land beschikt. De evaluatie zal overigens hoofdzakelijk gericht zijn op de kwetsbaarheden van het beoordeelde land en zal rekening houden met alle specifieke kenmerken van het land. De evaluatie moet het beoordeelde land namelijk het hoofd helpen bieden aan deze kwetsbaarheden, zodat de strijd tegen het witwassen van geld, de financiering van terrorisme en proliferatie doeltreffender kan worden gevoerd.

Vorbereiding in België

In de laatste weken van 2013 en de eerste weken van 2014 hebben de verschillende betrokken Belgische autoriteiten, waaronder de Bank, aldus meegewerkt aan de opstelling van het gedetailleerd informatiedossier over de bestaande mechanismen in België, dat moet aantonen dat deze mechanismen voldoen aan de normen en doeltreffend zijn.

In dit verband dient opgemerkt te worden dat de Belgische wetgeving en reglementering, in afwachting van de vierde richtlijn over de voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme, waarover nog onderhandeld wordt, nog niet zijn aangepast aan de nieuwe FATF-normen.

Aangezien de nieuwe normen sterker de nadruk leggen op de risicogeoriënteerde benadering voor het toezicht, kan de Bank echter met name gebruik maken van de 'periodieke vragenlijst' met betrekking tot WW/FT, die de financiële instellingen die onder haar bevoegdheid vallen, jaarlijks dienen in te vullen. Aldus zal haar risicogeoriënteerde benadering bij de uitoefening van het toezicht gebaseerd zijn op de inzameling van systematische en gestandaardiseerde gegevens, wat de vergelijking tussen de financiële instellingen onderling alsook in de tijd vergemakkelijkt. Om de financiële instellingen de gelegenheid te geven om hun antwoorden op de vragenlijst, die begin 2014 worden verwacht, voor te bereiden, werd deze vragenlijst hen reeds in september 2013⁽¹⁾ toegestuurd via circulaire. De vragenlijst werd kort daarna ook aan hen voorgesteld tijdens een door de Bank georganiseerde informatievergadering.

(1) Cf. Circulaire NBB_2013_10 van 25 september 2013 over de Periodieke vragenlijst met betrekking tot de bestrijding van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en de bijlagen bij die circulaire.

Met name op grond van het informatiedossier dat de Belgische autoriteiten hebben opgesteld, zal het evaluatieteam van de FATF in het voorjaar van 2014 de prioriteiten vastleggen waaraan bijzondere aandacht zal worden besteed bij het verdere verloop van het proces van wederzijdse evaluatie, en met name tijdens het bezoek ter plaatse.

Bij het bezoek ter plaatse, dat gepland is van 30 juni tot 11 juli 2014, zal het evaluatieteam vervolgens overgaan tot een grondig onderzoek van de mechanismen inzake WW en FT die in België ten uitvoer worden gelegd, rekening houdend met de voorafgaandelijke beslissing over de prioriteit van de diverse thema's met betrekking tot WW/FT.

Het ontwerp van evaluatieverslag zal door de FATF worden besproken en goedgekeurd in februari 2015. Dit verslag van wederzijdse evaluatie zal ook het laatste onderdeel vormen van het verslag dat door het IMF wordt opgesteld over België in het kader van het FSAP.

1.2 Annual Risk Review 2013

Om haar prudentiële analyses en beleidslijnen af te bakenen, legt de Bank elk jaar haar prioriteiten vast voor de drie grote financiële sectoren, namelijk de banken, de verzekeringsondernemingen en de marktinfrastructuren, rekening houdend met hun respectieve kenmerken. De geïdentificeerde prioriteiten worden zowel transversaal onderzocht, voor het geheel van elk van deze sectoren, als verticaal, op het niveau van de individuele dossiers die door de operationele diensten worden behandeld, en slaan zowel op de grote financiële risico's als op de toezichtsprocessen. Al deze aspecten, hierna opgesomd en geïllustreerd in grafiek 8, worden uitvoeriger toegelicht in de volgende paragrafen. In Kader 4 wordt dieper ingegaan op het project Nieuwe Organisatie voor Valoriseren van Audit (NOVA), een hervorming die reeds voor het vastleggen van de annual risk review 2013 was opgestart, maar die ook kadert in een verbetering van de toezichtsprocessen.

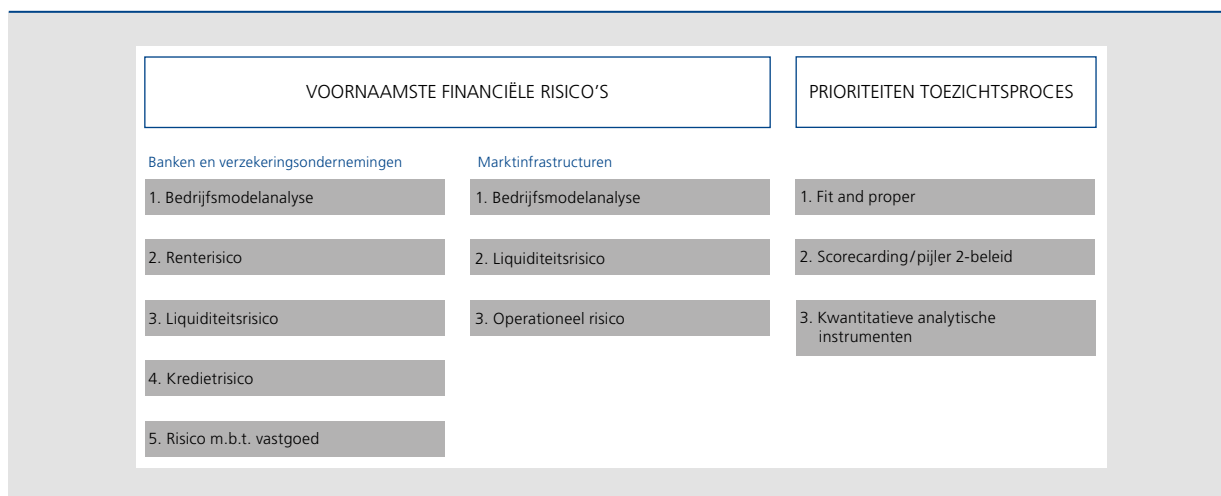
Wat de financiële risico's betreft, werd tijdens het verslagjaar bijzondere aandacht besteed aan de bedrijfsmodellen van de afzonderlijke instellingen aangezien laatstgenoemde aan strengere vereisten zijn onderworpen als gevolg van belangrijke wijzigingen in de regelgeving na de financiële crisis. Het bedrijfsmodellenrisico betreft de drie sectoren, maar de werkzaamheden hadden in eerste instantie vooral betrekking op de banksector, waar de determinanten van de voornaamste bronnen van inkomsten en kosten geïdentificeerd werden. Nauw verweven met de bedrijfsmodellen is het renterisico omwille van het belang van de intermediaire-activiteit. Laatstgenoemde wordt evenwel anders ingevuld door de banken dan door de verzekeringsondernemingen. Als prioritair werden tevens beschouwd het liquiditeitsrisico, waaraan de drie sectoren zijn blootgesteld door

de volatiliteit op de financiële markten, het kredietrisico, tegen de achtergrond van de vertraagde economische groei in België en de omliggende landen van het eurogebied en de risico's op de vastgoedmarkt in België. Meer specifiek voor de marktinfrastructuren, ten slotte, zijn de operationele risico's verbonden aan de cyberveiligheid.

Wat betreft de toezichtsprocessen, hadden de werkzaamheden betrekking op drie prioritaire thema's. Vooreerst werd met de publicatie van een nieuwe circulaire betreffende deskundigheid en professionele betrouwbaarheid een belangrijke stap voorwaarts gezet in het in 2012 opgestarte fit and proper-project. De uniforme toepassing van de beoordelingscriteria opgenomen in de circulaire en de verruiming van de ervaring met fit and proper-interviews blijven in 2014 hoog op de agenda staan voor alle prudentiële departementen.

Binnen het tweede thema kan 'scorecarding' voor de kredietinstellingen als afgewerkt worden beschouwd. De Bank hervormde dit risicoanalyse-instrument met het oog op een grotere structurele coherentie in het toezicht op de verschillende kredietinstellingen onder haar bevoegdheid. In dit verband heeft zij gewerkt aan twee projecten: clusteranalyse en proportionaliteit. Het eerste project was bedoeld om de zogenaamde 'peer group clustering' te verbeteren op een meer verfijnde en risicogeoriënteerde basis. Het proportionaliteitsproject diende om het profiel van instellingen in de scorecardingtoepassing te kunnen aanpassen op basis van hun impact/risicoclassificatie en is bijgevolg gekoppeld aan het clusteringproject. De werkzaamheden met betrekking tot pijler 2 zijn uitgesteld voor de kredietinstellingen: het verdere verloop zal worden bepaald door de GTM-ontwikkelingen op het gebied van de SREP.

(1) Zie hoofdstuk B, paragraaf 5.2 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag.

Bron : NBB.

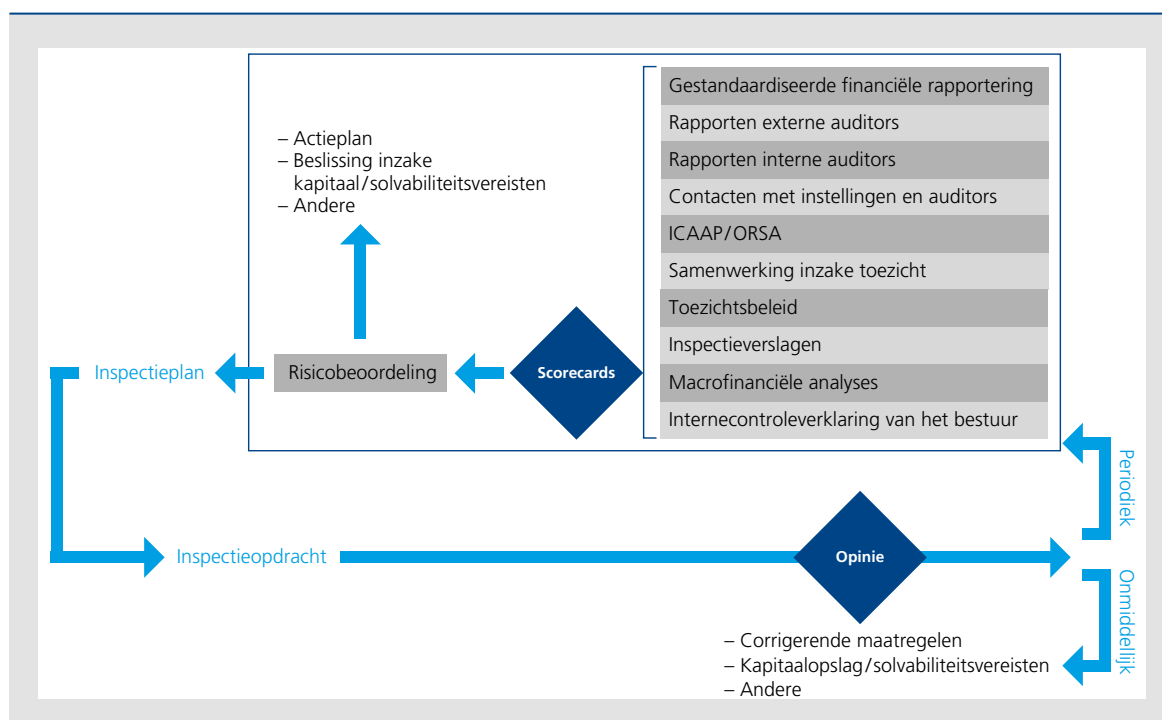
De herziening van de kwantitatieve analytische instrumenten (Quantitative Analytical Tools, QAT's), tot slot, is een project dat betrekking heeft op het toezichtsproces voor zowel de banken als de verzekeringsondernemingen. In 2013 spitsten de werkzaamheden zich toe op het bankgedeelte (het zogenaamde B-QAT-project). Het bestaande Bank Performance Report (BPR) diende te worden herzien als gevolg van de CRD IV-veranderingen in de financiële en prudentiële rapportering, die in januari 2014 van kracht werden. In het project wordt gewerkt aan zowel de inhoud – wat zijn de meest relevante kerngegevens ter ondersteuning van het toezicht – als de vorm waarin gegevens optimaal kunnen worden verwerkt en voorgesteld, zoals bijvoorbeeld de manier waarop een betere integratie tussen micro- en macrogegevens kan worden bewerkstelligd. B-QAT is op drie niveaus georganiseerd : (1) de Key Risk Indicators (KRI's), zijn een gestandaardiseerd geheel van ratio's en kerncijfers die functioneren als vroege waarschuwingen voor de teams die belast zijn met het prudentieel toezicht, (2) het Risicodashboard geeft een uitgebreider en gedetailleerder beeld van de kredietinstelling en vormt een soort van financiële identiteitskaart, waarin verschillende thema's op een heldere manier worden gebundeld, om een coherent, gestructureerd beeld van de kredietinstelling te geven, en (3) de gedetailleerde analytische sjablonen

verschaffen meer gedetailleerde informatie per thema en vergemakkelijken een grondige analyse van een specifiek thema door relevante gegevens van verschillende bronnen of van verschillende basisrapporteringen te combineren. Voor niveau 2 en niveau 3 diende het meeste werk door de Bank gedaan te worden ; de KRI's daarentegen worden hoofdzakelijk bepaald door de EBA of door het GTM. De werkzaamheden met betrekking tot de analytische sjablonen werden afgerond in het najaar van 2013. Het B-QAT-project heeft samen met andere wijzigingen in de toezichtspraktijken aangetoond dat er nood was aan een geactualiseerde IT-omgeving, wat de aanzet gaf tot het zogenoemde PRIME-project. PRIME is een programma voor de vernieuwing van informatietoepassingen en -tools die de prudentiële toezichtsactiviteiten van de Bank ondersteunen. Het programma beoogt de instellingen, de toezichthouders, de leiding en de verschillende betrokken partijen een doeltreffende en moderne omgeving aan te reiken voor de inzameling, de validatie en het beheer van de gegevens, en voor de prudentiële analyse en rapportering. Deze omgeving zal eveneens flexibel zijn, zodat voldaan kan worden aan de aangekondigde vereisten van het GTM. In PRIME worden de gegevens van de verschillende sectoren waarop toezicht wordt uitgeoefend, samengebracht in één en hetzelfde technologisch platform.

Kader 4 – Vernieuwde inspectiemethode NOVA

De inspecties die bij banken en verzekeringsondernemingen worden uitgevoerd door gespecialiseerde inspecteurs, zijn voor de Bank een essentieel en onvervangbaar controle-instrument om tekortkomingen vast te stellen in de wijze waarop de instellingen hun activiteiten organiseren en hun risico's beheersen, en om corrigerende maatregelen te nemen. De inspecties die de Bank verricht, vinden plaats in het kader van de risicobeoordeling van de instellingen, waarbij beslist wordt over actieplannen. Een mogelijke actie is het plannen van een inspectie. Daarnaast kan de Bank op elk moment een inspectie verrichten indien specifieke omstandigheden dit vereisen. Na afloop van de inspectie stelt de Bank een inspectieverslag op waarin zij een globale opinie en vaststellingen en aanbevelingen formuleert. Dit inspectieverslag stelt de Bank in staat om te beoordelen of zij onmiddellijk actie dient te ondernemen, en om het algemeen risicoprofiel van de instelling bij te stellen tijdens de periodieke risicobeoordeling (zie grafiek voor meer details).

INSPECTIES IN HET KADER VAN DE RISICOBEOORDELING

Bron : Circulaire Inspecties NBB_2013_15 van 11 december 2013.

In de loop van het verslagjaar is de inspectiemethodiek grondig herzien in het kader van het project Nieuwe Organisatie voor Valorisatie van Audit (NOVA), met het oog op de harmonisatie en een grotere doeltreffendheid van de inspecties. De NOVA-werkzaamheden resulteerden in een algemene inspectiehandleiding, die van toepassing is sedert oktober 2013. Deze handleiding verschaft een eenduidige definitie van het inspectieproces en legt een formele methodologie vast. Er werd meer bepaald voorzien in een inspectie-universum, het invoeren van de meest recente auditconcepten en -technieken, een herziening van de opzet van de werkprogramma's, een gestandaardiseerd uitvoeringsproces, een rating van de opinie, een scoring van de aanbevelingen en een

aangepast inspectieverslag. In het kader van het NOVA-project werd ook gewerkt aan de automatisering van het inspectieproces, om de consistentie in de uitvoering ervan maximaal te ondersteunen.

De inspecties die worden uitgevoerd door de Bank zijn (a) resultaatgericht: inspecteurs formuleren opinies en aanbevelingen voor onderzochte domeinen, waaraan individuele scores worden toegekend, om de vastgestelde tekortkomingen gericht te kunnen aanpakken, (b) risicogeoriënteerd: inspecteurs passen een inspectiemethodologie toe die gebaseerd is op een analyse van de risicoblootstellingen en de manier waarop de risico's al dan niet worden opgevolgd, (c) doortastend: er wordt actief gezocht naar passende controle-informatie en (d) vooruitziend: de onderzochte domeinen zijn gerelateerd aan het globale risicobeheersingssysteem, dat de toekomstige (financiële) prestaties ondersteunt, waarbij de Bank het 'Prudential Internal Control Standardized Model' (of PRISM) als intern referentiemodel gebruikt.

De herziening van de inspectiemethodiek valt samen met de invoering van het GTM. De Bank heeft beslist om de NOVA-methodiek maximaal te laten aansluiten bij die van het GTM, met behoud van de elementen waarin nog niet voorzien is in het GTM en/of waarvoor de Belgische ervaring aantoont dat ze best behouden blijven, bv. formuleren van aanbevelingen en de opvolging ervan door inspecteurs, meedelen van een globale rating. Deze bijkomende elementen worden voor alle gecontroleerde instellingen toegepast tot de operationele inwerkingtreding van het GTM, en voor elke materie waarvoor enkel de Bank volkomen bevoegd is.

Het inspectieproces en de verwachtingen ten aanzien van de gecontroleerde instellingen worden uitgebreid toegelicht in de circulaire Inspecties⁽¹⁾. Met deze transparante aanpak wordt vooral een optimaal verloop van de inspecties beoogd. De methodologische vernieuwing gaat gepaard met een bijstelling van het organisatiemodel. De Bank heeft namelijk beslist om de inspecteurs vanaf november 2014 onder te brengen in één dienst.

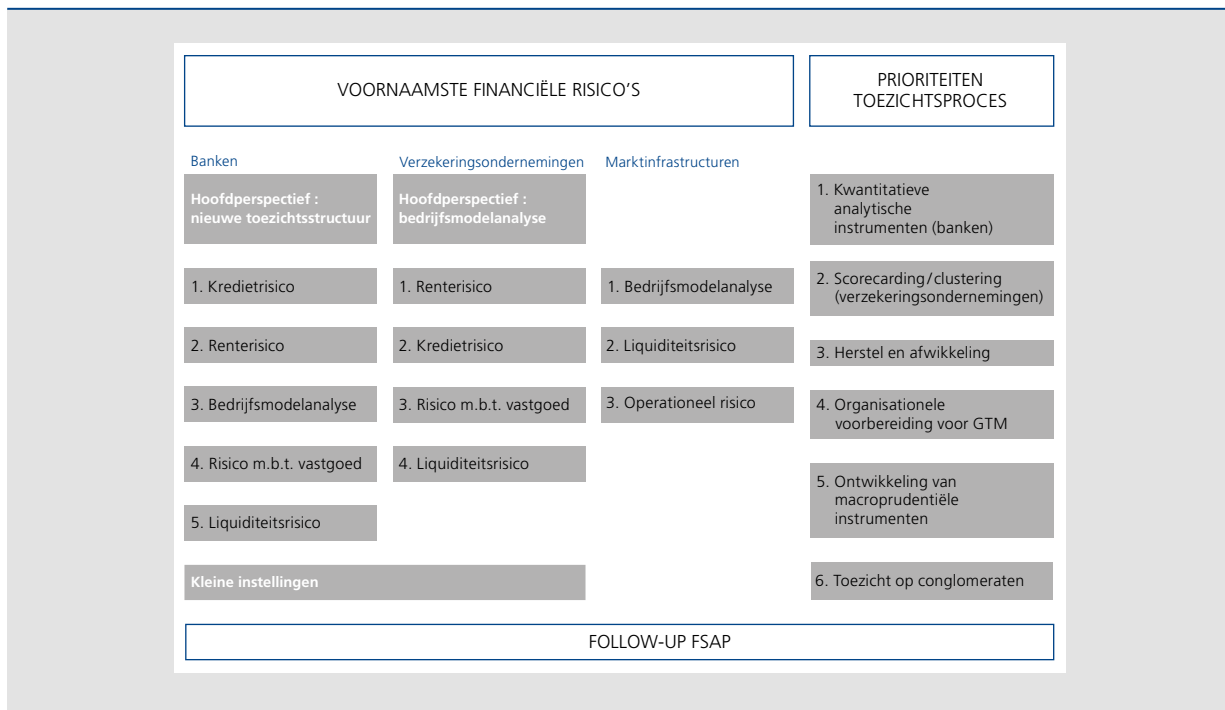
(1) Circulaire Inspecties NBB_2013 15 van 11 december 2013.

1.3 Annual Risk Review 2014

Wat betreft de financiële risico's, heeft de Bank voor 2014 haar toezichtsprioriteiten vastgelegd tegen de achtergrond van een lichte verbetering van de macro-economische en financiële omgeving. Over het algemeen zullen de in 2013 aangevatte werkzaamheden worden voortgezet in 2014. De prioriteitenlijst werd niet grondig gewijzigd, maar de volgorde werd aangepast en de accenten werden verlegd. Bovendien werd meer onderscheid gemaakt tussen de prioriteiten voor de kredietinstellingen en de verzekeringsondernemingen. Terwijl de analyses voor de banksector sterk beïnvloed zullen worden door de voorbereidingswerkzaamheden voor het GTM, in het bijzonder de uitgebreide beoordeling van de kredietinstellingen die vanaf november 2014 onder rechtstreeks toezicht van de ECB zullen staan, zal bij de analyses voor de verzekeringsondernemingen de focus liggen op het onderzoek van de bedrijfsmodellen en hun duurzaamheid, tegen de achtergrond van het zeer lage peil van de rentetarieven tijdens de afgelopen jaren en op de veranderingen in de regelgeving die met Solvabiliteit II zullen worden ingevoerd.

Zoals het IMF heeft aanbevolen naar aanleiding van het FSAP, zal het concept van een aan het risicoprofiel aangepast toezicht bovendien worden uitgebreid tot kleinere instellingen, inzonderheid tot die met een hoog risicoprofiel.

Wat betreft de prioriteiten met betrekking tot toezichtsprocessen, zal vooreerst het B-QAT-project binnenkort worden aangevuld met zijn tweede component: het Risicodashboard. De eerste toepassing van de nieuwe B-QAT voor gegevens van het eerste kwartaal van 2014 zal uiteraard van heel nabij worden gevolgd, en op dat ogenblik zal de laatste hand worden gelegd aan dit nieuwe analyse-instrument. Voor het toezicht op de verzekeringsondernemingen zal een soortgelijk analyse-instrument tot stand moeten worden gebracht als gevolg van Solvabiliteit II, dat nieuwe rapporteringsvereisten zal invoeren. Nu bepaald is dat Solvabiliteit II geïmplementeerd zal worden op 1 januari 2016, zal deze uitdaging groter worden in 2014. Een andere werkzaamheid met betrekking tot het toezicht op de verzekeringsondernemingen, die op korte termijn moet gebeuren, is het updaten van de scorecarding, om een

Bron : NBB.

meer risicogericht toezicht mogelijk te maken. Net zoals voor het banktoezicht, zal dit in 2014 de basis vormen voor een clusteranalyse⁽¹⁾.

Daarnaast zullen herstel en afwikkeling worden toegevoegd aan de lijst van prioriteiten. Sinds de crisis van 2007-2008 is de ontwikkeling van herstel- en afwikkelingsplannen namelijk een van de prioriteiten geworden van toezichthouders wereldwijd. De opstelling van dergelijke plannen voor mondiaal systeemrelevante banken (G-SIB's) wordt op G20-niveau gecoördineerd door de FSB. Dit aspect zal samen met het Europese programma met betrekking tot dit domein verder worden uitgewerkt nu de Bank op de ervaring van een aantal proefprojecten kan bogen⁽²⁾.

De oprichting van het GTM vormt op zichzelf ook al een belangrijke organisatorische uitdaging voor de toezichtsprocessen van de Bank, zoals uitvoerig wordt beschreven

in andere paragrafen van het Verslag⁽³⁾. Bovendien zal het operationele kader voor de macroprudentiële instrumenten waarin de CRD IV-richtlijn voorziet, ontwikkeld worden in overeenstemming met de koers op internationaal niveau, zoals die van het ESRB.

Wat het conglomeraatstoezicht betreft, ten slotte, was één van de aanbevelingen van het FSAP om een beter ontwikkeld basistoezicht uit te werken voor financiële conglomeraten en om meer aandacht te besteden aan de specifieke risico's die binnen dergelijke 'bankverzekeringsgroepen' worden gegenereerd. Aangezien er momenteel geen duidelijke internationale richtsnoeren bestaan op dit gebied, leek het de Bank aangewezen het toezicht op financiële conglomeraten af te stemmen op het sectoraal groepstoezicht. Voor de kredietinstellingen werd dit gedaan in de nieuwe bankwet⁽⁴⁾. Voor de verzekeringsondernemingen zal hetzelfde worden gedaan in het kader van de omzetting van de Solvabiliteit II-richtlijn.

(1) Zie hoofdstuk C, paragraaf 3.1 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag.

(2) Zie hoofdstuk B, paragraaf 2.4 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag.

(3) Zie hoofdstuk A, paragraaf 2 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag.

(4) Zie hoofdstuk B, paragraaf 2.2 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag.

2. Banken

2.1 Componenten annual risk review 2013

Voor de banksector lagen de toezichtsprioriteiten van de Bank tijdens het verslagjaar bij de bedrijfsmodellen en bij het renterisico, het liquiditeitsrisico, het kredietrisico en het vastgoed.

Bedrijfsmodellen en renterisico

In de tweede helft van 2012 startte de Bank met het opzetten van een analyse van de bedrijfsmodellen van de banken. Deze analyse en de ondersteunende methodieken werden getest bij één grootbank. Vervolgens werd de ontwikkelde methodologie in de loop van 2013 verder verfijnd en uitgebreid tot de vier grootbanken (namelijk Belfius, BNPP Fortis, ING België en KBC).

Bedrijfsmodellen zijn middelen en methodes die door een instelling worden gehanteerd in het kader van haar bedrijfsvoering, winstgeneratie en verdere ontwikkeling. Elk bedrijfsmodel is uniek, maar bepaalde karakteristieken kunnen bij verschillende banken teruggevonden worden. De bedrijfsmodelanalyse valt onder de toezichtsactiviteiten en moet volgens CRD IV als een kernonderdeel van de SREP worden beschouwd, wat inhoudt dat de bevindingen dienen door te stromen naar andere SREP-onderdelen en de algemene SREP-analyse moeten voeden. Het doel van de bedrijfsmodelanalyse is dat de toezichthouder zich een oordeel kan vormen over (1) het huidige bedrijfsmodel van de instelling onder toezicht en haar levensvatbaarheid; en (2) hoe het bedrijfsmodel zich kan ontwikkelen ten gevolge van de strategische beslissingen van de instelling en/of wijzigingen in de economische en marktomgeving, met name de duurzaamheid van het model. Dit oordeel is bepalend voor de acties die de toezichthouder zal ondernemen in het kader van de SREP.

De bedrijfsmodelanalyse verstrekt aan de toezichthouder een instrument om in een vroeg stadium de posities en acties te identificeren die het voortbestaan van de instelling of de algemene financiële stabiliteit in gevaar kunnen brengen. Hierdoor kan de toezichthouder een meer prospectief en proactief toezicht uitoefenen. Het ontwikkelen en opzetten van bedrijfsmodellenanalyses in België is in lijn met de algemene internationale tendens bij toezichthouders om in het kader van hun toezicht een doorgedreven analyse uit te voeren van de bedrijfsmodellen van banken.

De noodzaak van de bedrijfsmodelanalyse bij het toezicht sluit ook aan bij de belangrijke internationale en nationale markt- en economische ontwikkelingen en wijzigingen in de bankreglementering, die de instellingen onder druk zetten en tot aanpassingen dwingen. Daarenboven wordt de Belgische banksector ook gekenmerkt door een grote concurrentiedruk, omwille van de terugplooiing van enkele grootbanken op hun thuismarkt en van hun terugkeer naar de traditionele bankactiviteiten. De opname van de bedrijfsmodelanalyse in het banktoezicht en de uitbreiding tot de verzekeringsondernemingen maken deel uit van de aanbevelingen van het IMF in het kader van de FSAP⁽¹⁾.

In 2013 werd voornamelijk aandacht besteed aan de ontwikkeling en implementatie van de eerste fase van de bedrijfsmodelanalyse, waarbij de bedrijfsmodellen van de vier grootste banken in kaart werden gebracht. Deze analyse is zowel op kwantitatieve als op kwalitatieve informatie gebaseerd. Daar het de bedoeling is om in deze fase onder andere de inkomsten- en winstgeneratie van de instelling te bepalen, dienen de drijvende krachten achter de rendabiliteit te worden bepaald op

(1) Zie hoofdstuk C, paragraaf 1 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag.

het meest elementaire niveau. Het gaat hier met name om cliëntentarieven, volumes, commissies, enz. De ontwikkeling van het analysekader voor deze elementaire variabelen laat ook toe bepaalde vergelijkingen te maken tussen de instellingen (bijvoorbeeld op het vlak van volumes, tarieven en marges) en in een tweede fase ramingen en scenario's op te stellen waarbij onder andere de interactie met macro-economische variabelen – zoals de rentecurve – wordt gesimuleerd. De kwantitatieve analyse is onder andere gebaseerd op interne data; de instelling rapporteert over haar activiteiten, portefeuilles en subportefeuilles en maakt daarbij een onderscheid tussen de verschillende homogene productgroepen, waarbij kenmerkende gegevens zoals volumes, cliëntentarieven en looptijd worden verstrekt voor alle balans- en buitenbalansactiviteiten. De verschillende inkomstenbronnen zoals nettorente-inkomsten, commissie-inkomsten en inkomsten uit marktactiviteiten worden in de analyse opgenomen, alsook de operationele kostenstructuur en afschrijvingen. Deze analyse laat toe om een schematische economische voorstelling van de activiteiten en van de onderliggende winstgeneratie van elke instelling op te stellen.

De kwantitatieve analyse wordt aangevuld met verschillende soorten kwalitatieve informatie over de instelling: kwartaal- en jaarrapportering, management accounting en budgetcontroles, marktanalyses, risicoanalyses van de verschillende activiteiten, enz. Er worden tevens gesprekken gehouden met de verantwoordelijken voor de verschillende bedrijfsactiviteiten binnen de kredietinstellingen. Deze data en kwalitatieve informatie laten toe een doorgedreven bottom-upanalyse te maken die echter ook wordt aangevuld met een top-downanalyse. Op basis van de kwantitatieve en kwalitatieve analyses worden uiteindelijk de prestaties van het huidige bedrijfsmodel van elke instelling en de belangrijkste kwetsbaarheden en risico's beoordeeld. Deze analyse voedt niet enkel de SREP-analyse maar dient ook als ondersteuning bij de analyse van de periodieke financiële resultaten van de instelling.

In 2014 zal de bedrijfsmodelanalyse voortgezet worden met de verdere operationalisering van de eerste fase en (waar mogelijk) de start van de implementatie van de tweede fase. Deze tweede fase zal zich meer toespitsen op prospectieve analyses, waarin de strategische acties en meerjarenplannen van de instelling zullen worden opgenomen, om finaal de duurzaamheid van de instelling te kunnen beoordelen.

Gelet op de lage renteomgeving en de mogelijke impact van een renteomslag, werd bijzondere aandacht

besteed aan de analyse van renterisico's voor de banksector. Aangezien de impact van de lage renteomgeving op het inkomen van de banken een belangrijk aandachtspunt was in de werkzaamheden met betrekking tot de bedrijfsmodelanalyse, werden de werkzaamheden met betrekking tot het renterisico voor de banksector in grote mate geïntegreerd in die van de bedrijfsmodelanalyse in 2013. In 2014 zal de werkstroom met betrekking tot het renterisico meer specifiek focussen op het ALM-onderdeel. Daarnaast werden er in 2013 gerichte analyses uitgevoerd van bepaalde aspecten van het ALM-beheer bij individuele kredietinstellingen en werden er werkzaamheden verricht in verband met de modellering van de rentegevoeligheid van zicht- en spaarrekeningen en de impact van een plotse stijging van de rente op de marktwaarde van de Belgische overheidsobligaties in de portefeuille van de kredietinstellingen.

Liquiditeitsrisico

In 2013 waren de kredietinstellingen in staat om zich op de financiële markten te financieren tegen verbeterde voorwaarden. De meeste grote instellingen kenden bovendien een blijvende groei van de inleg op gereglementeerde spaarboekjes. De verdere stijging van deze laatste financieringsbron en de beperkte groei van de activa heeft de nood aan de uitgifte van langetermijnpapier door Belgische banken enigszins getemperd. De uitgiftes van langetermijnpapier bleven relatief beperkt tijdens de verslagperiode en het betrof vooral uitgiftes van gedekte obligaties. Bovenstaande ontwikkelingen zorgden ervoor dat kredietinstellingen en financiële holdings hun relatief comfortabele kortetermijnliquiditeitspositie konden consolideren en dat ze konden voldoen aan de reglementaire stresstrategie's voor het liquiditeitsrisico die de toezichthouder in 2011 introduceerde.

Niettegenstaande de gestage verbetering van de omstandigheden op de financieringsmarkten sinds de tweede helft van 2012, blijft het toezicht op de liquiditeitspositie en het liquiditeitsbeheer van kredietinstellingen een prioriteit, in het bijzonder tegen de achtergrond van de voorbereiding op de invoering van internationale liquiditeitsstandaarden. De Bank bleef gedurende de verslagperiode dan ook een rapport opmaken op kwartaalbasis met een algemeen overzicht van de ontwikkelingen van de financieringsvoorwaarden op de geld- en kapitaalmarkten en een transversale analyse van de liquiditeitspositie van de instellingen op basis van nationale en nieuw ontwikkelde internationaal geharmoniseerde liquiditeitsratio's. Dit rapport volgt het verloop

van de liquiditeitspositie van de banken periodiek op en informeert de betrokken diensten en het bestuur van de Bank hierover. De dagelijkse rapportering van de liquiditeitspositie door de systeemrelevante instellingen bleef eveneens onverminderd van kracht.

Naar aanleiding van een onderzoek naar de behandeling van de kasstromen verbonden aan de derivatenportefeuille, stelde de Bank een aantal incoherenties vast in de op dit moment geldende Belgische liquiditeitsrapportering. De toezichthouder berekent zijn reglementaire liquiditeitsstandaarden, de stresstratio's voor het liquiditeitsrisico, aan de hand van deze liquiditeitsrapportering. Om ervoor te zorgen dat rapporteringstabellen op een coherente wijze worden ingevuld, besliste de Bank dan ook om een lijst te publiceren met frequent gestelde vragen en antwoorden over de tabellen en instructies. De Bank verwacht dat de instellingen voortaan rekening zullen houden met deze verduidelijkingen bij het rapporteren van de liquiditeitspositie.

De tweede pijler van het toezicht dat volgens de Bazelprincipes wordt uitgeoefend op de banken, stoelt op een analyse van de specifieke kenmerken van individuele instellingen door de toezichthouder en op de noodzaak om geïndividualiseerde toezichtsmaatregelen op te leggen. Met betrekking tot deze tweedepijleraanpak bepaalt CRD IV dat de toezichthouders tijdens het SREP ook expliciete aandacht moeten hebben voor de liquiditeitspositie en -management van een instelling en dat aanvullend specifieke liquiditeitsvereisten kunnen worden opgelegd op basis van deze analyse en andere elementen. Naast een tweedepijlerbeslissing inzake kapitaal wordt dus ook eenzelfde – op zijn minst jaarlijkse – beslissing voor liquiditeit geïntroduceerd vanaf 2014. De EBA werkte tijdens het verslagjaar aan richtlijnen voor een SREP inzake liquiditeit en ook het GTM ontwikkelde een vergelijkbare methodologie. De Bank ontwikkelt tevens een methodologie op basis van deze internationale richtlijnen en werkzaamheden.

Kredietrisico en vastgoed

Tijdens het verslagjaar stonden de werkzaamheden in verband met het kredietrisico in het teken van twee belangrijke thema's: de vergelijking van de verschillende parameters die de banken gebruiken voor de berekening van hun risicogewogen activa en de prospectieve beoordeling van het kredietrisico op grond van ongunstige macro-economische scenario's.

De vergelijking van de parameters voor het kredietrisico werd uitgevoerd voor de portefeuille

ondernemingskredieten. Deze portefeuille leent zich beter tot directe vergelijkingen van door verschillende kredietverstrekkers toegepaste risicoparameters, aangezien één onderneming vaak relaties heeft met verscheidene banken. Daartoe werden nieuwe gegevens van de kredietcentrale gebruikt, die aangevuld werden met de resultaten van een ad-hocenquête. In de analyse werd getracht een onderscheid te maken tussen verschillen die verband houden met de aard van het krediet (looptijd, verkregen waarborgen) en verschillen als gevolg van de uiteenlopende kalibratie van een identiek risico door verschillende banken. Deze gegevens maakten het eveneens mogelijk de bedrijfstakken met een groot aandeel gewogen activa in verhouding tot de totale activa te identificeren. Al deze analyses, die passen in een ruimere tendens van benchmarking van de risicobeoordeling, zullen de door de ECB vereiste werkzaamheden in het kader van de uitgebreide beoordeling ondersteunen.

De prospectieve beoordeling van het kredietrisico houdt verband met de stresstests, waarvan ze een essentieel onderdeel uitmaakt. Zo kon het verloop van het kredietrisico (verliezen en voorzieningen) van de banken volgens verschillende macro-economische scenario's worden gemodelleerd, op grond van de werkzaamheden in het kader van de FSAP-zending van het IMF. Deze benadering bleek echter een aantal beperkingen met zich te brengen. Momenteel wordt gewerkt aan de verbetering van het analysekader met het oog op de stresstests die zullen worden uitgevoerd als onderdeel van de uitgebreide beoordeling waarmee de ECB is gestart als voorbereiding op het GTM.

Wat het kredietrisico in de Belgische hypotheekmarkt betreft, heeft de Bank de voorbije jaren uitvoerig de recente ontwikkelingen in die markt geanalyseerd en daarbij ook het risicoprofiel en de kwaliteit van de hypotheekportefeuilles van de kredietinstellingen in kaart gebracht. Dit onderzoek stoelde onder meer op gegevens die werden verzameld bij zestien kredietinstellingen, aan de hand van een ad-hoc-template voor de rapportering van de gegevens over de door de instelling verstrekte en aangehouden Belgische hypotheekleningen. Tijdens het verslagjaar heeft de Bank beslist om deze bevraging van de kredietinstellingen voorlopig op regelmatige basis te herhalen. Voortaan worden de gegevens over de uitstaande bedragen en nieuwe productievolumes op een halfjaarlijkse basis opgevraagd, en de gegevens over de daaraan gekoppelde minimale kapitaalvereisten eenmaal per jaar (voor de situatie op het einde van het jaar).

Op basis van het onderzoek verricht in 2012 en 2013, en gelet op het relatief hoge aandeel van de

hypothekleningen in het balanstotaal van de kredietinstellingen, was de Bank ook van oordeel dat een mogelijke toename van kredietverliezen op deze portefeuilles door schokken in de markt enkele prudentiële

maatregelen rechtvaardigde. Ook het FSAP-rapport vermeldde mogelijke risico's voor de financiële stabiliteit vanuit de Belgische vastgoedmarkt.

Kader 5 – Vastgoed: genomen maatregelen

De Bank heeft de recente ontwikkelingen in de hypotheekmarkt in de voorbije jaren uitvoerig geanalyseerd en daarbij ook het risicoprofiel en de kwaliteit van de hypotheekportefeuilles van de Belgische kredietinstellingen in kaart gebracht.

In het Financial Stability Review (FSR) van 2012 werd er in dit verband op gewezen dat een aanzienlijk aantal kredietnemers in de afgelopen vintages de looptijd en omvang van hun hypothecaire leningen en/of aflossingsverplichtingen mogelijkermits heeft opgevoerd tot een peil dat, vergeleken met eerdere periodes, voor de banken een zwaarder risico op toekomstige kredietverliezen zou kunnen impliceren. Ter vrijwaring van de zeer hoge activakwaliteit van de Belgische hypotheekportefeuilles maande het FSR derhalve aan tot meer waakzaamheid ten aanzien van de huidige marktontwikkelingen en vroeg het om strikter na te gaan of voor alle nieuwe hypothecaire leningen voldoende voorzichtige kredietvoorwaarden worden gehanteerd en of de risico's op passende wijze in de tarieven worden doorberekend.

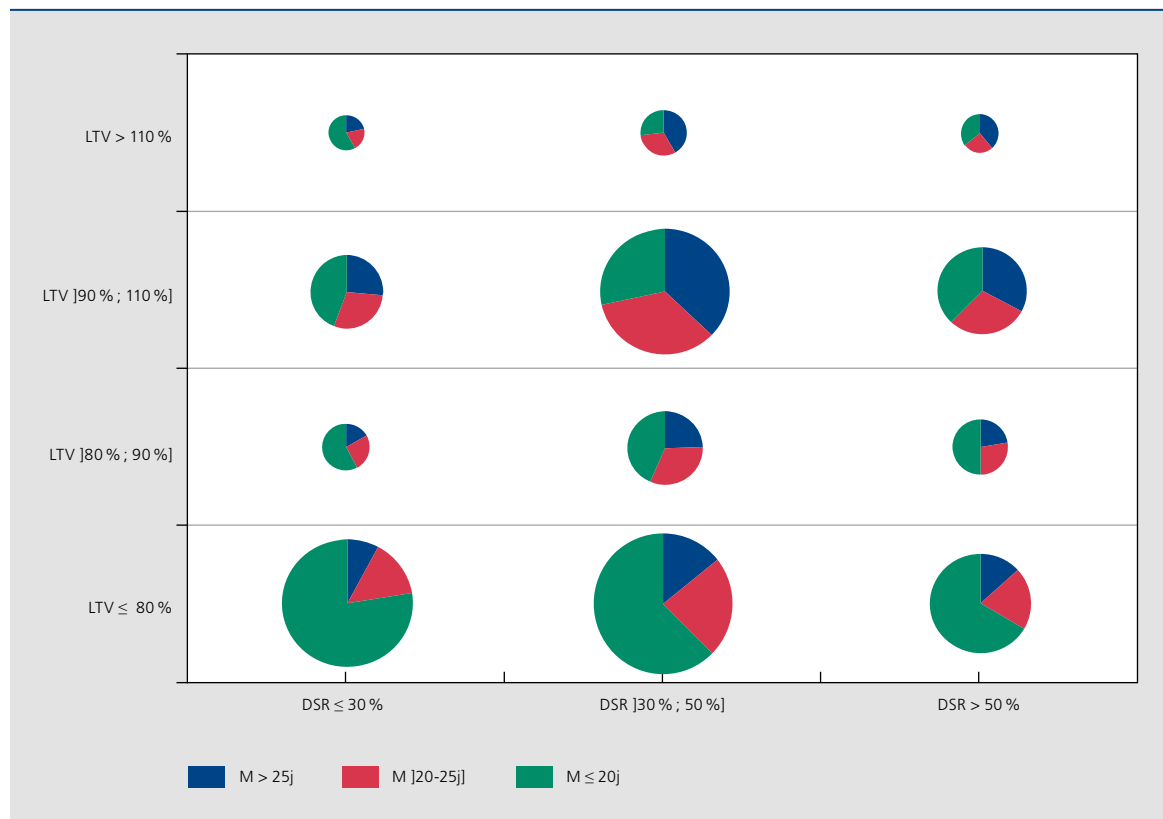
Het bijkomend onderzoek in 2013 spitste zich onder meer toe op de manier waarop de mogelijke risico's verbonden aan hypothecaire leningen in rekening worden gebracht bij de berekening van de minimumkapitaalvereisten voor kredietrisico in het kader van de pijler 1-vereisten. De aandacht ging daarbij in het bijzonder uit naar de kredietinstellingen die hun minimale reglementaire kapitaalvereisten voor hypothekleningen berekenen aan de hand van de op interne ratings gebaseerde benadering (internal ratings-based approach, IRB). De niveaus van de risicogewichten die aan de hand van dergelijke interne risicomodellen worden berekend voor de Belgische hypothekleningen (gemiddeld rond 10 %), zijn aanzienlijk lager dan die bepaald in de gestandaardiseerde benadering voor de berekening van de minimumkapitaalvereisten voor kredietrisico (risicogewicht van minstens 35 %), maar variëren sterk tussen instellingen onderling. Nader onderzoek bevestigde dat deze verschillen tussen instellingen in grote mate kunnen worden verklaard door verschillen in het risicoprofiel – en met name het relatieve belang van meer risicovolle subsegmenten – van de portefeuilles van de verschillende banken. Het onderzoek bevestigde evenwel ook dat de risicogewichten voor Belgische hypothekleningen in absolute termen dikwijls zeer laag zijn, en gemiddeld lager dan in vele andere Europese landen.

Hoewel de indicatoren van de kredietkwaliteit voor huishoudens tot dusver niet op een verslechtering van de wanbetalingsgraden voor recente vintages van hypothecaire leningen wijzen, zijn er een aantal elementen die in de toekomst voor een toename van de kredietverliezen zouden kunnen zorgen. Het bovenvermelde artikel in het FSR 2012 vestigde in dat verband de aandacht op de bijzonder sterke stijging van de woningprijzen en hypothecaire leningen in de tien jaar daarvoor en de tendens naar langere looptijden en het grote (en stabiele) aandeel van leningsquotiteiten van meer dan 80 % (met inbegrip van quotiteiten van meer dan 100 %) bij nieuwe leningen. Een aanzienlijke groep kredietnemers heeft in de afgelopen vintages de looptijd en omvang van hun hypothecaire leningen en/of aflossingsverplichtingen mogelijkermits opgevoerd tot een peil dat voor de banken een hoger risico op toekomstige kredietverliezen zou kunnen inhouden in vergelijking met vroegere periodes. Bij de hypothecaire leningen van de jongste vintages zouden bijgevolg bepaalde segmenten van leningen kunnen zitten die kwetsbaarder zijn voor een verslechterende inkomens- en woningmarktsituatie. Mede op basis van maatstaven die de over- of onderwaardering van huizenprijzen meten, vestigden de Bank en internationale instellingen, zoals de ESRB, de OESO of het IMF, daarom in de recente verslagperiode de aandacht op mogelijke risico's verbonden aan de Belgische huizen- en hypotheekmarkt.

UITSPLITSING VAN DE PORTEFEUILLE AAN HYPOTHECAIRE KREDIETEN VAN IRB-BANKEN NAAR LTV, DSR EN LOOPTIJD BIJ UITGIFTE ⁽¹⁾⁽²⁾

(niet-geconsolideerde gegevens, eind 2012)

Bron : NBB.

(1) De drie indicatoren worden berekend bij de uitgifte van de leningen.

(2) De relatieve omvang van de cirkels weerspiegelt het relatief belang van de portefeuilles, terwijl het niveau van de hypotheekschuld in verhouding tot de waarde van de woning (loan-to-value, LTV) en de ratio van de schuldaflossing tot het inkomen van de schuldenaar op het moment van de uitgifte van de lening (debt service ratios, DSR), uitgesplitst worden over de specifieke intervallen. Bovendien wordt elke portefeuille uitgesplitst naar de oorspronkelijke looptijd (maturity, M) van de kredieten, uitgedrukt in jaren.

Tegen deze achtergrond, en gelet op het relatief grote aandeel van de Belgische hypotheekleningen in de balansen van de Belgische kredietinstellingen, achtte de Bank het gerechtvaardigd een aantal prudentiële maatregelen te nemen die een versterking van de veerkracht van de banken en een mildering van het concentratierisico beogen.

De eerste maatregel is van macroprudentiële aard en voorziet in een forfaitaire verhoging van de door de banken zelf berekende risicogewichten met 5 procentpunten, dit enkel voor de banken die hun minimale reglementaire kapitaalvereisten voor Belgische hypotheekleningen berekenen aan de hand van een intern IRB-model. Deze maatregel, die van kracht werd via het koninklijk besluit van 8 december 2013⁽¹⁾, houdt in dat, indien een bank met een IRB-model een intern risicogewicht van 10 % berekent voor de Belgische hypothecaire leningen, de minimumkapitaalvereisten moeten worden berekend op basis van een risicogewicht van 15 %. Deze toeslag (addon) is niet van toepassing op de banken die de bovenvermelde gestandaardiseerde benadering gebruiken voor de berekening van de kapitaalvereisten. Deze beperkte toeslag lijkt gepast in het licht van het in het verleden eerder

(1) Koninklijk besluit van 8 december 2013 tot goedkeuring van het reglement van 22 oktober 2013 van de Nationale Bank van België tot wijziging van het reglement van 15 november 2011 van de Nationale Bank van België op het eigen vermogen van de kredietinstellingen en de beleggingsondernemingen.

conservatieve beleid inzake hypothecaire kredietverstrekking en de, historisch gezien, geringe verliezen op deze kredieten. Gelet op het cyclische karakter van deze maatregel, zal de Bank de ontwikkelingen in de markt echter op de voet volgen om op continue basis het adequate niveau van de toeslag te kunnen evalueren. Vanaf 2014 zullen de nieuwe kapitaalvereisten voor de Belgische hypotheekleningen enkel kunnen worden behouden met toepassing van Europese beschikkingen die de Europese lidstaten zullen toelaten om specifieke vereisten op te leggen om het hoofd te bieden aan zogenaamde macroprudentiële risico's. De Bank zal het nodige doen om de toeslag te behouden met inachtneming van de nieuwe Europese richtlijnen die van toepassing zijn vanaf 1 januari 2014.

De twee andere maatregelen die de Bank heeft genomen, waren van microprudentiële aard en bestonden enerzijds in het opstarten van een horizontale evaluatie van de bovenvermelde IRB-modellen op basis van de resultaten van door de instellingen te leveren backtests⁽¹⁾ – gevolgd, indien nodig, door de nodige aanpassingen in deze modellen – en anderzijds in het vragen van een zelfevaluatie door de kredietinstellingen van de mate waarin elke bank tegemoetkomt aan de EBA Opinion on Good Practices for responsible mortgage lending en de EBA Opinion on Good practices for the treatment of borrowers in mortgage payment difficulties. De resultaten van beide oefeningen zullen geanalyseerd worden in de eerste helft van 2014.

(1) Een backtest is een onderdeel van de kwantitatieve validatie van een model, die gebaseerd is op het vergelijken van voorspelde waarden met gerealiseerde waarden.

Die maatregelen beogen een versterking van de veerkracht van de banken en een mildering van het concentratierisico. De redenen voor en de inhoud van deze maatregelen worden meer in detail beschreven in kader 5. Zij vormen de eerste macroprudentiële maatregelen die de Bank heeft genomen.

2.2 Organisatie van het toezicht

Cartografie van de banksector

De bankenpopulatie is in 2013 relatief stabiel gebleven. De daling van het aantal kredietinstellingen naar Belgisch recht, die voor een deel technisch van aard is – overstap naar het statuut van betalingsinstelling – werd grotendeels gecompenseerd door een stijging van het aantal bijkantoren naar buitenlands recht. De reeds sterke aanwezigheid van buitenlandse banken in België, via Belgische dochters of bijkantoren, zet zich door. Ook in de sector van de beleggingsondernemingen is reeds een aantal jaar een consolidatie aan de gang die zich in 2013 opnieuw vertaald heeft in een daling van het aantal instellingen.

Toezichtspraktijk – voorbereiding op Bazel III

De toezichthouder onderwerpt elke financiële instelling minstens eenmaal per jaar aan een volledige

TABEL 3 VERLOOP VAN HET AANTAL ONDER TOEZICHT STAANDE INSTELLINGEN

	31-12-2012	31-12-2013
Kredietinstellingen	123	122
Naar Belgisch recht	44	39
Bijkantoren naar buitenlands recht uit de EER	53	55
Bijkantoren naar buitenlands recht van buiten de EER	9	10
Financiële holdings	7	7
Financiële dienstengroepen	4	4
Andere financiële instellingen ⁽¹⁾	6	6
Beleggingsondernemingen	36	34
Naar Belgisch recht	21	20
Bijkantoren naar buitenlands recht uit de EER	13	12
Bijkantoren naar buitenlands recht van buiten de EER	0	0
Financiële holdings	2	2
Betalingsinstellingen en instellingen voor elektronisch geld	18	26
Betalingsinstellingen	12	16
Instellingen voor elektronisch geld	6	10

Bron: NBB.

(1) Het betreft gespecialiseerde dochters van kredietinstellingen en kredietinstellingen die zijn aangesloten bij een centrale instelling waarmee zij een federatie vormen.

risicobeoordeling en gaat na of het eigen vermogen van een financiële instelling toereikend is voor haar financiële positie en risicoprofiel, met inbegrip van de risico's die buiten pijler 1 vallen. Wanneer een instelling deel uitmaakt van een groep, moeten de consoliderende toezichthouder en de toezichthouders van de dochters en significante bijkantoren op dat vlak tot een gezamenlijk besluit komen en voor elke entiteit en het geconsolideerde geheel bepalen hoeveel eigen vermogen noodzakelijk is. De zogenaamde kapitaalbeslissing is het resultaat van een lang en intensief proces, dat start met het verzoek van de consoliderende toezichthouder aan de lokale toezichthouders om hun risicobeoordeling en kapitaalvoorstel voor de lokale entiteit mee te delen, en dat uitmondt in een omstandige risicobeoordeling voor de gehele groep en zijn samenstellende entiteiten, gevolgd door de vastlegging van een kapitaalniveau dat doorgaans een eind boven – hoeveel is afhankelijk van het specifieke risicoprofiel van de groep en zijn entiteiten – het reglementaire vereiste minimum eigen vermogen ligt.

De Bank had tijdens het verslagjaar bijzondere aandacht voor de voorbereiding van de banken op de nieuwe strengere Bazel III-regels en voerde twee soorten analyses uit. Een eerste reeks van analyses bestond uit periodieke simulaties van de kapitaalpositie van de banken op basis van de regels zoals deze van toepassing zouden worden vanaf 1 januari 2014. De banken moesten niet enkel de nieuwe reglementaire minimumnormen halen, ze moesten ook aantonen dat hun eigen vermogen voldoende hoog was om het minimum zoals vastgelegd in de laatst genomen kapitaalbeslissing te handhaven. In een tweede reeks van analyses werd nagegaan in welke mate de banken vanaf 1 januari 2014 alle nieuwe Bazel III-regels reeds konden naleven, zonder een beroep te doen op de overgangsregels. Banken die een ontoereikende marge hadden, moeten een actieplan ten uitvoer leggen om hun buffers tijdig op peil te brengen door het optrekken van hun eigen vermogen en/of het afbouwen van hun risico's. Dit heeft in een aantal dossiers geleid tot concrete acties en maatregelen gericht op de versterking van de solvabiliteitspositie van de betrokken instellingen.

Toezichtspraktijk – inspecties en validatie van modellen

Een belangrijke component van het toezicht is de inspectie ter plaatse. De prudentiële inspecteurs zijn niet ingebed in de permanente toezichtsteams, maar vormen een afzonderlijke groep die volgens een afgesproken methodologie de hun toegewezen inspectieopdrachten uitvoeren (zie hiervoor het Kader omtrent NOVA

in hoofdstuk C, paragraaf 1 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag). Belangrijke thema's van de inspecties waren de werking en de kwaliteit van het risicobeheer, de organisatie en het risicobeheer van de marktactiviteiten, het beheer van het kredietrisico en het liquiditeitsrisico, het toezicht op het retailnetwerk, of nog de toepassing van de regelgeving voor de bestrijding van het witwassen van geld en de financiering van het terrorisme.

Wat betreft de validatie van nieuwe modellen en de opvolging van de prestaties van reeds in het verleden gevalideerde modellen, had het gros van de werkzaamheden opnieuw betrekking op het kredietrisico, dat verantwoordelijk is voor het merendeel van de kapitaalvereisten van de instellingen. Er werd tevens aandacht besteed aan valorisatiemodellen in reële waarde (fair value), dit wegens het geleidelijk verdwijnen van de prudentiële filter van de AFS-portefeuille (available for sale) onder Bazel III. Tevens werden enkele nieuwe dossiers behandeld in het kader van het markt- en operationeel risico en het ICAAP (International Capital Adequacy Assessment Process).

Toezichtspraktijk – cybersecurity and IT outsourcing

Het internet is in een snel tempo uitgegroeid tot een kritisch extern netwerk voor zowel de dienstverlening aan de buitenwereld (cliënten, kantoren, agenten...), als de interne werking van de onder toezicht staande instellingen. Gelijklopend hiermee geven het gebruik van het internet door de instellingen en hun afhankelijkheid ervan aanleiding tot belangrijke veiligheids- en continuïteitsrisico's voor de interne en uitbestede IT-systemen en de aangeboden internetdiensten.

In dit verband werd in 2013 bijzondere aandacht besteed aan de beveiliging tegen cyberrisico's in het algemeen en de plannen om de IT-activiteiten van de financiële instellingen uit te besteden via systemen van 'cloud-computing'⁽¹⁾ in het bijzonder. Er werd ook nauw samengewerkt met onder meer Febelfin en de Federale Computer Crime Unit om e-bankingfraude tegen te gaan. Opmerkelijk hierbij is dat zo goed als alle e-bankingfraudes in België in 2013 het gevolg waren van fraudetechnieken (meestal 'phishing'-mails gevolgd door telefonisch contact) waarbij cybercriminelen de e-bankinggebruikers misleiden zodat deze hun persoonlijke beveiligingscodes meedelen.

(1) Dit zijn IT-diensten die on-demand en online door gespecialiseerde IT-dienstverleners worden aangeboden. Hierbij wordt vaak gebruik gemaakt van virtualisatie- en internettechnieken om de IT-diensten meer schaalbaar en flexibel te maken.

3. Verzekeringsondernemingen

3.1 Componenten annual risk review 2013

Reeds sinds eind 2011 heeft de Bank verschillende initiatieven genomen om de pijnpunten van de verzekeringssector in kaart te brengen. Daarbij heeft zij haar aandacht voornamelijk gericht op het renterisico en het liquiditeitsrisico. Sinds eind 2011 is de Bank aldus gestart met een speciale rapportering gericht op de kwetsbaarheden van grote verzekeringsondernemingen. Deze rapportering geeft de toezichthouder een beter zicht op bepaalde specifieke risico's eigen aan de verzekeringssector. De resultaten van deze specifieke driemaandelijke rapportering werden, samen met gegevens uit de reguliere rapportering, ook in 2013 door de Bank gebruikt om horizontale analyses uit te voeren in de verzekeringssector. Hieronder worden de twee belangrijkste initiatieven van 2013 besproken.

Langdurige lagerenteomgeving

Tijdens het verslagjaar werd door de Bank een werkstroom opgezet die de potentiële gevolgen van de langdurige lage rente voor de Belgische verzekeringssector in meer detail moest bestuderen. Historisch werd en wordt de Belgische verzekeringssector immers gekenmerkt door hoge rentegaranties op bepaalde levensverzekeringsproducten, dit zowel voor de individuele levensverzekeringen als voor de groepsverzekeringen. De garanties aangeboden in België behoren tot de hoogste van de Europese verzekeringssector.

Op basis van een eerste 'outlier'-analyse werden door de Bank 13 ondernemingen geïdentificeerd, die aan een meer gedetailleerd onderzoek werden onderworpen inzake het risico van een langdurige lagerenteomgeving. De resultaten van deze analyses werden nadien meegenomen in een horizontale marktanalyse.

De eerste bevindingen naar aanleiding van deze analyses wijzen op een zeer uiteenlopend beheer van het renterisico binnen de verzekeringssector. De maatschappijen volgen sterk verschillende strategieën voor het beheer van dit risico en voor sommigen is een nadere opvolging door de toezichthouder aangewezen. De analyses gaven verder een beter zicht op de verschillende facetten en gevolgen van een langdurige lagerenteomgeving.

Een lagerenteomgeving veroorzaakt niet enkel een herinvesteringsrisico – beleggingen die vervallen, zullen tegen een lagere opbrengst geherinvesteerd moeten worden –, maar lage rentes maken het voor de verzekeringsondernemingen ook moeilijker om attractieve levensverzekeringsproducten op de markt te brengen – lage garanties maken het moeilijker om de klanten te overtuigen – wat kan bijdragen tot een daling van het volume aan ingezamelde premies.

In een omgeving van lage rentevoeten schuilt ook het gevaar voor de verzekeringsondernemingen van een 'doorgedreven' zoektocht naar een hoger rendement op hun beleggingsportefeuille. De eerste tekenen van een gewijzigd beleggingsbeleid zijn aanwezig op de Belgische verzekeringsmarkt. In het kader van een gediversifieerd portefeuillebeheer hoeft dit niet noodzakelijk een probleem te zijn, maar de ondernemingen dienen er zich van te verzekeren dat hun beleggings- en risicobeheer voldoende expertise biedt om deze alternatieve beleggingen, vaak met een ander krediet- en liquiditeitsrisicoprofiel dan de traditionele beleggingsportefeuille, onder controle te hebben.

De lagerenteomgeving heeft ook tot gevolg dat de overgang van een Solvabiliteit I-kader naar een Solvabiliteit II-kader met meer marktconsistente waardering, extra uitdagingen met zich brengt: de marktwaarde van de technische voorzieningen stijgt immers sterk indien de

risicovrije rente laag staat. Om deze overgang te verzachten heeft Omnibus II voorzien in overgangsmaatregelen voor het verdisconteren aan de risicovrije rentevoet. Dit is vooral interessant voor landen met hoge rentegaranties. Er kan dus verwacht worden dat ook Belgische verzekeringsondernemingen hier gebruik van zullen willen maken.

In een omgeving van lage rentevoeten schuilt bovendien ook het risico van een snel aantrekkende interestvoet. Bij stijgende interestvoeten zijn verzekeringsondernemingen, omwille van hun langerlopende activa, over het algemeen niet in staat om even flexibel te reageren als de banken. De winstdeelname die verzekeringsmaatschappijen kunnen geven bovenop de minimaal gegarandeerde rente is aldus minder snel in staat om de stijgende rente te volgen dan de interestvoet die de banksector op alternatieven zoals het spaarboekje of de kasbon kan aanbieden. Hierdoor wordt het gevaar van hogere afkopen en een verdere premiedaling nog reëler.

Het onderzoek naar een lagerenteomgeving wijst uit dat een continue opvolging van dit probleem aangewezen is. Omdat de totale activa van de verzekeringssector bovendien grotendeels bestaan uit beleggingen in obligaties die zijn uitgegeven door overheidsentiteiten, werd een diepgaand onderzoek gevoerd naar de samenstelling en de kenmerken van de portefeuille aan overheidsobligaties van de verzekeringssector.

De resultaten van dit onderzoek voor de sector in zijn geheel werden gepubliceerd in het FSR 2013. Door het looptijdprofiel en de couponrente van overheidsobligaties in kaart te brengen, toonde dit onderzoek aan dat de verzekeringsondernemingen de komende jaren, indien het lagerenteklimaat aanhoudt, waarschijnlijk aanzienlijke bedragen op vervaldag komende obligaties met een AAA-rating en een AA-rating zullen moeten herbeleggen tegen een rendement dat lager kan liggen dan dat van de huidige coupons. Een dergelijke aanzienlijke, maar geleidelijke, concretisering van het herbeleggingsrisico in een lagerenteomgeving zou een aanzienlijk effect kunnen sorteren op de resultaten van de verzekeringsondernemingen, gelet op het uitstaande bedrag aan levensverzekeringsovereenkomsten met een hoog gewaarborgd rendement. Tegen die achtergrond zal het zaak zijn voorzichtig om te springen met de omvangrijke niet-gerealiseerde vermogenswinsten die de verzekeringsondernemingen momenteel op hun obligatieportefeuille boeken; die winsten zouden niet mogen worden aangewend voor de winstuitkeringen aan polis- of aandeelhouders, maar zouden veeleer moeten worden beschouwd als een buffer voor de komende jaren, voor het geval dat de huidige lagerenteomgeving op middellange termijn zou aanhouden.

De lagerenteomgeving en de ermee samenhangende onzekerheid over de mogelijkheid om op lange termijn de verplichtingen te kunnen blijven nakomen, hebben er alvast toe geleid dat de sector de gegarandeerde rentevoet in de levensverzekeringssector naar beneden heeft herzien voor de nieuwe contracten en voor de bestaande contracten waar dit contractueel mogelijk was. Diezelfde lagerenteomgeving maakt dat niet-levensverzekeraars bovendien niet langer kunnen terugvallen op voldoende financiële opbrengsten uit de activa ter compensatie van technische verliezen. Dit heeft de sector ertoe aangezet een verscherpte aandacht te schenken aan de prijszetting, het schadebeheer en de kosten met een gunstige invloed op de combined ratio. Naast de individuele analyse van het renterisico, beschouwt de Bank dus ook het bedrijfsmodel en de algemene strategie van de verzekeringsondernemingen als een belangrijk element in de algemene risicobeoordeling. Twee pilootprojecten werden hiertoe in 2013 gelanceerd. De ervaring met deze pilootprojecten zal door de Bank worden gebruikt om een meer algemene reflectie inzake bedrijfsmodellen voor de grote verzekeringsgroepen op te starten in de loop van 2014.

Liquiditeitsrisico

In haar onderzoek naar het potentiële liquiditeitsrisico binnen de verzekeringssector, richtte de Bank haar aandacht op het opvolgen van de volgende facetten:

- De 'afkopen' en de totale in- en uitgaande kasstromen, met name premies, (partiële) afkopen, aflopende termijnen, overlijdens, ... in de tak 21-verzekeringportefeuilles.
- De verhouding tussen respectievelijk 'liquide' en 'minder liquide' activa/passiva.
- De blootstelling aan bepaalde specifieke activa en afgeleide producten met een potentieel liquiditeitsrisico bv. repo's, 'securities lending'-activiteiten, OTC-derivaten, ...
- De projecties van passiva en rentevoetgevoelige activa voor het helpen identificeren van belangrijke kasstroomtekorten in de toekomst.

De gerapporteerde cijfers bevestigen nogmaals dat de Belgische verzekeringssector, die gebukt gaat onder een tendens van stijgende afkopen en dalende premies, het steeds moeilijker krijgt om zijn tak 21-productie op peil te houden. Deze ontwikkeling vindt enerzijds zijn oorzaak in de nieuwe fiscale behandeling van de levensverzekeringsproducten die in 2013 werd ingevoerd en die voorziet in een taks van 2 % i.p.v. 1,1 % op nieuwe premies en wordt anderzijds versterkt door de lagerenteomgeving en door het feit dat bepaalde levensverzekeringsproducten niet langer worden aangeboden. Ondanks

deze dalende volumes lijkt het pure liquiditeitsrisico, dat gerelateerd is aan deze ontwikkeling, bij de meeste ondernemingen onder controle te zijn en dient er vooral voor gezorgd te worden dat deze dalende productievolumes de winstgevendheid van het verzekeringsbedrijf niet te zwaar aantasten.

De bovenstaande ontwikkeling wijst verder ook op het belang van het opvolgen van de verandering in liquide activa en het meer in detail bestuderen van de relatie tussen liquide activa en passiva die omschreven kunnen worden als liquide of vlot opzegbaar. Ook het voeren van een ALM-beleid gericht op het identificeren en opvolgen van kasstroomtekorten zal in dit opzicht voor zowel de toezichthouder als de verzekeringsmaatschappijen zelf aan belang winnen. Wat betreft de blootstelling aan bepaalde activa en afgeleide producten met een potentieel liquiditeitsrisico wordt een relatief hoge concentratie (t.a.v. het geheel van de activa) genoteerd bij bepaalde ondernemingen. Een nadere opvolging van de blootstellingen is gewenst.

3.2 Organisatie van het toezicht

Cartografie van de verzekeringssector en colleges

Aan het einde van het verslagjaar oefende de Bank toezicht uit op in totaal 106 verzekeringsondernemingen, herverzekeringsondernemingen, borgstellingsmaatschappijen en gewestelijke openbaarvervoermaatschappijen (die zelf hun eigen voertuigenpark verzekeren). Er is dus sprake van een daling ten opzichte van eind 2012, waar dit aantal nog 113 bedroeg. Deze dalende tendens

kan worden verklaard door fusies, omvorming van ondernemingen naar Belgisch recht tot bijkantoren van andere lidstaten van de EER, stopzetting van activiteiten ten gevolge van de overdracht van in run-off geplaatste portefeuilles of uitdoving van alle verzekeringsverplichtingen. Verder ging in 2013 voor een Europese groep de centralisatie van de business lines in België voort. De Belgische dochteronderneming zal hierdoor in de toekomst via bijkantoren werkzaam zijn in de meeste andere lidstaten van de EER.

Toezichthouders van grensoverschrijdende groepen werken samen in colleges waarvan de coördinatie verzorgd wordt door de consoliderende toezichthouder van de groep (autoriteit van het land van herkomst) en waaraan deelgenomen wordt door de toezichthouders van de dochterondernemingen en de bijkantoren van de groep (autoriteit van het land van ontvangst). Op de agenda van deze colleges staan een aantal vaste onderwerpen zoals de bespreking en de beoordeling van de financiële situatie, de organisatie, de strategie en de risico's waaraan de groep en haar ondernemingen blootstaan. Er worden coordination arrangements opgesteld, namelijk afspraken omtrent samenwerking en informatie-uitwisseling, zowel in going concern-omstandigheden, zoals de goedkeuring van een intern model, als in stresssituaties. EIOPA ontwikkelde in dit verband een internettoepassing om de informatie-uitwisseling tussen de toezichthouders verder te stroomlijnen.

Tijdens het verslagjaar vonden er verschillende colleges plaats ter voorbereiding op Solvabiliteit II. Deze namen de vorm aan van gezamenlijke inspecties, reviews en workshops. Het accent lag in 2013 op het opstellen en bespreken van een risicobeoordeling op het niveau van de groep en op het niveau van de samenstellende entiteiten.

In de colleges van 2012 werd reeds gestart met de eerste voorbereidende werkzaamheden voor de beoordeling van het eigen risico en van de solvabiliteit (Own Risk and Solvency Assessment, ORSA) van de instellingen, een pijler 2-vereiste van Solvabiliteit II. Een eerste beoordeling door de toezichthouders van de ORSA-rapporten vond plaats in 2013.

Toezichtspraktijk - voorbereiding op Solvabiliteit II

In 2013 werd de verzekeringssector bevraagd over de beste inschatting (best estimate) van de technische voorzieningen. Hiermee wilde de Bank onderzoeken in welke mate de sector voorbereid is op het in voege treden van het nieuwe prudentiële regime. De resultaten van

TABEL 4 VERLOOP VAN HET AANTAL ONDER TOEZICHT STAANDE ONDERNEMINGEN ⁽¹⁾

	31-12-2012	31-12-2013
Actieve verzekeringsondernemingen	87	83
In run-off geplaatste verzekeringsondernemingen	9	8
Herverzekeringsondernemingen	1	1
Overige ⁽²⁾	16	14
Totaal	113	106

Bron: NBB.

(1) Daarnaast oefende de Bank eind 2013 ook prudentieel toezicht uit op negen bijkantoren van ondernemingen naar het recht van een andere EER-lidstaat, dat evenwel beperkt bleef tot de controle van de naleving van de witwaswetgeving.

(2) Borgstellingsmaatschappijen en gewestelijke openbaarvervoermaatschappijen.

TABEL 5 COLLEGES BIJ DE VERZEKERINGSONDERNEMINGEN ONDER TOEZICHT VAN DE BANK

	De Bank treedt op als autoriteit van het land van herkomst	De Bank treedt op als autoriteit van het land van ontvangst
Complexe groepen	Ageas KBC Verzekeringen Belfius Insurance P&V	AXA (AXA Belgium)
Lokale ondernemingen	Integrale Delcredere TCRe	
Internationale ondernemingen		Allianz (Allianz Belgium en Euler Hermes) Generali (Generali Belgium en Europe Assistance) Munich Re (ERGO Life, DAS en DKV) HDI (HDI Gerling) BNP Paribas (Cardif) Delta Lloyd / Aviva (Delta Lloyd Life) Baloise (Baloise Belgium en Euromex) MetLife (MetLife Insurance) Nationale Suisse (Nationale Suisse Belgium en L'Européenne) ING (ING Life en ING Non-Life) Assurances du Crédit Mutuel (Partners) CIGNA (CIGNA Life en CIGNA Europe)

Bron: NBB.

de enquête zullen in 2014 worden gebruikt om de ondernemingen die methodologisch nog niet het vereiste toezichtsniveau halen, aan te zetten tot het wegwerken van de opgelopen achterstand en daartoe de nodige maatregelen te nemen.

Sommige ondernemingen anticiperen reeds op Solvabiliteit II door hun technische voorzieningen bij te stellen in de richting van de best estimate. Deze praktijk is problematisch omdat zij slechts een gedeeltelijke implementering van het nieuwe prudentiële regime impliceert. In 2014 zal de Bank dan ook bijzondere aandacht besteden aan de inschatting van het vereiste niveau van de technische voorzieningen onder het bestaande regime.

Onder Solvabiliteit II zullen de ondernemingen als integraal onderdeel van hun bedrijfsstrategie regelmatig hun volledige solvabiliteitsbehoeften moeten beoordelen in het licht van hun specifieke risicoprofiel, meer bepaald de ORSA. Eind 2012 werden de verzekeringsondernemingen gesensibiliseerd voor de uitwerking van een ORSA. Zeven ondernemingen gingen in op het verzoek van de Bank en een aantal van de ontvangen rapporten werd geanalyseerd en getoetst op overeenstemming met

de Solvabiliteit II-vereisten. Hiertoe werd een kwalitatieve beoordelingstemplate uitgewerkt. De oefening zal in 2014 worden voortgezet met eerste analyses voor een aantal ondernemingen en tweede analyses voor de reeds onderzochte ondernemingen. De kwalitatieve beoordelingstemplate zal verder worden verfijnd en een eerste aanzet tot een kwantitatieve evaluatie is gepland. Het is de bedoeling in 2015 te komen tot een beoordeling van alle ondernemingen.

In het toekomstige Solvabiliteit II-kader zullen de ondernemingen hun reglementaire kapitaalvereisten mogen berekenen aan de hand van een intern model. De richtlijn Solvabiliteit II bepaalt dat de prudentiële toezichthouder over een termijn van zes maanden beschikt om het model te beoordelen en het gebruik ervan voor reglementaire doeleinden goed te keuren. Dit impliceert een over een te korte periode geconcentreerde werklust, zodat er beslist werd de ondernemingen de mogelijkheid te geven hun model reeds vroeger ter evaluatie voor te leggen aan de prudentiële toezichthouder, in het kader van een zogenoemde preapplicatieprocedure. Het is geenszins de bedoeling dat de toezichthouder zich in dit stadium formeel uitspreekt over het model. Er wordt van de onderneming verwacht dat zij aantoont dat de

gemodelleerde risico's voldoende worden beheerst om betrouwbare resultaten te geven.

De Bank startte in 2011 de werkzaamheden met betrekking tot de preapplicatie van interne modellen voor de ondernemingen die naar aanleiding van de mededeling van 18 februari 2011 over deze procedure een dossier hadden ingediend. Er werden in totaal elf dossiers ingediend bij de Bank. Aan de hand van deze procedure kan worden nagegaan in welke mate de ondernemingen die interne modellen wensen te gebruiken voor de berekening van hun kapitaalvereisten, voorbereid zijn.

In 2013 werden zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve aspecten van de modellen door eenzelfde team behandeld. De inspecties gebeurden op het niveau van de Belgische moederonderneming, de buitenlandse moederonderneming van Belgische ondernemingen en op het niveau van de Belgische dochteronderneming van de buitenlandse moederonderneming. De ontwikkelingen en aanpassingen in de interne modellen werden opgevolgd via periodieke vergaderingen met de ondernemingen en via specifieke inspecties. Voor een aantal verzekeringsgroepen werd in het college van toezichthouders overlegd over de praktische opzet en organisatie van het beslissingsproces bij uiteenlopende standpunten van de toezichthouders over de passendheid van het groepsmodel voor de lokale markt. Eventuele tekortkomingen van de modellen werden na bespreking in het college meegedeeld aan de ondernemingen.

De Bank stelt vast dat de ondernemingen vooruitgang hebben geboekt, maar dat er nog belangrijke uitdagingen resten. De reeds uitgevoerde inspectieopdrachten lieten de Bank toe conclusies te trekken zowel wat betreft de afgedekte risico's als wat betreft de specifieke problemen per risicosoort en de gehanteerde methodologie. De vaststellingen van 2012 worden bevestigd. Het kredietrisico is vaak onvoldoende afgedekt, de berekening van het marktrisico gebeurt benaderend, er worden niet-prospectieve sterftetafels gehanteerd en voor het catastroferisico wordt gebruik gemaakt van weinig transparante Vendor-modellen. Ook inzake de algemene principes met betrekking tot de modellering zijn de conclusies in lijn met die van 2012. De gekozen methodologie leidt tot te veel vereenvoudigde modellen en de granulariteit is vaak onvoldoende. De onafhankelijke validatie van de modellen moet worden opgevoerd en de lokale kennis van groepsmodellen ontbreekt soms, een vaststelling die ook geldt voor de kennis die het management heeft van het model. De methodes van aggregatie van de kapitaalvereisten zijn vaak onvoldoende gerechtvaardigd. Deze conclusie

geldt ook voor het modelrisico, waar de modelkeuze, de hypothesen en het gebruik van expert judgement meer zouden moeten worden onderbouwd. Ten slotte bestaat er ook onzekerheid over de uitkomst van de evaluatie van de technische voorzieningen. Dit alles resulteert in een te hoge volatiliteit van het eigen vermogen en in onzekerheid over de juiste hoogte ervan.

Wat betreft de knipperlichtvoorziening, die wordt besproken in hoofdstuk B, paragraaf 3.2 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag, dient vermeld te worden dat de Bank de verzekeringsondernemingen medegeedeeld heeft dat de behandeling van de vrijstellingsdossiers vanaf 2013 niet meer zal gebeuren op basis van circulaire CPA-2006-2-CPA maar wel op basis van een nieuwe methodologie, als gevolg van de aanhoudende lage renteomgeving en de ontwikkelingen inzake Solvabiliteit II. Voor 2013 heeft dit geresulteerd in het niet toekennen van vrijstellingen.

Toezichtspraktijk – risico-informatie en risicoanalyse

Voor de grote verzekeringsgroepen werden er periodieke vergaderingen georganiseerd met de leden van de effectieve leiding van de onderneming. Deze vergaderingen hebben tot doel de financiële gezondheid van de betrokken ondernemingen van dichtbij op te volgen. Deze opvolging is aangewezen, mede in het licht van de conclusies van de FSAP. De vastgestelde tekortkomingen bij sommige ondernemingen wezen op de nood aan herstelmaatregelen. De periodieke vergaderingen met de ondernemingen waarborgen de nauwe opvolging van de getroffen maatregelen.

De grote verzekeringsgroepen informeren de Bank over de uitkomsten van de ondernemingsspecifieke analyses die zij uitvoeren op periodieke of ad-hocbasis (IMF-stresstests, enquête over kwetsbaarheden, beoordeling van de impact van Solvabiliteit II). In de loop van 2013 werden de resultaten van de verschillende aparte enquêtes samengebracht en getoetst aan de standaardrapportering van de onderneming aan de Bank. De uitkomst van deze oefening was een risicoanalyse per onderneming. Aan de hand van deze analyses konden eventuele pijnpunten geïdentificeerd worden, wat aanleiding heeft gegeven tot diepgaandere analyses van deze potentiële risico's. De uitkomsten van de analyses werden besproken met de ondernemingen,

(1) Circulaire NBB_2012_16 van 21 december 2012 betreffende de medewerkingsopdracht van de erkend commissaris.

die ertoe aangezet werden de nodige maatregelen te treffen om hun blootstelling aan verhoogde risico's te verminderen.

Met toepassing van de circulaire van de Bank van 21 december 2012⁽¹⁾ vond er voor de grote verzekeringsgroepen om de drie maanden een onderhoud plaats met de erkend commissaris, waarin de algemene toestand van de onderneming werd besproken. Voor de andere ondernemingen gebeurde dit met een lagere frequentie.

Toezichtspraktijk - inspectieopdrachten

De inspectiemethodiek is in de loop van 2013 grondig herzien. Voor meer details hierover wordt verwezen naar Kader 5 over NOVA in hoofdstuk C, paragraaf 1 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' van het Verslag.

Het inspectieplan voor 2013 voorzag in een aantal inspectieopdrachten bij een vijftiental verzekeringsondernemingen, die er hoofdzakelijk toe strekten de volgende zaken te beoordelen:

- de regels en beginselen die worden toegepast op het vlak van bestuur en beleidsstructuur;
- de risicobeheersystemen en de transversale controlefuncties;
- de herverzekeringsactiviteiten;
- de organisatie van activiteiten in tak 23 en het beheer van de daaraan verbonden risico's;
- de regels voor de kostenverdeling tussen de verschillende bedrijfstakken;
- de toereikendheid van de onder Solvabiliteit I berekende technische voorzieningen;
- de vordering van de voorbereiding op de Solvabiliteit II-vereisten, en in het bijzonder de invoering van de best estimate voor de berekening van de technische voorzieningen, en de voorbereidende werkzaamheden voor de ORSA.

Sommige van deze inspectieopdrachten hadden ook tot doel na te gaan of de maatregelen die de ondernemingen hadden aangekondigd naar aanleiding van vorige opdrachten, werden uitgevoerd, terwijl andere opdrachten ertoe strekten een vergelijking te maken tussen de beheerspraktijken van verschillende ondernemingen voor bepaalde specifieke bedrijfstakken.

4. Oversight en prudentieel toezicht op financiëlemarktinfrastructuren

4.1 Componenten annual risk review 2013

De toezichtsprioriteiten van de Bank inzake financiëlemarktinfrastructuren hadden tijdens het verslagjaar betrekking op de bedrijfsmodellen, het liquiditeitsrisico en het operationeel risico.

Bedrijfsmodellen

De verschillende marktinfrastructuren werken aan de aanpassing van hun bedrijfsmodellen met het oog op de invoering van Target2-Securities en de specifieke nieuwe reglementeringen die de activiteiten robuuster moeten maken, zoals CRD IV, EMIR en het ontwerp van verordening voor CSD's. Door deze herstructureeringen krijgen die entiteiten toegang tot nieuwe types van activiteiten of functies, wat kan bijdragen tot de aanscherping van hun risicoprofiel. De talrijke ondernemingen die actief zijn in de sector van de post-trading kunnen inderdaad diverse rollen vervullen: ze kunnen optreden als centrale depositaris, bewaarnemingsdiensten (custody) leveren of lasthebber, depositaris of tegenpartij zijn. Hun respectieve bedrijfsmodellen vertonen echter de neiging tot convergentie voor bepaalde activiteitsdomeinen, die onder meer verband houden met het inzetten en liquide maken van zekerheden. De uitbreiding van de activiteiten van marktinfrastructuren naar andere schakels in de keten van de post-trading, het aanbieden van nieuwe diensten en de verruiming van het geografisch bereik hebben potentiële effecten op de risico's en dienen dan ook nauwlettend te worden gevolgd.

Liquiditeitsrisico

Indien een financiëlemarktinfrastructuur op het geplande tijdstip van vereffening niet over voldoende liquide middelen beschikt, kan dat aanleiding geven tot systemische problemen, vooral in illiquide of volatiele markten, en tot solvabiliteitsproblemen. De Bank zag er onder meer op toe dat Euroclear Bank als financiëlemarktinfrastructuur over de nodige processen beschikt om het liquiditeitsrisico te meten en te beheren, ook ingeval haar twee grootste deelnemers tegelijk in gebreke zouden blijven. De centrale depositarissen hebben een atypisch risicoprofiel. Ze trekken geen deposito's aan van het publiek en hun kredietactiviteit beperkt zich doorgaans tot de verstrekking van intradaykredieten, met als enige doel de afwikkeling van de transacties te vergemakkelijken. De overtollige deposito's van hun professionele cliënten worden tevens herbelegd op looptijden die de liquiditeit van de balans vrijwaren. Het toezicht moet dan ook berusten op principes die specifiek op een dergelijk activiteitenprofiel zijn afgestemd, zoals de CPSS-IOSCO-principes voor de marktinfrastructuren.

Operationeel risico

Inzake operationele risico's wordt momenteel specifiek aandacht besteed aan cyberbeveiliging. De toezichthouders moeten vooral nagaan of de marktinfrastructuren in staat zijn zich te verdedigen tegen en te reageren op cyberaanvallen, die talrijker en heviger worden. De belangrijkste doelstelling is het vrijwaren van de integriteit en de vertrouwelijkheid van de in deze infrastructuur verwerkte transacties, alsook de verzekering van de continuïteit van de dienstverlening. Als lid van het CPSS nam de Bank deel aan internationale werkzaamheden over cyberrisico's bij

financiëlemarktinfrastructuren. Er werd in kaart gebracht hoe de cyberbedreigingen zich recentelijk ontwikkelden en welke technieken voorhanden zijn om aan deze bedreigingen het hoofd te bieden. Momenteel wordt onderzocht hoe het financiële stelsel als geheel zich beter zou kunnen beschermen tegen het toenemende dreigingsniveau en of de herstelmechanismen die gepland zijn als reactie op een geslaagde aanval, versterkt dienen te worden. Gezien de sterke verwevenheid tussen de infrastructuren in het wereldwijde financiële stelsel, moet vermeden worden dat de eventuele gevolgen van een aanval zich verspreiden. De werkzaamheden van de centrale banken van de G20 met betrekking tot cyberrisico's zitten nog in de analysefase en het is nog te vroeg om aan te geven welke de nieuwe oversightverwachtingen ten aanzien van financiëlemarktinfrastructuren in dit domein zouden kunnen zijn.

Tijdens het verslagjaar organiseerde de Bank een rondetafelconferentie met de Belgische financiëlemarktinfrastructuren die gericht was op cyberrisico's. Er vond een uitwisseling plaats van kennis over technieken om cyberbedreigingen te voorkomen, te detecteren, te beheersen of te bestrijden. Daarnaast werd de uitdaging besproken om aan de groeiende cyberdreigingen het hoofd te bieden, en werd onderzocht welke sectorale maatregelen daartoe een positieve bijdrage zouden kunnen leveren.

4.2 Organisatie van het toezicht/oversight

De Bank is bevoegd als prudentiële toezichthouder en als overseer op marktinfrastructuren. Bij het prudentieel toezicht wordt de operator als instelling opgevolgd, terwijl bij het oversight rekening wordt gehouden met het systeem dat de operator uitbaat. Terwijl het prudentieel toezicht nagaat of een instelling de reglementering inzake kapitaalvereisten, bestuur en organisatie en operationele werking naleeft, is oversight meer gericht op de stabiliteit van het financiële stelsel als geheel. Het oversight gaat na of systeemrelevante infrastructuren hun dienstverlening ook kunnen waarborgen in extreme omstandigheden. Tabel 6 bevat een overzicht van de Belgische infrastructuren die onder de bevoegdheid van de Bank vallen, en van haar samenwerking met toezichthouders op infrastructuur van derde landen

SWIFT

De Bank is lead overseer (hoofdtoezichthouder) van SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication). Centrale banken oefenen oversight uit op SWIFT omwille van zijn grote belang voor een

TABEL 6 TOEZICHT EN OVERSICHT VAN DE BANK OP FINANCIËLEMARKTINFRASTRUCTUREN

	Internationaal toezichtcollege / coöperatieve oversight-regelingen		De Bank treedt op als enige autoriteit
	De Bank treedt op als hoofdautoriteit	De Bank neemt deel onder leiding van een andere hoofdautoriteit	
Toezicht			Belgisch bijkantoor van Bank of New York Mellon Betalingsinstellingen en instellingen voor elektronisch geld
Toezicht en oversight	Euroclear Belgium (CIK) – ESES Euroclear NV Bank of New York Mellon NV ⁽³⁾	CCP-colleges ⁽¹⁾	Euroclear Bank ⁽²⁾ Atos Worldline Bank of New York Mellon CSD
Oversight	SWIFT ⁽⁴⁾	TARGET2 Securities ⁽⁵⁾ TARGET2 CLS ⁽⁷⁾	NBB-SSS Bancontact/Mister Cash ⁽⁶⁾ Uitwisselingscentrum en Verrekening ⁽⁶⁾ MasterCard Europe ⁽⁶⁾

Bron: NBB.

(1) Het betreft de toezichtcolleges van de centrale tegenpartijen LCH Clearnet SA, LCH Clearnet Ltd, EuroCCP-NL, Eurex AG Clearing, KDPW-CCP, Keler CCP en CC&G.

(2) De Bank werkt op ad-hocbasis samen met de andere betrokken centrale banken.

(3) Bank of New York Mellon nv is het Brusselse hoofdkwartier van BNYM groep. De Bank is de hoofdautoriteit van het college van Europese toezichthouders.

(4) Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication.

(5) TARGET2-Securities is het geplande platform waarop meerdere effectenafwikkelingssystemen (securities settlement systems, SSS'en) uit het eurogebied zullen vereffenen vanaf midden 2015.

(6) Peer review in het Eurosysteem / ESCB.

(7) Continuous Linked Settlement.

veilige en efficiënte uitwisseling van financiële berichten tussen financiële instellingen en financiëlemarktinfrastructuren over de hele wereld.

Tijdens het verslagjaar werd de betrokkenheid van het in mei 2012 opgerichte SWIFT Oversight Forum bij de bepaling van het oversightbeleid ten aanzien van SWIFT verder geconsolideerd. Naast de centrale banken van de G10 worden nog tien andere centrale banken geïnformeerd over de conclusies van het oversight op SWIFT. Zij bepalen mee de aandachtspunten voor toekomstige oversightactiviteiten.

De oversightactiviteiten zijn gericht op alle types van operationeel risico met betrekking tot SWIFT-berichtendiensten. Tijdens het verslagjaar werd bijzondere aandacht besteed aan de verdere ontwikkeling van een geïntegreerd risicobeheer en de beveiliging tegen cyberdreigingen. De ingebruikname van een nieuw datacenter en de voortgang die geboekt werd met de technologische vernieuwing van de FIN-toepassing, de kernapplicatie voor het SWIFT-berichtenverkeer, werden nauw opgevolgd.

Betalingsinfrastructuur

De Bank is lead overseer van MasterCard Europe. In 2013 sloot zij een Memorandum of Understanding met de Central Bank of Russia, waarbij een coöperatief oversight werd ingesteld. De samenwerking komt er tegelijk met de uitbouw van een wettelijk toezichtskader in de Russische Federatie, en gezien het groeipotentieel aldaar van MasterCard Europe. Een soortgelijke overeenkomst met De Nederlandsche Bank is in voorbereiding, aangezien het Nederlandse debetkaartschema (PIN) vervangen werd door de debetkaartfunctie van MasterCard Europe (Maestro). Daarnaast volgde de Bank van dichtbij de maatregelen op die Bancontact/MisterCash neemt ten einde te voldoen aan de normen voor een SEPA-conform betaalkaartschema (gemeenschappelijk eurobetalingsgebied, Single Euro Payment Area).

Het Uitwisselingscentrum en Verrekening (UCV), de Belgische verrekenkamer voor de vereffening van kleine interbancaire betalingen, migreerde eind maart 2013 zijn technisch platform naar het Franse detailbetalingssysteem *Système Technologique d'Echange et de Traitement*. Het UCV blijft daarbij een Belgische juridische entiteit. De Bank sloot een overeenkomst met de Banque de France voor het uitwisselen van informatie ten behoeve van het oversight.

Steeds meer niet-banken opereren onder het sinds eind 2012 ingevoerde statuut van betaalinstantie (zie de

tabel in paragraaf 2.2 van hoofdstuk C). De Bank startte in 2013 een gedetailleerd onderzoek naar de waakzaamheidsplicht van deze betalingsinstellingen ter voorkoming van het witwassen van geld en terrorismefinanciering.

Centrale tegenpartijen

In het laatste kwartaal van 2013 startten de nationaal bevoegde autoriteiten de in de Europese EMIR-verordening vastgelegde vergunningsprocedure, waarbij aan elke CCP een Uniepaspoort wordt toegekend. In die context wordt voor elke CCP een toezichtcollege opgericht dat onder meer een advies- en escalatierecht heeft bij de vergunning. De Bank nam begin januari 2013 deel aan het toezichtcollege van zeven buitenlandse CCP's, hetzij als toezichthouder van een CSD waarin de centrale tegenpartij vereffent, hetzij als toezichthouder van één van de drie grootste clearingleden van de centrale tegenpartij.

Effectenbewaring en -vereffening

Het toezicht inzake CSD's en effectenvereffeningssystemen (securities settlement systems, SSS'en) was gericht op de oprichting van een CSD door de Bank of New York Mellon en op de activiteiten van Euroclear Bank.

In december 2012 werden Bank of New York Mellon CSD en Bank of New York Mellon nv respectievelijk als CSD en als met een vereffeninginstelling gelijkgestelde instelling erkend. Als gevolg van deze erkenning moeten ze voldoen aan een reeks basisvereisten voor een robuust operationeel kader en risicobeheer. In 2013 heeft de Bank geoordeeld dat aan deze vereisten was voldaan en ingestemd met de operationele start van de Bank of New York Mellon CSD. Deze laatste instelling werd eveneens aangesteld als effectenafwikkelingssysteem (securities settlement system, SSS). De activiteiten zouden uiterlijk begin 2014 worden opgestart.

In november 2012 nam de FSB de groep Bank of New York Mellon op in de lijst van mondiale systeemrelevante banken (Global Systemically Important Banks, G-SIB's). Als toezichthouder voor de Bank of New York Mellon nv heeft de Bank bijgevolg een samenwerkingsakkoord gesloten met de Federal Deposit Insurance Cooperation en de Board of the Federal Reserve, die in de Verenigde Staten verantwoordelijk zijn voor het toezicht op de moederonderneming van de groep. Dit akkoord heeft betrekking op de deelname aan de opstelling en de regelmatige follow-up van een algemeen afwikkelingsplan, onder auspiciën van een Crisis Management Group, die is samengesteld uit de toezichthouders van de belangrijkste entiteiten van

de Bank of New York Mellon. De werkzaamheden van de Crisis Management Group zijn in de tweede helft van 2013 gestart.

Eind 2012 – begin 2013 heeft het IMF voor het eerst een EU FSAP uitgevoerd voor pan-Europese financiële marktinfrastructuren. Daarbij beoordeelde het IMF – in navolging van de Bank – ook Euroclear Bank, op basis van de CPSS-IOSCO Principles for Financial Market Infrastructures. De IMF-aanbevelingen betroffen onder meer de vereisten inzake herstelplannen, voorschotten voor couponbetalingen en terugbetalingen van obligaties, dagelijkse reconciliatie van effectenposities en risicoanalyse van cliënten van deelnemers van Euroclear Bank. Wat de organisatie van het toezicht zelf betreft, deed het IMF de aanbeveling om de bestaande samenwerking van de Bank met de Luxemburgse autoriteiten inzake Euroclear Bank te formaliseren en uit te breiden, met name om een level playing field te creëren voor de internationale centrale effectenbewaarinstellingen (International central securities depositories, ICSD)

Euroclear Bank en Clearstream Banking Luxembourg, en om daarbij de ECB te betrekken. De Bank en de Luxemburgse autoriteiten ronden momenteel een akkoord af. Ten slotte achtte het IMF het gepast extra middelen in te zetten teneinde het oversight op systeemrelevante marktinfrastructuren zoals Euroclear Bank te versterken.

In overeenstemming met de nieuwe vereisten die zijn opgenomen in de CPSS-IOSCO-principes voor de marktinfrastructuren, dient de Bank samen te werken met de autoriteiten van de landen waarvoor de goede werking van de in België gevestigde en internationaal actieve marktinfrastructuren van groot belang is. In dit stadium heeft die vereiste vooral betrekking op Euroclear Bank. De verschillende samenwerkingsakkoorden die de betrokken autoriteiten in staat moeten stellen toegang te krijgen tot alle nuttige gegevens voor de uitoefening van hun eigen verantwoordelijkheden, werden onlangs afgerond of zijn in de maak. In 2014 zal deze samenwerking structureel ten uitvoer worden gelegd.